

KÜGYI VIRÁGH LÁSZLÓ

A CITY URAI

BUDAPEST, 1930

RÉVAI IRODALMI INTÉZET NYOMDÁJA

ELŐSZÓ.

Harminckét portrét gyűjtöttem össze ebben a kötetben, a magyar gazdasági élet harminckét kiválóságának színesen megírt, eleven arcképét. Nem szerepel ebben a galériában senki, akinek neve és működése nem a gazdasági élet aranylapjaira tartoznék; ezeken az oldalakon tagadhatatlanul aranyértékek vonulnak föl az elismerés szerény keretében. Megokolja ennek a könyvnek megjelenését az a körülmény is, hogy ezekkel a kis életrajzokkal — amelyek egy darab gazdaságtörténetet is megelevenítenek, — kitártam kissé azokat a bizonyos párnás ajtókat, hadd győződjenek meg a közönség szélesebb rétegei is arról, hogy ezek mögött az ajtók mögött nem a gondtalan kényelem, nem az esteli szórakozásokra készülődő léhaság húzódik meg, de itt beszélik meg és itt készítik el — verejtékes, komoly munkával — azokat a terveket, amelyek alkalmasak arra, hogy a magyar gazdasági kultúra ügyét diadalra vigyék. Ez a könyv a nagyközönség számára is érthetővé akarja tenni azt, milyen szoros és természetes összefüggés van a büroók csendje, meg a műhelyek lárma között, hogy a City urai-

nak lehet köszönni azt a forrongó életet, amelyet a kalapácsok csattogása és a gépek dübörgése jellemez s amely az emberek százezreit juttatja kenyérhez.

Mély meggyőződéssel hiszem tehát, hogy akkor, amikor kiváló és minden elismerésre méltó érdemek plasztikus kidomborítására törekedtem, jelentékenyen tudtam enyhíteni azon a keserű és gyakran harcias igazságtalanságon is, amely a tőke mozgatóival és irányítóival szemben a helyzet félreismerése, vagy szándékos félremagyarázása folytán megnyilvánul. És ez talán eggyel több ok arra, hogy könyvemét szívesen fogadják!

Budapest, 1930 május.

KÜGYI VIRÁGH LÁSZLÓ.

Biró Pál

ZERÉNY modorú, halkszavú fiatalember került az 1900-as években a Rimamurányi Vasműhöz. A fiatalember még alig volt huszonkét éves, de már elvégezte tanulmányait a budapesti, berlini és freuburgi egyetemeken s a megelőző évben az államtudományi doktorátust is megszerezte. Közben természetesen nyelveket is tanult, amint-hogy egyébként, sem elégedett meg azzal a képzettséggel, amit az iskola nyújt irodalomban, tudományban és gazdasági ismeretekben akár annak is, aki ambicionálja azt, hogy tanulótársai közül minden tekintetben kiemelkedjék. Hámori *Biró Pál* dr, tehát a szokottnál jóval nagyobb fölkészültséggel s a legkisebb volentört is megszegyenítő előzékenységgel foglalta el helyét a Rimánál, de nemcsak ezek voltak azok a tulajdonságok, amelyeket ő a vállalat szolgálatába állított. Ez az arisztokratikusán finom fiatalember kiváló kereskedőnek, nagyszerű szervező erőnek is bizonyult s csakhamar kétségtelenné vált, hogy a Rima *Biró Pál*-ban nemcsak új tisztviselőre tett szert, hanem egyszerűs mind elsőrangú akvizícióra is, olyan értékre, amelynek a Rima történetében külön lapot, mégpedig aranylapot kell szentelni. Ennek a körülménynek megfelelően az előrehaladás is gyors volt. Harmincegy éves korában már kereskedelmi

igazgatója, harmincnyolc esztendőös korában pedig a vezérigazgatója a Rimamurányinak.

Igaz, a kívülállók eleintén külső okokkal igyekeztek ezt a tüneményes karriert megmagyarázni. Könnyű annak, — mondogatták — aki hámosi *Biró* Pálnak, előkelő ipari dinasztia sarjának születik. Aztán meg arra is hivatkoztak, hogy a Rimamurányi, eme nagyszerűen fundált iparvállalat érdekében nem is kell valami nagy energiát kifejteni, a vállalat robusztus erejének, föl nem tartóztatható fejlődésének érvényesítéséhez nem kellenek különös képességek. Magától alakul, magától fejlődik ott minden. Szóval ellensége nem igen jelentkezett a kétségbe nem vonhatóan nagyműveltségű *Biró* Pálnak, aki mindenkihez barátságos, mindenkivel szemben szeretetreméltó volt, viszont nem akarták észrevenni, milyen szerves összefüggés van *Biró* Pál működése és a Rimamurányi gigantikus fejlődése között. Mert nemcsak a gyanú néz sandán, sanda pillantása van annak a cinikus rosszhiszeműségnek is, amely hajlandó ugyan az apák büneiért a fiúkat ab ovo elítélni, de amely a világerő sem akar, nem is tud belenyugodni abba, hogy azt, amit az apa nem egészen dicstelenül kezdett el, a fiú is folytathatja teljes dicsőséggel és hogy méltóvá válhatik valaki olyan pozícióra is, amelynek eléréséért annak idején nem kellett könyökölnie, erőszakoskodnia és veszekednie, sőt amely pozíció — a születés, vagy a családi összeköttetések révén adódott kedvező körülmények folytán — jóformán magától hullott az ölébe. Nem lehet tagadni azonban, hogy a hivatottságot, valóban nehéz kézzelfoghatóan bizonyítani és különösen nehéz a bizonyítás annak, aki — amint *Biró* Pál — a munkájával akar bizonyítani, aki a működése során elért

és ország-világ előtt ismeretessé vált eredményeket sorakoztatja egymás mellé meg nem cáfolható dokumentumok gyanánt.

Biró Pál tehetsége azonban mégis csak hozzájutott az igazoláshoz — sajnos, olyan tragikus esemény révén, mint amilyen a világháború volt. A háború és a forradalmak után ugyanis a magyar gazdasági élet olyanná komorodott, mint az a hóba temetett, jégbe fagyott katona Verescsagin híres képén: a Sipka-szorosban minden csöndes. Itt is vastag hó borított el mindent, a képet azonban még az orosz festő képénél is sivárabbá, vigasztalanabbá tette az a körülmény, hogy az a vastag hóréteg, amely minden életet mozdulatlanágba dermedezett, férfiak véréből volt nedves, anyák könnyétől meleg. De hogy temetői némaság jellemezte a helyzetet, különösen a gazdasági viszonyokat, ezt a szomorú igazságot nem lehet tagadni. Igaz, itt is, mint a Sipka-szoros csendjéből, kikanalált egy-egy szurony hegye s éppen ezért lehetett is, kellett is számítani arra, hogy azok az életenergiák, amelyek a trianoni hó- és jégbörtönbe szorultak, az elkeseredés elszántságával akarnak ismét napfényre vergődni, hogy hitet tegyenek a magyar nép élet után lihegő akaratáról és ugyanakkor, sőt ugyanazzal a magyar gazdasági kultúrának az utódállamok gazdasági viszonyait és pénzügyi törekvéseit árnyékba borító felsőbbbségéről. Nem csoda tehát, hogy a szuronyok félelmesen csillogtak és mi sem természetesebb, minthogy a Rimamurányi szintén ilyen fényes hadakozó eszköz gyanánt emelkedett ki a reménytelenség hótakarója, a pesszimizmus jégkérgé alól. És hogy ez a kiemelkedés teljes sikerrel járt, hogy a világháború után a Rimának valóságos reneszánsza kez-

dődött, ez olyan érdem, amelyet föltétlenül csak *Biró Pál* javára kell írni és amely reneszánsz dicsőségében — tekintettel arra, hogy ekkor már igazán nem lehetett Lányzy égisze alatt cselekedni — *Biró Pálnak* nem kellett senkivel az elért sikerekben osztozkodnia. A Rima talpraállításának diadalmas faktuma már csakugyan *Biró Pál* működéséhez fűződik.

Ez pedig igazán monumentális munka volt. Most, amikor már itt az az idő, ami a helyzetet áttekinthetővé, az ítéletet minden irányban objektívvá teszi, meg lehet állapítani azt, hogy a Rimát a nagy világfelfordulás után úgy pénzügyi, mint ipari vonatkozásban újjá kellett építeni. Ama processzus során, amely a pénzt, a hajdan erős magyar valutát teljesen megsemmisítette, a Rima forgótőkéje is elveszett és pedig elveszett olyan időben, amikor a budapesti börze már nem funkcionált, amikor tehát részvényemissziók révén nem lehetett a vállalatok részére pénzt előteremteni. Itt tehát másfajta segítségre volt szükség s *Biró Pálé* az érdem, hogy ezt a másfajta segítséget szintén képes volt a vállalata részére biztosítani. Ez a mentő gondolat, sőt mentő cselekedet az a hárommillió dollárról szóló hosszúlejáratú kötvénykölcsön volt, amelyet *Biró Pálnak* akkor sikerült Európába, sőt a trianoni Magyarországra hoznia, amikor csakugyan lehetett a levert Európára alkalmazni Remarque szállóigévé vált könyvcímét: „Nyugaton a helyzet változatlan”. A kölcsön-azonban jött és győzött, a Rima pedig azonnal és végső érvényességgel elvetette pénzügyi gondjait. Forgótőkéje volt tehát már a Rimának, nem akadt azonban az áruja számára piac és nem volt bizonyos a vállalatra vonatkozóan, csak az, hogy a régi mód-

szerek felelevenítésével nemhogy új piacokat nem lehet hódítani, de a régi piacokat sem lehet visszaszerezni. *Biró* Pál azonban ezen a ponton is diadalra juttatta a Rima ügyét. A vállalatot egyszerűen bekapcsolta a vaskartelbe s miután ennek a kartelnek az volt a hivatása, hogy azokat a területeket, amelyek Középeurópában a fogyasztás számára adódtak, megfelelően elossza, a Rima is szert tehetett arra a piacra, amelyen termékeit értékesíteni tudta. Most már tehát csakugyan talpraállott a Rima, sőt a foglalkoztatása olyan arányokat öltött, hogy kapacitása a vállalat békekapacitását jelentékenyen meghaladta. Ezek a korszakos eredmények aztán természetessé tették, hogy amikor a Rimamurányi elnöki méltóságának betöltése esedékessé vált, erre a méltóságra a még mindig fiatal — 47 éves — *Biró* Pál volt az egyetlen possibilities jelölt, akit tökéletes egyértelműséggel és lelkesedéssel választottak elnökké.

Abból a körülményből azonban, hogy a Rimamurányiról és a Rimamurányiért végzett munka volt a *Biró* Pál életmunkája, gazdasági működésének legfőbb tartalma, ebből a körülményből éppenséggel nem következik az, hogy *Biró* Pál egyéb területen, más vonatkozásban nem tudott aranyértékű munkát végezni. Tudott bizony. Még a háború előtt nagy sikerrel szerepelt a brüsszeli vasipari konferencián, a nagy világégés idején pedig mint a közös hadügyminisztériumban működött nyolc tagú „Eisenwirtschaftsrat” tagjának volt fontos szerepe a magyar hadiiparban. A béke delegáció, amely ama végzetes 1920. év tavaszán Neuillybe volt kénytelen utazni, szintén magával vitte *Biró* Pált, aki ipari szakértőként szerepelt. De *Biró* Pált választotta elnökévé a statisztikai értékmeg-

állapító bizottság is, aminthogy tagja a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. kiváló elnöke a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarának, a Vámpolitikai Központ elnöki tanácsának, a Magyar Bánya- és Kohóvállalatok Egyesülete igazgatóválasztmányának, alelnöke a Gyáriparosok Országos Szövetségének. A második nemzetgyűlés képviselőjévé is választotta *Bíró*t, akinek azóta Ózddal nemcsak a hámorok, de a képviselői mandátum révén is nexusa van. És ez a nexus kiváló értéket jelent a t. Ház számára. *Bíró* Pál egy-egy fölszólalása valóságos gazdasági eseménye a törvényhozásnak, ezeket a beszédeket ugyanis ugyanaz a gazdasági kultúra fűti át, amely az ózdi hámorokban izzik s amely gazdasági kultúra érvényesítésével és fejlesztésével nemcsak boldogulásunkat biztosíthatjuk, de a revízió szükségességét is dokumentáljuk. Már csak azért is büszkén nézünk és minden alkalommal örömmel hivatkozunk a magyar gazdasági kultúrának olyan kiváló értékére és elsőrangú harcosára, amilyen *Bíró* Pál dr.

Chorin Ferenc dr.

AJHA egykor ekkép szólanának, nem búsulva sírom szélénél: Meghalt, de nincs kára a hazának, nincs, mert lelke a fiában él! — Ez az óhajtás nemcsak költőkben és királyokban támadhat fel, ezzel az érzéssel nézheti és talán nézi is fia serdülését, gyermeke pályaválasztását és a társadalmi életben való elhelyezkedését mindenki, aki úgy érzi, hogy nem élt hiába, aki alkotott valamit, aminek a jelentőségét nem lehet megtagadni, aki belekezdett olyan munkába, amelyet feltétlenül folytatni kell. És ezt az elfojtott, vagy el nem fojtott vágyakozást kell, hogy bensővé, sőt egy kissé talán aggodalmassá is tegye, nálunk különösen, de másutt is az a körülmény, hogy nem vallhat az ember büntetlenül a magáénak olyan apát, aki érdemes, sikeres munkára hivatkozhatik. Arra, anü a fiúban igazi tűz, meggondolás nélkül ráfogják, hogy a hamu alól elcsent parázs, azt, ami joggal kelti föl a hivatottság hitét, sietnek kompromitálni azzal, hogy nem hisznek benne. Dr. *Chorin* Ferenc tehát éppen nem kedvező auspiciumok között, de súlyos örökség birtokában lépett az életbe azon a réven, hogy Chorin Ferencnek, a magyar gazdasági élet meteorszerű kiválóságának fia volt. Akárhová lépett, a nagyszerű, élete végéig eleven lobogású és csodálatosan agilis apa nyomdokaira

kellett tévednie. A törvényhozásban, és pedig annak mindkét házában valamikor az apa küzdött a magyar gazdasági önállóságért, ami a Magyar Gyár-
iparosok Országos Szövetségét illeti, ott már az alapítás dicsősége az apa nevéhez fűződik, a GYOSZ közgyűlésein pedig bizonyára mindenki előtt az idősb Chorin bukkan fel, a legendás elnök, aki a GYOSZ-t tekintette annak a fórumnak, ahonnan a gazdasági élet aktuális kérdéseit meg lehetett vitatni. A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat alapját még ugyancsak az öreg Chorin szilárdította meg, sőt. a világháború alatt, de a nagy összeomlás után is az idősebbik Chorin volt a Salgó legfőbb és nem csökkent energiájú vezetője.

És a fiatal *Chorinról* mégis ki kellett derülnie annak, hogy méltó fia az apjának, mindenképpen érdemes és hivatott arra, hogy azzal a dísszel együtt, amit a Chorin-név juttatott neki, a Chorin-féle tradíciókból származó kötelességteljesítés ódiu-
mát is viselje. Már az iskolában első volt az elsők között és amikor az egyetemet Budapesten és Berlinben elvégezte, az 1901. évben sub auspiciis regis avatták, a jog- és államtudományok doktorává. Ekkor azonban nem azt tette, amire a gazdasági világ „sasfőkjainak” példája utalta és talán csábította is, azaz nem lépett teljesen ama gazdasági célok szolgálatába, amely célok az atyai vállalat, keretén belül adódtak. *Chorin* Ferenc eme kivételes „iskolai” siker után is tovább tanult és három esztendővel később megszerzte az ügyvédi diplomát. Huszonöt éves volt még csak és tele ambícióval. Ezek az ambíciók azonban — és itt jelentkezett a végzet, amellyel szemben nem lehet harcolni, itt nyilvánult meg a verség átütő ereje, amely nem ismer akadályt, — gazdasági ambíciók

voltak. *Chorin* Ferenc mint ügyvéd elsősorban ipari kérdésekkel foglalkozott, az iparjog volt az a terület, amelyen a GYOSZ megalapítójának fia általános megbecsülésre tett szert. S a megbecsülés különböző jelei, valamint azok a remények, amelyek vele és az ő várható működésével szemben napról-napra több joggal és több türelmetlenséggel jelentkeztek, egyre beljebb és beljebb kényszerítették a — gazdasági élet sűrűjében, ahonnan talán — a hallucinációk egyre erősebbek és hangosabbak lesznek — az apa hívó és buzdító szózata is hallatszott. Elég az hozzá, hogy egy szép napon, úgy *Chorinnak*, mint a gazdasági élet jelenségeire felfigyelő köröknek — arra kellett ébredniök, hogy *Chorin* Ferenc egyaránt otthon van az apja működésének két legfőbb területén: a GYOSZ-ban és a SALGÓ-ban.

Tizenötéves működés után *Chorin* abbahagyta az ügyvédi prakszist és behódolt a sorsnak; vezérigazgatója lett a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulatnak. Most már tehát két *Chorinja* is volt a Salgónak: az öreg *Chorin*, aki még mindig úgy dolgozott és úgy lelkesedett, mint egy fiatal és az ifjú *Chorin*, aki már annyit tudott, olyan biztossággal és határozottsággal működött, mint egy öreg. A háború véres vihara ugyan már elvonult az ország és a gazdasági élet feje fölött, de hol voltunk még a konszolidációtól, hol voltunk attól az időtől, amikor már nemcsak remélni, de kalkulálni is lehetett? Az iparvállalatok szintén a legnagyobb mértékben érezték, az előrehaladást állandóan akadályozó súlyos bilincsként hordozták azt a tragikumot, ami az ország megcsönkítésében, szétdarabolásában nyilvánult meg. Hogyisne! Hiszen a legtöbb iparvállalatot nemcsak a bányáitól

vagy telepeitől fosztották meg, de megfosztották a fogyasztó piacaitól is. Ilyen körülmények között százszoros szerencsét jelentett a Salgóra vonatkozóan az, hogy a vállalat élén nem is egy, de két Chorin működött: az öreg Chorin, az ő nem hanyatlott szellemi rugalmasságával, évtizedek tapasztalataiban megedződött tudásával és a fiatal Chorin, az ő friss energiájával, amelynek célra-vezető, sőt rohanó sikerét jóformán százszázaléki garanciával a jogi és gazdasági felkészültség összcöllekezése az eredményektől nem tágitó buzgósággal. De szemnek is, léleknek is üdítőbb az a másik összetalálkozás: apa és fiú egyesülése abban a törekvésben, hogy a gazdasági kultúrának az a magas foka, amelyet a Salgó jelez, épen és fénylően emelkedjék ki a hullámokból. S mindenesetre különös kedvezése a sorsnak az, hogy ennek a törekvésnek sikerét még az öreg Chorin is megérte.

Apa halála után *Chorin* Ferencet választották a Salgótarjáni elnökévé s ezt a választást akkor már mindenki a legtermészetesebb dolognak, sőt az elnök-probléma egyetlen elképzelhető megoldásának ítélte. Ez a megtiszteltetés már nem a Chorin névnek szólt, hanem azoknak az érdemeknek, amelyeket az ifjabb *Chorin* Ferenc a Salgó körül szerzett, szólt annak a nagyszabású munkának, amely nemcsak a multat tette a Salgó újabb föllendülésének korszakává, de amely munka a jövőt illetően is a fejlődés legbiztosabb zálogának bizonyult. Azok a hatalmas tervek, azok a kiváló és jelentékeny arányú koncepciók, amelyek a Salgó vezetőjének föltétlen hivatottságát jelezték, csakugyan óriási hatással és szinte korszakos eredménnyel illeszkedtek bele a Salgó érájába és noha a program, amely a munka révén megvalósul, bi-

zonyos pontokon eltért az eddig követett programtól, ezzel a programmal kapcsolatosan korántsem a Salgó lefokozódását, ellenkezően gazdagodását, rangban való növekedését kell konstatálni: a Salgó ugyanis nem kevesebb, de több lett az egyszerű bányavállalatnál, amennyiben a vállalatnak nemcsak a szénellátás, de az elektrifikálás terén szintén jelentékeny szerep jutott. És a munka, amit a Salgótarjáni a villamosítással végez, napról-napra nő terjedelemben és jelentőségben, úgy hogy a Salgó ma már mint villamosító vállalat ugyancsak jelentékeny szerve a magyar gazdasági életnek. Hogy pedig a villamosítás olyan kultúrmunka, amely tökéletesen harmonizál a Chorin-féle tradíciókkal, ez olyan természetes igazság, hogy ennek bizonyítására és alátámasztására kár lenne sok szót vesztegetni. Amilyen mértékben sikerül a villamosítás révén az eddig használt világítóeszközöket kiszorítani, olyan mértékben javul a közegészségügy és a közbiztosság, olyan arányban csökken faill-es városszerte a tűzveszedelem.

Chorin Ferenc azonban abban a tekintetben is méltó fia az apjának és szinte felbecsülhetetlen értéke a magyar gazdasági életnek, hogy az ő aktivitásának köre nem korlátozódik a vezetésével működő vállalatra. *Chorin* Ferenc mellett, hogy elnökgazgatója a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulatnak és igazgatósági tagja a Salgóval érdekközösségben lévő Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt.-nak, szívesen foglalkozik az ipar körébe vágó általános érdekességű kérdésekkel. Ez az érdeklődése az ipar nagy problémái iránt mindig is intenzív volt s ennek a körülménynek lehet tulajdonítani azt, hogy amikor a háború és az infláció után megsokasodott gazdasági problémák egy ré-

szenek elintézésére a munkaadók, a GYOSZ és az ipari szakegyesületek külön szervezet létesítettek, ez a szerv, a Munkaadók Központja, mint legalkalmasabb embert, őt választotta elnökévé. És csakhamar kétségtelenné vált, hogy *Chorin* Ferenc valóban méltó volt a bizalomra, aminthogy az értékhatárt megállapító bizottságnál, amelynek szakosztály-elnöke volt, szintén olyan munkát végzett, hogy a legmagasabb kitüntetésnek, a kereskedelmi főtanácsosságnak, természetszerűen és logikusan kellett elkövetkeznie. A GYOSZ-ban ugyancsak méltán formálhatott jogot vezető állásra s. a gyár-
ipar terén szerzett el nem vitatható érdemeit honorálták akkor, amikor a Gyáripárosok Országos Szövetségének alelnökévé választották. Az országgyűlés felsőházába a kereskedelmi és iparkamarák választása révén került *Chorin*, aki természetesen mint a törvényhozás tagja is munkát vállalt, amennyiben belekerült úgy a külügyi, mint a pénzügyi és a közgazdasági bizottságba. Munka, munka, mindig csak munka. Ez jellemzi ezt az ezerkezü agilitást, amelyből még publicisztikai működésre is telik. *Chorin* Ferenc úgy a magyar, mint az idegen sajtóban nagy buzgalommal, kiváló eredményekkel működik a magyar gazdasági kultúra érdekében.

Domony Móric

MIKOR Kornfeld Zsigmond a Hitelbank élére került, a magyar gazdasági élet még híjával volt azoknak az embereknek is, akik az egyes gazdasági ágak, a különböző ipari és kereskedelmi intézmények fölvirágoztatására alkalmasoknak bizonyultak volna.

A bankok és takarékpénztárak ebben az időben még nem rendelkeztek olyan hatalmas kereskedelmi és ipari konszernek fölött, hogy szinte észrevétlenül termelték volna ki a megfelelő embereket, azokat a különböző fajta tehetségeket, amelyeket egyszerűen az új alakulások élére lehetett dirilgálni. Igaz, volt az ipari és kereskedelmi tehetségeknek régebben is iskolájuk és ez az iskola a minisztérium volt, sőt volt idő, amikor ez az iskola szinte ontotta azokat a tehetséges embereket, akik az akkor még embrionális gazdasági törekvések megvalósítására, az újfajta intézmények megerősítésére föltétlenül képeseknek bizonyultak. És ezen nem is lehet csodálkozni, ha az ember meggondolja, hogy a magyar miniszteriális életnek is volt aranykor-szaka, az a csodálatos idő, amikor egy Wekerle Sándor, egy Baross Gábor működött a gazdasági tárcáik élén s amikor az a lüktető tempó, amely éppen a szakminisztériumok munkáját jellemezte, nemcsak mozgásra kényszerítette, de az alkotás lázáig hevítette mindazokat, a képességeket, mind-

azokat az energiákat, amelyeket a gazdasági élet, még pedig az állami élet reneszánszát megelőzően a bürokratizmus a Csipkerózsza álmába merevített. A bankvezetőknek tehát ebben az időben is volt hová nyúlniok, hová, merre orientálódniok s még az olyan kiváló értékfölismerő is, mint amilyen Kornfeld Zsigmond volt, állandóan figyelte a minisztériumok életét, hogy vajjon az a bizonyos bürokratizmus nem vet-e föl olyan értékeket, amelyekből aztán a magángazdaság több eredményt, nagyobb produktivitást tudna kibányászni, mint amennyi eredmény kibányászására a bürokratizmus keretén belül mód és alkalom nyílik? És hogy ez az érdeklődés nem volt hiábavaló, hogy ez a kutató figyelem nem vált fölöslegessé, az a Hitelbank történetének megismerése során mindenki előtt nyilvánvalónak tűnik föl. Az az alkotó bürokratizmus egyetlen komoly tehetségnek sem szegte szárnyát s azok az emberek, akik a különböző minisztériumokból kerültek egyes bankok körébe és egyes magánvállalatok élére, működésük új helyén is produktív erőknek bizonyultak, gyakran igazi alkotó tehetségek gyanánt revelálódtak. És vonatkozik ez az igazság különösen *Domony* Móricra, a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Rt. vezérigazgatójára, aki egyike a legnagyobb és legkomolyabb értékeknek azok között, akiket az államgazdaságtól hódított el a magángazdaság. *Domony* Móric ugyanis olyan tereńnumon növelte az alapító bank presztízsét, és szerteágazó gazdasági hatalmát, amely tereńnumon addig a banktőke számára valóban kevés mód és csekély lehetőség kínálkozott, úgyhogy a Mef-ternek ezen a téren igazán alapvető munkát kellett végeznie.

A folyamhajózásban azonban még voltak üzleti lehetőségek: a folyam medrében nemcsak értéktelen kavicsot, de aranyat is fedezhetett föl a kereskedői fantázia. A Duna ugyanis mintha ambicionálta volna azt, hogy Nagymagyarország területén mennél hosszabbra nyúlják az útja, meglehetősen kacskaringós úton hömpölygött az egyik háttértől a máslikig s mert a folyam mentén egymás után létesültek a fejlődésre képes nyaralóhelyek, a hajót a Dunán gyógyulást kereső tüdő is szívesen frekventálta. De — és ez a legfontosabb — a Duna a legjelentékenyebb víziút Nyugat- és Keleteurópa között s mivel ennek a szállításra különösen alkalmas víziútnak nagy részét ezáltal mégis Magyarország területére esett, a magyar folyamhajózás diadalmasan küzdhetett meg minden egyéb konkurenciával akkor is, ha a magyar közlekedés érdekével szembehelyezkedő monarchisztikus gazdasági politika — amely politika természetesen inkább volt monarchisztikus, mint gazdasági — a magyar gazdasági törekvéseket elgáncsolni is igyekezett. A tenger azonban az érvényesülésnek és a fejlődésnek sokkal kevesebb lehetőségét biztosította. „Hatalmas rajban járnak a hajók kinn s visszatérőben ide egy se tart, az Óceánok nagy végtelenségül ki is ismerné a szegény magyart?” A tenger nem garantálhatta a magyar közlekedő vállalat számára a biztos hasznot, főképpen nem garantálhatta ezt olyan vállalat számára, amely a kivándorlásra való csábítást, mint hazafiatlan és gazdasági nézőpontból is katasztrofális veszteségeket előidéző törekvést természetesen ab ovo elhessegette magától.

A Meftér azonban mégis a magyar gazdasági kultúra egyik jelentős alkotásává fejlődött, olyan

vállalattá, amely már méreteivel, fejlődésének arányaival tiszteletet ébreszt és kell is, hogy tiszteletet ébresszen mindazokban, akiknek a nagyszabású gazdasági intézmények imponálnak. Már pedig a Mefter, amely 79 gőzösre, 219 uszály-2 motoros- és 111 állóhajóra tett szert s amely ezen kívül 1 úszóműhely, 2 úszógőzdaru, 2 gőzkomp és 1 laktanyahajó fölött rendelkezett, világrelációban, internacionális értelemben is nagyszabású vállalatnak számított. Es a vállalat hatalmas arányainak kifejlesztésében *Domony* Móricnak nem csorbítható érdeme van. A kereskedelemügyi minisztériumból, ahová mint segédfogalmazó jutott be s ahol csakhamar mint titkár működött, mindjárt a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Rt.-hoz került s az újonnan alakult vállalatnál — az 1895. évben — mint főtitkár helyezkedett el. Az előkelő kereskedői családból származott fiatalember, aki már az egyetemen kitűnt tehetségéver és bámulatos szorgalmával s aki a kereskedelemügyi minisztériumban is óriási karrierre számíthatott, a Hitelbank új alakulásánál szintén gyorsan haladt előre s amikor Horváth Elemér távozott a Meftertől, ő lett a vállalat forgalmi vezérigazgatója, későbbben pedig a vezérigazgatója. Munkássága az első pillanattól kezdődően eredményesnek bizonyult és sikerei nemcsak a vállalatnál alapozták meg pozícióját, de az egész magyar gazdasági élet egyik komoly értékét, a gazdasági fejlődés egyik legbiztosabb garanciáját és lendítő erejét látta benne. Nevét királyi engedelemmel változtatta át *domonyi Brüllről domonyi Domonyra*, aminthogy egyéniségének és munkájának speciális jelentőségét domborította ki az a körülmény is, hogy a „méltóságos” címhez nem a sűrűn oszto-

gatott udvari tanácsosság, hanem a miniszteri tanácsosság révén jutott.

Domony Móric munkájának és egyéniségének jelentőségét azonban nemcsak a Mefter felvirágoztatása és ennek a vállalatnak a háborúból a békébe való átmentése jelzi. Azoknak az angol szimpátiáknak megszerzésében, amely szimpátiákból a Rothermere-akció is keletkezett, domonyi *Domony-nak* ugyancsak jelentékeny része van. Amikor az angol monitorok Budapesten időztek, az angol haditengerészet reprezentáns egyéniségei elsősorban a Mefter vezetőjével kerültek nexusba s *Domony* lebilincselő szeretetreméltósága, amelynek közvetetten érvényesülését *Domony* nyelvtudása biztosította, valamennyi angol lelkében mély nyomokat hagyott s kétségtelen, hogy ez még ma is kellemes emlékeket ébreszt. S hogy ezek a kellemes emlékek szintén hozzájárultak ahhoz, hogy a visszhang, amit Rothermere nemes agilitása a szigetországban is kelt, napról-napra erősödik, ez olyan igazság, amit föltétlenül el kell ismerni s amit bizonyára *Domony* érdemei közé kell iktatni. *Domony* gazdasági működése egyébként idehaza sem korlátozódott a közlekedésügy terére. A Mefter kiváló vezérigazgatója igazgatósági tagja a Magyar Cukoripar Rt.-nak is és ezt azért kell külön megemlíteni, mert a mód, ahogyan ezt az igazgatósági tagságot elvállalta, kiválóan jellemző az ő egyéniségére s megfelel arra a kérdésre, miért jár százszázalékos sikerrel minden olyan akció, amelyet *Domony* Móric irányít? *Domony* Móric ugyanis, mielőtt igazgatósági taggá való választásába beleegyezett volna, a cukoripart akarta alaposan megismerni s nincs az a buzgó praktikáns, aki olyan lelkiismeretesen, olyan lankadatlan szor-

galommal igyekeznék iparágát illetően eligazodni, mint amilyen hangyaszorgalmat s mint amilyen pontosságot *Domony* Móric a cukoripar problémáinak megismerése körül tanúsított. Mint a kis diák az iskolában, nap-nap után megjelent az „új” hivatalban s amikor igazgató-tagsági működését megkezdte, vele és benne igazgató-társai a cukoripar egyik legalaposabb ismerőjét üdvözölhették maguk között. Hogy szívesen fogadták, ez természetes, hiszen *Domony* Móric, mint ember mindenütt szimpátiákat kelt, — de talán még az ő emberi értékét is meghaladja jelentőségben az a mentalitás, amelyről ez alkalommal is tanúságot tett s amely mentalitás mindennél erősebb és meggyőzőbb garancia arra vonatkozóan, hogy *Domony* működésétől a magyar gazdasági élet még a jövőben is sokat várhat, még pedig olyan munkát, amelynek során száz százalékgig valósul meg az, amit az illető munka célja gyanánt megjelöltek.

Drucker Géza

MIKOR nálunk a textil-bráns legelőkelőbb neveit vonultatják fel, a lista élén szereplők között természetesen ott van *Drucker* Géza is, aminthogy agilitás, a magyar textilgyártást illető lelkes buzgalom dolgában bizonyára senkisem versenghet vele.

Igaz: az ő nevének ezen a téren már az ő működésének megkezdése előtt is aranycsengése volt, de mivel sem lehet jobban az ő sikereit jellemezni, a munkájának eredményét értékelni, mint azzal a megállapítással, hogy ez az aranycsengés ma már nemcsak a vezetéknevéből hallatszik ki, de vele jár az ismertségnek és az elismertségnek ez a zenéje a keresztnévvel is, azaz a pozícióra, amit betölt, a tekintélyre, amire szert tett, nem mint *Drucker* Mór fia, hanem mint *Drucker* Géza szerezte meg a minden elismerésre méltó, elévülhetetlen érdemeket. Ez pedig Magyarországon nem kis dolog. Nálunk ugyanis mindenki gyanús, aki az apja mesteriségét folytatja s amíg a Bismarck Herbert országában dísz és bizalmat jelent az, ha valaki kereskedő, vagy iparos-dinasztiából származik, addig nálunk gúnnyal és idegenkedéssel kell megküzdenie annak, aki az apjától vagyont és jóhangzású nevet is örökölt. Az antiherbertizmusnak — ahogyan ezt a jelenséget nevezni lehet — nincsenek trianoni határai. Kikezdi ez az antiherbertizmus az állam-

férfit, aki előtt jóformán naponta példálózna azzal, hogy Bonaparte Napoleon fia csak reichstadi herceg lett és Bismarck Ottó birodalom-megszilárdító politikájának örököse csak Herbert volt és szegény Kossuth Ferencet, akinek pedig bizonyára több kvalitása volt a kereskedelmi tárca vezetéséhez, mint a legtöbb magyar kereskedelemügyi miniszternek, szinte gyilkolták azzal az elmésséggel, hogyha valaki Kossuth, akkor legyen Lajos, de ha valaki Ferenc, akkor már legyen Deák. Kikezdik azután a „Herbert”-eket az irodalomban és a művészetben, sőt a társadalmi életben is és bizony alig szerepelt és szerepel a magyar közéletben nagy nevet viselő faktor, aki meg ne érezte és meg ne szenvedte volna azt a fényes átkot, hogy az apjától becsült nevet örökölt. Statisztika bizonyára nincs erről, de kétségtelenül meglehetősen nagy a száma azoknak, akiknek ez az antiherbertizmus kedvét szegte, akik abban az ellenséges atmoszférában, amelybe a személyük belesodródott, nem tudtak, vagy nem akartak annyit produkálni, amennyit megértő viszonyok között, a gazdasági, szociális és kulturális fejlődés javára bizonyára produkáltak volna.

Valóságos tehetség-gyilkolás tehát az, ami ezen a téren tapasztalható s ami ezt az európai kannibalizmust érthetlenné teszi, az az, hogy az úgynevezett Herbertekkel szemben megnyilvánuló animozitásnak nincs meg a történeti alapja sem. Mert igaz ugyan, hogy Bonaparte Napoleon fia nem Napoleon, de viszont azt sem lehet eltagadni, hogy Macedóniai Fülöpnek Nagy Sándor, Hunyadi Jánosnak Hollós Mátyás, Dumasnak a még nagyobb Dumas és Tisza Kálmánnak is Tisza István volt a fia. Egyébként Bismarck Herbert működésének sem

vallotta kárát Németország, hiszen a hatalmas nemzet birodalomnak több esztendővel ezelőtt elkövetkezett összeomlását nem az idézte elő, hogy Bismarck tradícióit tisztelték, ellenkezően, az összeomlás abból keletkezett, hogy volt idő, amikor mindent másképpen akartak csinálni, mint ahogyan azt a vaskancellár csinálta. Aki különben elfogulatlanul figyeli a fölmerülő jelenségeket és a dolgok mélyére képes tekinteni, az nem zárkozhatik el az elől az igazság elől, hogy az animóztatás, amit a fiúnak az apa munkájának folytatása miatt kell elszenvednie, nem a túlzásaiban is tiszteletreméltó zseni-kultusból származik. Annak, akinek gyanús minden olyan munka, amiben a fiút az apa megelőzte, korántsem Napoleon az igazi ideálja, hanem, bár ő maga ezzel talán nincsen tisztában, Robinson, aki mint ilyen csakugyan sem rokona, sem boldog őse nem volt senkinek, s aki véres verejtéke árán jóformán a semmiből volt kénytelen előteremteni azokat az eszközöket is, amelyeket a legprimitívebb civilizáció is készen bocsát az ember rendelkezésére. És talán sehol sem olyan veszedelmes ez a kicsinyeskedés, ez a komoly munka diszkreditálására irányuló gúny, mint éppen gazdasági, meg pénzügyi téren, ahol a név varázsából már gyakran az előzőnél kedvezőbb helyzet, számos pozitív eredmény keletkezett. Bizonyos például, hogy a Rothschild-családnak sem minden tagja olyan tehetséges, mint amilyen Anselm volt, de ezért a kevésbé tehetséges tagok is az anyatejjel szívták magukba azokat az értékes tradíciókat, amelyeknek megőrzésével a Rothschild-ház nagyságát és tekintélyét a változott és az azóta is folyton változó viszonyok között is biztosítani tudták. Nagyon természetes azonban, hogy ennek a hatalmas pénzügyi dinasztiának számos tehetséges

sarja is akad, élénk bizonyosságául annak, hogy a tehetséges apának is születhetik tehetséges fia.

Erre az igazságra egyébként a magyar gazdasági életben már régen rá kellett, és újra, meg újra rá kell eszmélni. Mert nincs az az elfogulatlanság, amely tagadni merné, hogy a magyar gazdasági élet szegényebb volna, a gazdasági fejlődés tempója pedig határozottan lassúbb, ha nem volnának Kornfeld Móricjaink, Kornfeld. Páljaink, Chorin Ferencjeink, Biró Páljaink, Madarassy-Beckjeink, Ullmann jaink, hogy hirtelenében ne említsük csak azokat, akiknek neve nem is föltolul, de föltolakszik az emlékezetünkben. És *Drucker* Géza szintén abból a galériából való, amelynek tagjai „a szakmába” beleszülettek, azaz *Drucker* Géza ugyancsak a gyerekszobában ismerkedett meg a gazdasági kultúrának azokkal az alapvető fogalmaival, amelyeket más ifjúnak másutt kell megszereznie, s amelyekre éppen azért más ifjú csak jóval később tesz szert. A *Drucker* Géza karrierje ilyenformán szintén nem robinsoni karrier, ez a körülmény azonban nemhogy nem ártott, de használt a tehetsége fejlődésének. Amíg ugyanis más ifjú az érettségi bizonyítvány megszerzése után lázasan veti magát arra a szakmára, amelyben pozíciót akar kivívni s a szakmája körén kívül eső ismereteket nem tekinti, csak értéktelen salaknak, amelytől valóságos ambícióval akar megszabadulni, addig a fiatal *Drucker*, aki a tárgyi ismereteket atavisztikus, ösztönös tehetséggel már gyermekjátékai közben megszerezte, pályafutásának megkezdése előtt ismeretkörének tágítására, tudásának mélyítésére gondolt. Miután a gimnáziumi érettségít letette, a

jogra iratkozott és csak a jogi alapvizsgálat letevése után végezte el Bécsben a kereskedelmi szaktanfolyamot, amely belépőjegyet biztosított számára a praktikus gazdasági életbe. Természetesen az apja cégében helyezkedett el, de nem mint afféle kis király, aki csak a hódolatot fogadja el, a munkát azonban nem, de elhelyezkedett mint a leglelkesebb, legszorgalmasabb és legtehetségesebb tisztviselő, aki kétségbe nem vonhatóan végzett munkája, elért eredményei révén jutott előre az érvényesülés útján. Cégvezetője, majd társtulajdonosa lett a cégnek, s egyre ismertebb és elismertebb vezető egyénisége a magyar ipari életnek. Száz kézzel dolgozott, agitált, lelkesedett és lelkesített, miközben a mindennapos munkájának mennyiségét is megsokszorozta. *Drucker Géza* ma már nemcsak a *Drucker Mór és fia r.-t.* elnöke, de elnöke a *Györi Textilművek r.-t.-nak*, valamint alelnöke a *Hungária Jaquard szövőgyár r.-t.-nak*, igazgatósági tagjául pedig a többi között megválasztotta az *Angol-Magyar Bank r.-t.*, a *Goldberger Sámuel és Fiai r.-t.*, a *Continental szalagszövő r.-t.* Körültekintő okosságára és perspektívájára jellemző, hogy a textilipar ügyeivel kapcsolatosan állandóan dolgozott és pedig nem kis eredménnyel dolgozott azért, hogy a magyar hitelélet is egészségesebb irányban fejlődjék, mert hiszen egészséges ipari élet nem lehet, csak ott, ahol egészséges hitelélet van. Húsz esztendőn át működött mint elnök a Magyar Hitelezői Védegyelet élén, amely egyesület, amikor az aktív vezetéstől visszavonult, tiszteletbeli elnökévé választotta *Drucker Gézát*, aki egyébként a másik hitelezői intézménynek, az Országos Hitelvédő Egyesületnek is társelnöke. Szinte fölösleges külön megemlíteni az *Iparkamarának*, valamint az *OMKE* elnöki taná-

csának tagságát, aminthogy természetes az is, hogy *Drucker* Géza nagyszerű munkásságát, értékes eredményeit főrendiházi póttagság formájában a legfelsőbb helyről is honorálták.

Ám minden dísznél, minden hivatalos és nem hivatalos elismerésnél megnyugtatóbb *Drucker* Géza esetében az, hogy ez az igazán szeretetreméltó és tehetséges ember lankadatlan kedvvel, nem csökkent ambícióval és erővel áll ma is a gazdasági érdekek szolgálatában s hogy ilyenformán a *Drucker* Géza munkássága a jövőt illetően is olyan hasznosnak ígérkezik, mint amilyen értékesnek és eredményesnek ez a munkásság a múltban bizonyult.

Éber Antal

HESTERTONNAK, a nagy angol filozófusnak filozófiai rendszere szokatlanul jelentékeny, szinte megdöbbentően nagy szerepet juttat a paradoxonnak. Az angol filozófus végső konklúziói alapján a paradoxon az a vastraverz, amelyre legbiztosabban lehet építeni és a mese is elsősorban azért örökéletű, mert a mese bájában a valóság, de legalább is a valószerűség állandóan összelelkezik a legfantasztikusabb irrealitással. Chesterton azonban egyéb jelenségekre is ráüti a maga paradox elméletének színes és izzó bélyegét. Többek között azt is mondja, hogy a köszál, amelyre Krisztus az Egyházát építette, szintén paradoxon: ugyanaz a vallás, amely az embert parányi féregnek, jelentéktelen semmiségnek tünteti fel — a Mindenség Urával szemben, ugyanez a vallás ráébreszti az embert büszkeségének, királyi gögjiének jogosságára is azon a réven, hogy az ember mégis csak a teremtés koronája, a legkülönb valamennyi teremtmény között. És ez a paradox-elmélet szinte kényszerítően vetődik fel akkor, amikor *Éber* Antalról van szó, amikor a magyar gazdasági élet egyik legérdekesebb, valósággal izgatóan érdekes egyéniségének szerepét és jelentőségét kell megmagyarázni. *Éber* Antal ugyanis csupa paradoxon, ő az a robbanó temperamentum, amelynek vulkanikus

izzása mögött mintha a végig sem gondolható gondolatok, a végtelenbe vesző tervek felhőnyája keringene, de ő az a rendszerbe merevült akarat is, amely a logika és a higgadt gondolkodás sín-párján dübörögteti a pontosan meghatározott cél felé az eshetőségekkel ugyancsak számoló programját. Ő az a szónoki tehetség, amely szinte száguld az érvek mázsás terhével és fel nem tartóztatható hullám gyanánt mossa, sodorja el a közbeszólás formájában jelentkező akadályokat, ugyanakkor azonban ő az a néma titok is, amely végzi a maga dolgát, anélkül természetesen, hogy gondolataiba és terveibe bárkit is beavatna. Ő az az univerzális műveltség, amely a kultúra valamennyi területén otthonos, ám ő az a praktikus ész is, amely a cél érdekében és a siker javára még az egyoldalúság ódiáját is tudja és meri vállalni. Ő az a meggyőződésig hevült demokratizmus, amely késhegyig menő harcra képes a demokrata eszmék diadaláért, de ő az a bankdiktatúra is, amellyel szemben hiábavaló minden ágaskodás, meddő valamennyi ellenkező, azaz hogy másirányú törekvés, származzék ez akár a nagyrészvényesek, akár az igazgatótársak részéről.

De éppen azért, mert ilyen paradox egyéniség, hat a legtermészetesebb dolog gyanánt az, hogy pályája elején vacilált a bankdirektorság és az újságírás között, sőt talán ez a pör — és ez izgatóan érdekes egyéniségének dokumentuma — ma sem dőlt el végső érvényességgel. Lapot, ugyan már nem szerkeszt, mint néhány évtizeddel ezelőtt, amikor ő redigálta a legjobb magyar gazdasági újságot, de cikkei ma is sűrűn megjelennek és ezekben a cikkeken régi fényben tündökölnék publicisztikai erényei, mintegy igazolásául azok-

nak, akik az ő hatalmas temperamentumát, érvelő zsenialitását és színes, eleven stílusát teljesen a zsurnalisztika számára szerették volna lefoglalni, jóllehet igazán nem férhet kétség ahhoz, hogy *Eher* Antal mint bankár is a legelsőök közé emelkedett. A karrierjének bizonyosságát illetően egyébként soha, egy pillanatra sem lehetett kételkedni. Már joghallgató korában, amikor a Központi Takarékpénztár jelzálogosztályában dolgozott, elárulta oroszlátkörmeit és jóval a harminc éven alul igazgatója lett az abban az időben alakult Agrárbanknak, ahol néhai Barta Ödön oldalán alapos jártasságra tett szert a parcellázó üzletben. Most már aztán igazán viharos tempóban haladt előre. Amikor az Agrárbank és a Jelzálogbank a parcellázásra külön pénztintézetet létesítettek, ennek az új pénztintézetnek, a Telepítő és Parcellázó Banknak már ő lett a vezérigazgatója. Alig harminc éves korában. Amikor pedig az Agrárbank vezérigazgatói állása üresedett meg — Barta Miklóst, az Agrárbank vezérét ugyanis a bécsi Union Bank élére állították — erre az állásra már *Éber* Antal volt az a jelölt, akivel szemben minden más ambíciónak kapitulálnia kellett.

Hogy mi volt a karrierjének mozgató ereje! Egyesegyedül a tehetsége. A karrier megalapozására alkalmas családi összeköttetések felett nem rendelkezett, vagyonok érte és mellette nem dolgoztak. De még azt sem lehet mondani, hogy ő maga alkalmazott a karrierje érdekében különböző erőszakosságokat. Szó sincs róla. Kivételes képességei olyanok voltak, hogy azokat feltétlenül észre kellett venni. Magasfokú műveltsége nem kisebb előadó és társalgó művészettel párosult, energiáját és szívósságát nemcsak elfogadhatóvá, de kedvessé

és kedveltté tette az egyéniségétől elválaszthatatlan szeretetreméltóság. Imponálóan biztos fellépése, magabizása és önérzete el nem vitatható sikerekre, a szerencse állandó pártfogására támaszkodhatott. Egy békebeli Julius Caesar, aki jön, lát és — cselekszik. Amikor a háború és a forradalmi összeomlás után senki nem lelé honját a hazában s különösen a gazdasági romok között botorkáltak reménytelenül az emberek, ő már meg is állapodott az orientáció új irányában és Olaszországgal teremtett kapcsolatot. Ennek a nexusnak az eredménye a Magyar—Olasz Bank, amely az Agrárbank, a Magyar Országos Bank és a Magyar F keresk edők Hitelintézete fúziójából keletkezett s amely nagy sikerrel illeszkedett bele az óvilágnak romjain megteremtett újvilágba. Az infláció konjunktúrája az ő számára is konjunktúra volt, de ő volt talán az első, aki már a koronás gazdagság korában, amikor az egész világ ott táncolt az arany- azaz hogy inkább a papiros borjú körül, a pengős szegénység idejére készülődött.

Az a körülmény, hogy sem a Magyar—Olasz Bankkal, sem a magyar gazdasági élettel kapcsolatosan senki sem beszél Castiglioniról, ez *Éber* Antal érdeme. Castiglioni? Volt — nincs. *Éber* ellenben volt és van. Még dühöngött a konjunkturális lárma, még érvényesült az inflációs gazdagság, amikor *Éber* Antal egymásután dobálta ki bankjából azokat a ballasztokat, amelyekkel a normális üzlet évek atmoszférájában nem lehet mit kezdeni. Presztízskérdések nem bántották, a hiúság követelése nem állítottak akadályokat az útjába. Hogy a bankja kisebb lesz? Hadd legyen, ha ez a megkisebbedő bank erősebbnek, az idők viharával szemben helytállóbbnak bizonyul, mint ami-

lyeneknek bizonyulnak azok az intézmények, amelyeket nem is régi nagyságukban, de régi terjedelmükben igyekeznek — bizonyára sikertelenül — a jövő számára megőrizni. És ma már bizonyos, hogy a kereteket szűkítő *Éber* Antalnak volt igaza. A jövő, amely különben már szintén múlttá lett, őt igazolta, És ez igazolás révén legalább is a megkisebbedés arányában nőtt a bank presztízse, ennél sokkal nagyobb arányban növekedett pedig az *Éber* auktoritása. Meggyőződését, amely függetlenségéből, bátor szókimondásából fakad, a gazdasági élet mindig a legnagyobb mértékben respektálja s a TEBE, amellyel szemben a konzekvenciát több ízben úgy vonta le, hogy az egyesület kötelékéből kilépett, mindig súlyt helyezett arra, hogy az *Éber* Antallal keletkezett kontrasztok megszüntetésével a magyar bankárvilágnak ezt a súlyos szavú, lobogó temperamentumú egyéniségét a TÉBÉ-be való visszalépésre bírja. Olyan értéket, mint amilyen *Éber* Antal, nem szabad és nem is lehet mellőzni.

Amíg azonban más bankvezérre vonatkozóan külön érdem, vagy speciális érdekesség gyanánt kell megállapítani azt, hogy az illető más tereumon is működik, addig *Éber* Antalnál ez az „egyébirányú elfoglaltság” a dolgok természetéből következik. Az »a vulkanikus erő, amely *Éber* gondolat- és érzésvilágát feszíti, nem elégedhetik meg azzal, hogy egyetlen banküzemet lásson el megfelelő energiával. Ennek az erőnek más vonásokban is kell jelentkeznie és érvényesülnie. Mi sem természetesebb tehát, hogy *Éber* Antal, akit elsőrangú szónoki és debatterri képessége különben is predestinált a nyilvános szereplésre, a háború előtt a politikai pályán érvényesítette tehetségét,

a világháború után következett időkben pedig a várospolitika terén működik sűrűn és mindig érdeklődést, sőt igen gyakran izgalmat kiváltó hatással. Ez a működés azonban egyébként is magán viseli *Éber* Antal új utakon járó egyéniségének ismertető jeleit, A politikus *Éber* nem helyezkedett el — a bankár-oportunizmusnak megfelelően — a kormány táborában: a függetlenségi párt sorából küzdött, gyakran igen élesen, a kormány ellen és a gazdasági önállóságért, de a várospolitikában szerepet, sőt hivatást vállalt *Éber* szintén az ellenzék padsorai közé sodródott és onnan kritizálja a hivatalos pénzügyi politikát. És ez a kritika, amelynek pengéjét csodálatos biztossággal forgatja, mindig elevenbe hat s mintegy hitet és bizonyóságot tesz *Éber* elméjének bámulatos frissesége, temperamentumának robbanó hevessége, energiájának és ambíciójának töretlen ereje és harcos kedve mellett. Ez a várospolitikai küzdelem tehát szintén az egész *Ébert* adja, aminthogy *Éber* mindig és mindenütt egész emberként jelentkezik. Ez a magyarázata annak, hogy most, pályája delelőjén is, új tervek megvalósítását, új eredményeket és új sikereket lehet várni tőle.

Egry Aurél

ÉG dühöngött, pusztított a háború, amikor a német birodalmi kormány a pénzügyi tárca élére meghívta dr. Helfferich Károlyt, a Deutsche Bank elnökét. Ebben az időben a központi hatalmak szerencsecsillaga még fényesen és magasan ragyogott, éppen ezért szükségesnek látszott, hogy kéznél legyen az a kereskedelmi jogász, az a finansziális fölkészültségű fiskális, aki Németország pénzügyi érdekei javára nemcsak szavakat, de számokat is föl tud sorakoztatni, aki nemcsak retorikai szörszálhasogatással, de gazdasági okokkal és pénzügyi érvekkel is meg tudja védeni a kártérítés összegének jogosságát és szükségességét, sőt aki pontosan meg tudja állapítani azt, mennyibe kerüljön Németország győzelme — az antantnak. Ezek a helfferichi vonások, a bankári és jogászi tulajdonságoknak kiemelkedő momentumai megtalálhatók dr. Egry Aurélban is, aki azonban még Helfferichet is fölülmúlta az alkotó munkához való ragaszkodásban. Amíg ugyanis Helfferich a békét is háborúvá vadította az ellenféllel szemben megnyilvánult gyűlöletében, addig Egry még a háború után következett békét is teljes békévé igyekezett enyhíteni. Igaz, az ő háborús kapcsolata is alkotásokban nyilvánult meg, jóllehet az ő neve

szintén vonatkozásba hozható a háborúval, anynyira, hogy már maga a név is tulajdonképpen a háborúból született. Ferenc Józsefnek egyik utolsó akta-elintézése volt az a királyi kézirat, amelyben dr. Engel Aurél budapesti ügyvédnek — „egerszegi” előnévvel — a magyar nemesiséget adta s egyszersmind megengedte, hogy az új magyar nemes „egerszegi Egry” családnévvel szerepeljen, így lett Engel Aurélból egerszegi *Egry* Aurél. De nemcsak a név született a háborúból, hanem a kitüntetésre alkalmat adott érdem is. A királyi kézirat, amelyet szinte kivételes jelentőségre emelt annak szokatlan hosszúsága és melegsége, általában azokra az érdemekre hivatkozik, amelyeket Engel Aurél a magyar gazdasági élet szolgálatában szerzett, de külön kiemeli a királyi kézirat azt a szerepet, amelyet dr. *Egry* Aurél a Pénzügyi Központ, meg a Haditermény megalakulásával kapcsolatosan töltött be, már pedig úgy a Pénzügyi Központ, mint a Haditermény a háború talajából nőtt ki, sőt az utóbb említett szerv a háború megszűnése után fölöslegessé is vált, vagyis konstatálni lehetett azt, hogy a háborús politika Magyarországon is éppen úgy belenyúlt a gazdasági élet nagy erőtartálékába, mint Németországban. *Egry* Aurél azonban mégsem lett politikus. Ő odaadta a tudását és tehetségét, de nem adta oda azt a komoly, értékes és egyéni tőkét, amit más területen, más vonatkozásban szerzett. Neki nem hiába énekelte Tompa: „... Lassú hervadás emészti azt a fát, melyet nagykorában visznek más földbe át.” A politika tehát hasztalanul vetette ki rája hálóját, viszont annál inkább számíthatott az ő gazdasági tudással párosult jogi képzettségére az ország, amelynek mindig önfeláldozó buzgalommal, a

sikert szinte garantáló határozottsággal és biztossággal sietett a szolgálatára.

Már egészen fiatal korában figyelmet és érdeklődést tudott kelteni kivételes képességei iránt. A kereskedelmi- és részvény jognak nemcsak kiválóságává, de igazán legtöbbre értékelt specialistájává revelálódott, annyira, hogy a legnagyobb részvénytársaságok fordultak hozzá mindazokban az esetekben, amelyekben komplikált ügyeket kellett kibogozni, súlyos kérdések gordiuszi csomóját, kellett megoldani. Tudták és mind általánosabban tudták azt, hogy egy Engel Aurél nevű fiatal fiskális az, aki a kereskedelmi- és részvény jog terén szinte csalahatatlan biztossággal jár és azokban a kérdésekben, amelyeknek az internacionális joggal van valami vonatkozásuk, jóformán csakis hozzá lehet fordulni. Híre-neve nőtön-nő és karrierje is megalapozódik abban a pillanatban, amelyben Kornfeld Zsigmond figyelme ráterelődik. Ez az érdeklődés jelenti a Hitelbankkal való kapcsolatát, amely lassanként igen erős nexussá komolyodik, úgy hogy *Egry* Aurél nemcsak a Hitelbanknak lesz igazgatósági, majd végrehajtóbizottsági tagja, de egymásután választják őt a Hitelbank konzernjéhez tartozó vállalatok igazgatóságaiba is. Már előbb főtitkára lett a Pesti Lloyd Társulatnak és az a kereskedelem-politikai beszéd, amellyel ott igazgatói székét elfoglalta, a komoly és értékes szenzáció erejével hatott. A Haditermény és a Pénzintézeti Központ jogi megalapozása teljesen az ő munkája, aminthogy el sem képzelhető olyan gazdasági esemény, vagy akció, amelynek jogi vonatkozásait illetően az ő tanácsaira és útmutatásaira ne reflektálnának. Különösen értékessé és mellözhetetlenné vált azonban ez a jogi segítség akkor,

amikor a régi, normális viszonyok megszűntek és amikor majdnem minden megoldásra érett kérdés újabb problémákat vetett fel, olyan problémákat, amelyeknek labirintusában nem tudhatott eligazodni, csak az, aki a nemzetközi jog alapos ismeretén kívül a megfelelő praktikus tapasztalatok fölötte is rendelkezett. A háború alatt *Egry Aurél* megbecsülhetetlen szolgálatokat teljesített.

És nem csökkent munkájának jelentősége abban a szintén abnormis korban sem, amely a háború után következett. A Jegyintézet megalakulásának jogi részét ugyancsak ő intézte el és ennek a munkának természetes következeképpen került a Jegyintézet főtanácsába is. (*Egry Aurél* különben mindig előbb kezdi a munkát, mint a pozíció elfoglalását; a Pénzintézeti Központ érdekében is már rengeteget dolgozott, amikor az intézet jogtanácsosa lett.) A békekötés jogi vonatkozású kérdéseinél ugyancsak fontos szerepet juttattak *Egry Aurélnak*. Ő tárgyalta le azokat a módokat, amelyekben a háború előtt keletkezett franciaországi adósságok rendezésére vonatkozóan megállapodtak, az a francia-magyar egyesség tehát, amelyet az 1922. évi XXVIII. te. gyanánt iktatott törvénybe a magyar törvényhozás, jogi részében az ő műve. De *Egry Aurél* volt a magyar kormány képviselője akkor is, amikor a jóvátevő bizottság az oláh megszállás részéről okozott károk megtérítését tárgyalta; ezeket a tárgyalásokat azonban a népszövetségi kölcsönre való tekintettel abba kellett hagyni. *Egry Aurél* tárgyalt azután az Ipolyi-Múzeum ügyében is. Ezt a múzeumot a hercegprímás a magyar kormánnyal egyetértően, az oláh megszállás idején Nagyváradról Esztergomba telepítette át, az oláhok azonban a múzeumot, hivatkozással a békeszerződésre, visz-

szakövetelték. A jóvátevő bizottság elé került az ügy s itt *Egry Aurél* a jogi érvek olyan gazdag arzenálját vonultatta fel az oláh követelés képtelenségének bizonyítására, hogy a bizottság a múzeumot végül mégis csak a magyar állam jogos tulajdonának ismerte el. Nagy hatással érvényesült *Egry Aurélnak* a nemzetközi jog kérdéseiben való jártassága a magyar-oláh agrárperekben, nemkülönben Frigyes királyi hercegnek az új államalakulatok, a csehszlovák köztársaság, meg a jugoszláv királyság ellen indított pöréiben is. Ezeknél a külföldi tárgyalásoknál *Egry Aurélt* nemcsak jogi és gazdasági fölkészültsége, hanem bámulatos nyelvtudása is segítette. Gróf Apponyi Alberten kívül nincs nálunk az idegen nyelveknek, a németnek, az angolnak és a franciának olyan virtuóza, mint *Egry Aurél*, aki ezeket, a nyelveket nemcsak nagyszerű szónokként, de elsőrangú debatterként is kezeli

Egry Aurél nagyszerű képességeit a Viktória malom válsága során is teljes sikerrel lehetett, de kellett is az ország szolgálatába állítani. Ez a malombukás az egész magyar hiteléletre végzetes hatással lett volna, ha nem akadnak olyanok, akik a Molinum koncepciójának segítségével ezt a veszedelmet el nem hártják. *Egry Aurél* volt az, aki jogi formát talált az angol hitelezőkkel való megegyezés számára s aki több hónapos munkájával ezt a megegyezést a munka, a fejlődés, a föltétlen biztosság alapjává szilárdította. Amikor azonban arról volt szó, hogy ezt a dicsőséges munkát anyagi jutalomban kellene részesíteni, *Egry Aurél* ez ellen a szándék ellen éppen olyan hevesen tiltakozott, mint amilyen határozottan visszautasította azokat az ajánlatokat, amelyek az ország érdeké-

ben vállalt tárgyalásainak megjutalmazására vonatkoztak. A kitüntetések, a megbecsülés külső jeleit azonban nem kerülhette el *Egry*, aki Ferenc József idejében — és pedig fiatalon — udvari tanácsos, újabban meg a felsőház tagja lett. Bizonyos azonban — és ezt róla mindenki is hiszi, — hogy amint annak idején az udvari tanaesosságért nem kellett sem tőkét, sem összeköttetést megmozdítania, úgy a felsőházi tagság is érdemeinek elkerülhetetlen jutalma volt. Valószínű különben, hogy a felsőházi tagságban szintén csak a munkalehetőségeket látta s ha ezeket látta, úgy bizonyára szívesen fogadta. *Egry* Aurélnak ugyanis — az ország dicsőségére és a gazdasági fejlődés hasznára — sikerült épségben megőriznie azt a fiatalságot, azt a lüktető ambíciót, és energiát, amely nemcsak azért örül a munkának, mert az nagyszerű eredmények elérésére képesíti, de amely ragaszkodik a munkaalkalmakhoz és munkalehetőségekhez azért is, mert a munkát a legnagyobb mértékben élvezni is tudja.

Erney Károly

RNEY Károly, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár vezérigazgatója, bizonyos tekintetben egyedülálló jelenség a magyar gazdasági életben. Nincs a gazdasági világ vezető egyéniségei között egy sem, akinek kivételes karrierje annyira híjával volna minden hangosságnak, minden diszharmóniának, mint az *Erney* Károly karrierje. Ment a maga útján előre, még csak nem is azzal a céllal, hogy följebb jusson, hanem azért, hogy a penzum, amelynek elvégzésére vállalkozott, ne előtte, hanem mögötte legyen. Első volt a kötelességteljesítésben, első a helyzet és a célok felismerésében, első a tapasztalatoknak megfelelő, de az eredményt száz százalékgig garantáló módszerek kiválogatásában — szabad-e, lehet-e csodálkozni azon, hogy pályájának nem volt törése, hogy nem kerültek az útjába olyan akadályok, amelyek egyéniségének és pozíciójának harmonikus vonalát képesek lettek volna az egyenes, az ingadozást nem ismerő iránytól csak pillanatokra is eltéríteni?

Igaz, *Erney* Károlyt a születésének és nevelésének körülményei predesztinálták arra, hogy harmonikus pályát fusson meg. Apja, nagyernyei *Erney* József kormányfőtanácsos, a Nemzeti Zenedének volt az igazgatója s mint ilyen önkéntelenül arra törekedett, hogy a muzsikát és a muzsikát jel-

lemző harmóniát — ebben az időben tudniillik a zene harmóniát és nem kakofóniát jelentett — családja körében is érvényesítse, megkedveltesse. A skála, amely Sardou Idegeseivel valóságos vitustáneot járatott, *Erney* József fiának mentalitásában nem lehetett, csakis a zene elsajátításának eszköze, az a kemény diszciplína, amely fűrgeségre szoktatja az ujjat és a harmóniák, meg a diszharmóniák fölismerésére a fület. A skála, amely hol az ember ujjai alatt fejlődik ki, hol a másik szobából hallatszik át, mint valami eiklopszi erőfeszítés pörölyzúgása, ez az elszánt gyakorlatozás a szellemi és testi munka terén, föltétlenül alkalmas arra, hogy az embert megedzze ama tennivalók számára, amelyek a kötelességteljesítést nemcsak könnyűvé, de természetessé is teszik, aminthogy *Erney* Károlyt illetően is bizonyára könnyebbséget jelentett az a körülmény, hogy ő már gyermekjátékai közben megkedvelte a harmóniát, sőt megtanulta azt is, melyek azok az eszközök, milyenek azok a módszerek, amelyek a cél megközelítését szinte garantálják? És az a körülmény, hogy amíg az apa egy zenei intézmény élén működött, addig a fiú egy pénzügyi intézet keretén belül helyezkedett el, ez a szakításnak, az apai tradícióktól való eltávolodásnak látszó lépés szintén nem bizonyulhatott és nem is bizonyult alkalmasnak arra, hogy a zene hangjából leszűrődött tanulságok karakterformáló hatását megszüntesse, hogy a muzsika, a harmónia részéről megkövetelt erőfeszítések értékét megsemmisítse. Ellenkezően, ezek a hatások a másik területen ugyancsak érvényesültek, ezeknek az erőfeszítéseknek lendülete és komolysága a pénzügyi célok és a pénzügyi eszközök között is megteremtette a harmóniát.

De azt sem lehet mondani, hogy a Nemzeti Zenede, meg a Pesti Hazai Első Takarékpénztár két ellenkező pólusa a magyar nemzeti életnek. Mind a két intézmény egy-egy gyökérszála a kultúrának s a hasonlóság a két intézmény között annyiban is konstatálható, hogy úgy a Nemzeti Zenedének, mint a Pesti Hazainak meg kellett munkálnia a talajt az illető intézménnyel kapcsolatos kultúra számára. A Nemzeti Zenede vállalta a missziót, hogy megteremtí a fogékonyságot azzal a muzsikával szemben, amelynek leglelkesebb apostolai is hontalanul bolyongtak a magyar hazában. Ezt a fővárost, ahol semmiféle opera számára nem volt közönség, ahol a hangversenyek nagy részét a teljes részvétlenség miatt el kellett halasztani, ahol a világ legnagyobb dirigensei néhány próbálkozás és erőfeszítés után belebotlottak az arisztokrata zsarnokok, a főúri műkedvelők szeszélyeinek drótsövényébe, ezt a fővárost kellett ránevelni a zenére, hogy ha az új törekvések reprezentáns egyéniségeit nem is, de legalább a régi mestereket meghallgassák és őket megérteni igyekezzenek. Ezt a missziót vállalták az Erney Józsefek s missziójuk sikerét mi sem dokumentálja hatásosabban, mint az a körülmény, hogy Budapesten két színházban játszanak zsúfolt házak mellett operákat, hogy a téli szezon a hangversenyek valóságos áradatát zúdítja Budapestre, hogy hatalmas ének- és zenekarok tettek szert a közönség érdeklődésére és anyagi pártfogására. De ugyanilyen oázis keletkezett a magyar pénzügyi élet Szaharájában a Pesti Hazai körül is. Ennek a pénzügyi életnek bölcsője még abban a korban ringott, amikor a tőkés közönség, amely betevő gyanánt jelentkezett, nem is gyanúval, de a legnagyobb bizalmatlansággal fogadta az olyan intézményt,

amely nem hogy ingyen vállalkozik az átadott pénz megőrzésére, de amely kamatot is fizet annak, aki a pénzt az intézettel őrizteti. Ez volt a mentalitás a Pesti Hazai megalakulása idején és nem lehet, csak szédülettel visszatekinteni arra az útra, amelyet a magyar gazdasági kultúra azóta maga mögött hagyott. Ma ugyanis a másik irányban való túlzás érvényesül: a gazdasági élet ma a kamatot tekinti a finansiális működés legbiztosabb bázisának és a komoly bankárok elsősorban azt ambicionálják, hogy a kamatpolitikát illetően mérsékeltebb remények, szolidabb elvek érvényesüljenek.

Erney Károly természetesen szintén ebben az irányban dolgozik, aminthogy nem is lehet másképpen, ha az ember meggondolja, hogy az ő nexusa a Pesti Hazai Takarékpénztárral a régi jó békeidőben kezdődött. Még pedig a legboldogabb békeidőben. *Wekerle* Sándor valutareformjának korszakos sikere a pénzügyi téren való működést tette a legnépszerűbb foglalkozássá. Mintha az aranynak csak ettől kezdődően lett volna komoly értéke és vidám csengése, az aranyifjúság törte magát a bankpálya után s a pénzügyi intézet volöntörje csakúgy, mint a pénzügyminisztérium díjtalan segédfogalmazója úgy érezte, hogy részese annak a népszerűségnek, amely a daliás pénzügyminisztert bukásába is kísérte. *Erney* Károly is a guruló arany birodalmát megillető optimizmussal látott munkához s mivel ezt a munkát komoly tudás és lelkes buzgalom támogatta, természetesen fokról-fokra haladt előre a Pesti Hazainál, amelynek munkája, szorgalma, tudása, de szerénysége és puritánsága révén is egyik legnagyobb értéke, legszilárdabb oszlopa lett. Amikor *Wälder* Gyula férfikora delén, alkotóképessége teljességében, hirtelenül és váratlanul meghalt

s a Pesti Első Hazai Takarékpénztár vezérigazgatói állása megüresedett, erre az állásra *Erncy* Károly volt a legösszegebb, legtermészetesebb jelölt. Három évtizeden át végzett nagyszerű munkájával vált érdemessé erre az előkelő pozícióra s amikor az 1924. év végén, mintegy harmincesztendős jubileumának méltó megünnepléseképpen *Waider* utódjává léptették elő, mindenki megnyugodott, mert a gazdasági kultúra valamennyi barátja tisztában volt azzal, hogy *Erncy* Károly mint vezérigazgató teljes épségükben őrzik meg azokat a tradíciókat, amelyek ezt a nagymultú intézetet kötelezik, amint-hogy egy pillanatig sem támadhatott kétség aziránt sem, hogy *Erncy* szolid és hozzáértő vezetése a Pesti Hazai Első Takarékpénztár jövőjét illetően is a legkételetesebb garanciát jelenti.

És *Erncy* csakugyan igazolta azokat a várakozásokat, amelyek személyéhez és működéséhez fűződtek. A Pesti Hazai, az ő vezetésével, újabb erőt és megerősödött presztízst bányászott ki abból az egészséges konzervativizmusból, amelynek eleven szimbóluma gyanánt ez az intézet működik. A Pesti Hazai takarékkönyvei ismét népszerűvé váltak annak a közönségnek szemében, amely, amikor takarékpénztárról van szó, önkéntelenül és természetesen a Pesti Hazaira gondol. Ám az intézet érdekletegeit is kemény és eredményes munkára fogta az a szellem, amelyet elsősorban *Erncy* Károly testesít meg, az a szellem, amely a munka és a kötelességteljesítés harmóniáját akarja és tudja a gazdasági fejlődés javára érvényesíteni. Amint-hogy *Erncy* Károly egyéniségével és mentalitásával föltétlenül harmonikus az a szerep, amit a Hazai Banknál, vagy a Nasicinál, amit a Borsód-Miskolci Gőzmalomnál, vagy a Fősöméi, amit a BszKKT-

nál, vagy a Hangyánál, amit a Pénzintézeti Központnál, vagy a Nemzeti Banknál, amit a tőzsdén, vagy a Kereskedelmi Akadémián vállalt. A politikát azonban, amely az ő életében is diszharmóniát okozna, nem engedte magához férközni s a felsőházba nem politikai, hanem gazdasági és pénzügyi érdemei révén jutott, mint a magyar gazdasági és pénzügyi élet egyik kiválósága. Mindenesetre dicsőségére válik az illetékes köröknek, hogy ezt a kiválóságot elismerik s pénzügyi kérdésekben alkotott véleményét meghallgatásra és követésre méltatják. *Emey* Károlytól ugyanis lehet tanulni, sőt az ügynek csak használ az, ha tőle — mielőtt pénzügyi vonatkozású kérdésekben intézkednek — tanácsot kérnek.

Fleissig Sándor

LEK Pálon, az Angol-Magyar Bank, azaz hogy az Angol-Magyar Bank-ot megelőző Magyar Bank és Kereskedelmi Kt. megteremtőjén kívül bizonyára *Fleissig* Sándor az, akinek neve leginkább összeforrt az Angol-Magyar Bank nevével és dicsőségével. Krausz Simon pénzügyi tehetsége az Angol-Magyar Bank keretén belül is nagyszerűen érvényesült, az ő számára azonban — jöllehet a banknak az a kapcsolata, amelyből a bank mai neve keletkezett, az ő érájához fűződik — az Angol-Magyar Bank nem annyira életcél, mint inkább eszköz volt, amelyen üzletszerző tehetsége szinte fantasztikus magasságokba szárnyalt, *Fleissig* Sándor azonban valóban az Angol-Magyar Bankot jelenti, azt a robusztus erőt, amely évtizedek munkáját alig néhány esztendő alatt volt képes elvégezni és pedig olyan tökéletességgel, hogy a fejlődés amerikai tempója sohasem az európai gazdasági kultúra rovására érvényesült. Az Angol-Magyar Bank alapja a nyugtalanító tempó ellenére úgy megszilárdult, hogy sem a háború földrengése, sem a vezetés szellemének változó és újra változó iránya nem volt képes a falakon a legcsekélyebb repedést sem előidézni. Aminthogy ma már történelmi igazság gyanánt kell elfogadni azt az állítást, hogy a

világháború nyomán támadt gazdasági számum a magyar nagybankok fölött nyomtalanul vonult el. Kétségtelen, hogy a munkát, amiből ez az érdem származott, az Angol-Magyar Bank frontján kevés ember végezte annyi buzgalommal, olyan kiváló tehetséggel és olyan jelentékeny hatással, mint *Fleissig* Sándor. Igaz, hogy neki a bankkal való kapcsolata különösen bensőséges volt: ő nem elhelyezkedett a banknál, de beleolvadt, valósággal beleépült abba. *Fleissig* Sándor ugyanis, aki előkelő bankár-családból származik, az édes apjától bankházat is örökölt s amikor a fiatal *Fleissig* az Elek Pál bankjának tőzsdei diszponense lett, ez a bankház, amely ott volt az Emke mellett, a Magyar Bank és Kereskedelmi Et. fiókjává alakult át. Nagyon téved azonban az, aki azt hiszi, hogy *Fleissig* Sándor bankdirektorsága, amelynek hamarosan el kellett következnie s amely csakhamar el is következett, ebből a fűzióból született. Szó sincs róla. *Fleissig* Sándor, akit Elek Pál, a nagy „fölfedező” különösen értékelt, igazi bankvezetőnek bizonyult. Az ő hidegen, sőt ridegen mérlegelő objektivitása, fagyos józansága, biztossága és határozottsága minden körülmények között hatalmas erények, de valósággal mellőzhetetlen tulajdonságok ezek az olyan intézménynél, amely szinte átmenet nélkül igyekezett és tudott is az elsők közé emelkedni. *Fleissig* Sándorról el lehet mondani azt — noha ez az állítás az első pillanatban túlságosan merésznek hangzik, — hogy ő a hirtelenül nagybankká óriásodott Angol-Magyar Banknál a hagyományokat pótolta. És ezt annál is inkább megtehetette, mert kora gyermekéje óta a legmagasabb szellemi atmoszférában élt és állandóan rendelkezett, még pedig bőségesen rendelkezett amaz anyagi eszközök fölött, amelyek-

kel kulturális ambícióit kielégíthette. Nem jelenhetett és nem jelenhetik meg a külföldön értékes könyv, amelyet *Fleissig* Sándor azonnal meg ne akarna ismerni s azok a nexusok, amelyeket a legnagyobb külföldi kiadókkal megteremtett, lehetőséggé is teszik, hogy az irodalom és tudomány szenzációihoz már akkor hozzájusson, amikor a komoly szenzációkat rejtegető könyvek lapjain jóformán még meg sem száradt a nyomdafesték. De éppen azért, mert az olvasottsága ilyen óriási, mert a műveltsége ilyen teljes, a legkülönbözőbb körökkel és e körök embereivel azonnal megtalálja a kapcsolatot. Ő, aki minden gondolat- és tudománykörben otthon van, hamarosan elvezetheti a vele tárgyaló feleket arra a neutrális területre, amelyen lecsillapulnak a szenvedelmek, maguktól elsimulnak a kontrasztok.

Fleissig Sándor egyébként nemcsak a tudása és fölkészültsége révén számíthat sikerre, hanem ama különös talentuma révén is, amellyel az emberekkel bánni tud. Lehet, hogy ezt a talentumot a sakk fejlesztette ki benne. Mert *Fleissig* a sakknak lelkes barátja és művelője és bizonyára jelentékeny része van abban, hogy a magyar tehetség, amely a legutolsó olimpiász alkalmával minden előző szereplésünket fölülmúló mértékben érvényesült, a sakkolimpiász bajnoki dicsőségét is magához ragadta. *Fleissig* Sándor alapította a sakk-klubot, amely azonban nemcsak alapító tagját tiszteli benne, hanem legfőbb mecénását is, mindenestre pedig azt az embert, aki céljai — a magyar gazdasági célok érdekében sakkmezővé változtatja át azt a bizonyos zöld asztalt és úgy kezeli, úgy tudja kezelni az embereket, mint a sakkfigurákat. És mégis az igazság az, hogy ennek a hatalmas termetű, robusztus erő-

től duzzadó embernek nem a sakk a legfőbb szenvedelme, hanem a zene. Nagyon természetesen azonban *Fleissig* viszonya a zenéhez nem merül ki abban, hogy ott van mindenütt, ahol a zenei szenzáció egyszersmind társadalmi eseményt is jelent; ő, aki a muzsikát a muzsikáért szereti, szívesen hallgatja végig azokat a koncerteket is, amelyek nem vonzanak ugyan tömegeket, de amelyek az igazi zenekedveleket a gyönyörűségek forrásaihoz vezetik. *Fleissig* különben nemcsak hallgatja, de kultiválja is a zenét és pedig kultiválja az egész családjával olyan mértékben, hogy a *Fleissig*-család tagjaiból igen gyakran egész kis kvartettek alakulnak. Legszébben és legnemesebben nyilvánul meg azonban a zene iránt érzett szeretete abban a gavallériában, amellyel a fiatal tehetségeket támogatja. A Városi Színház egyik fiatal muzsikusának, egy igen tehetséges Hubay-növendéknek az eltörött, régi hegedűje helyett pompás új hegedűt vásárolt, művészi értékű hangszer, amilyenről az a szegény, fiatal muzsikus még legszebb álmaiban sem álmodhatott. Csoda-e, ha ilyen muzsikalitással, ilyen lélekkel a gazdasági viszonyok közt is harmóniát tud teremteni?

Mert tud. A börzét például, amelyet mindig úgy szerettek volna föltüntetni, mint olyan intézményt, amely lehetőén szembe igyekszik helyezni a bankok politikájával és érdekével, ő tudta leginkább népszerűsíteni a pénzintézetek és a nagyközönség előtt. És népszerűség alatt nem azt a konjunkturális népszerűséget gondoljuk, amely a pénz megsemmisülése idején minden társadalmi réteget a börzére csábított, de népszerűség alatt értjük a börze iránt megnyilvánuló nyílt és titkos bizalmat, amelyet a börzére annak idején betolakodott elemek

káros működése, a véletlen szerencséből született vagyonok megsemmisülése, de a komoly értékek elspekulálódásának tragikuma sem volt képes az elfogulatlan emberekből kiölni. A börze igenis népszerű. Érdekelt és nem érdekelt, hozzáértő és laikus a börzétől várja azt a fordulatot, azt az elhatározó lépést, amely a konszolidációs törekvések sikerét betetőzi és ha semmi másra nincs is pénz, arra mindenesetre van, hogy a börzét — a gazdasági fejlődés legbiztosabb és leghatásosabb eszköze gyanánt — olyan funkcióra serkentsék, amely funkció az elhanyagolt értékek megfelelő átértékelődését illetően kellő garanciát nyújt. S amilyen nyilvánvaló ez, olyan nyilvánvaló az is, hogy a börzét illető bizalmat, a börze sikeres működésében való hitet legintenzívebben *Fleissig* Sándor ápolja. Ő nemcsak alelnöke a tőzsdetanácsnak, ám őt kell a börze szellemi vezérének is tekinteni. Konceptiója programot, határozott, meg nem másítható programot, egy-egy hirtelenül megcsillanó ötlete célát, pontos és értékes célát jelöl meg a börze számára; ha pedig a börze jövőjére vonatkozóan jóslásokba bocsátkozik, hitet lehetne tenni arra, hogy ezek a jóslások nem ötven, de még csak nem is hetvenöt, hanem száz százalékgig teljesednek,

Fleissig életének legfőbb munkája és legfőbb tartalma azonban mégis csak az Angol-Magyar Bank, amit ugyan eléggé megokol az a körülmény, hogy *Fleissig* legtöbb munkát valóban ennek a hatalmas pénzintézetnek szentelt, de — és ez az, ami *Fleissig* helyzetét az Angol-Magyar Bankhoz különösen jellemzővé és érdekessé teszi — megnyilvánult a *Fleissig* munkájának hatása akkor is, kétségtelenül jelentkezett ez a hozzátartozóság abban az időben is, amikor *Fleissig* Sándornak nem volt

aktív része a bank vezetésében. Az elmúlt két évtized alatt *Fleissig* — hosszabb-rövidebb időre — kétszer is megvált az Angol-Magyar Banktól, amelyhez azonban legutoljára, végső érvényességgel tért vissza. Az idő ugyanis őt, igazolta, amit ebben az esetben úgy kell érteni, hogy az Angol-Magyar Banknak nemcsak szüksége van, de szüksége volt és ezután is szüksége lesz *Fleissig* Sándorra. A világért sem akarjuk ezzel azt mondani, hogy a két közbeékelődött korszak meddő volt, de semmiféle rendszerváltozás nem lehet ok arra, hogy az olyanfajta tehetséget, mint *Fleissig* Sándor — és éppen abban a munkakörben, amelyben legszívesebben dolgozik — tétlenségre kárhoztassák. Ez bűn nemcsak *Fleissig* szemben, aki ereje teljességében és munkabírása épségében kényszerül pihenésre, de bűn ez a magyar gazdasági élettel szemben, amelyből nem lehet kikapcsolni azokat az energiákat, amelyek a gazdasági és kulturális fejlődés ügyét a siker és az eredmény garantálásával szolgálják.

Fischl Ignác

EM festett róla senki képet, dicsfényel homlokát övezve és mégis — bankdirektor. Abból a körülményből azonban, hogy nem szerepel, sőt szinte következetesen visszahúzódik minden nyilvános szereplés elől, abból a túlzott szerénységből, amely annyira jellemzi, igen biztató momentumokat lehet kibányászni úgy a jelenre, mint a jövőre vonatkozóan, még pedig különösen biztatóvá teszi ez a körülmény *Fischl* Ignác működését most, amikor olyan mértékben grasszál a személyi kultusz, hogy az ember előtt jóformán gyanússá válik mindenki, akinek neve állandóan a nyilvánosság bántó fényében vibrál. Amennyiben tehát azzal a névvel szemben lehet kétségeskedni, amelyet napról-napra a szemünk elé vetítenek és a fülünkbe rádióznak, úgy *Fischl* Ignác nevéhez csakugyan a gyanúnak még az árnyéka sem férközhetik. Mert amíg olyan, aki *Fischl* nevébe számtalanszor belebotlott, még a bankemberek között sem akad, addig a kívülállók sorában szép számmal vannak olyanok, akik *Fischl* nevének hallatára ezen a kérdésen át nyilvánítják meglepetésüket: ki ez az ember? És kérdezik ezt olyanok, akik a Wiener Bankvereiben a tiszteletreméltó hagyományok letéteményesét tisztelik s akik nagyon jól tudják azt is, hogy a Wiener Bankverein Magyarországon is ezeknek a

tradícióknak szellemében működik s a kereskedői szoliditás, az üzleti tisztesség ennek a banknak minden megmozdulásában a maga teljességében érvényesül. Ilyenformán *Fischl* Ignác működését ismerik, koncepcióját tisztelik, bizalmukat alkotósaival és terveivel szemben az aranyak csengő nyelvén szintén megnyilvánítják azok is, akiknek fülében az ő neve ismeretlenül, sőt többé-kevésbé idegenül hangzik.

Igaz, hogy *Fischl* ezt a bizalmat minden tekintetben meg is érdemli. A Wiener Bankverein munkájába belegubózó direktorának élete, ez a munkás és eredményes élet mindig harmóniában volt a tradíciókhoz való ragaszkodás, a kereskedői tisztesség szigorú elveivel. Neki az apai ház nemcsak gyerekszobát jelentett, hanem ez jelentette azt az atmoszférát is, amelyben föltétlenül komoly kereskedővé, a lehetőségekkel számolni tudó üzletemberré kellett fejlődnie. A Jacob I. L. Fischl temesvári cég a legelőkelőbb gabonacégek egyike volt s *Fischl* Ignác már gyermekkorában, amikor bámuló szemmel nézte a nagy búzászsákokat, rádöbent arra a metamorfózisra, amelynek során a búzából liszt és a lisztből kenyér lesz. És a bámuló gyermekszem előtt bizonyára megjelent Kinizsi, a törökkel verekedő molnár, meg Toldi Miklós, aki ezeket a zsákokat emelte párosával a malomba. Nem csoda, hogy őt ezek az emlékek erősen vonzották s alighogy a kereskedelmi akadémiát elvégezte, visszatért — tehetségének és buzgalmának nagyszerű ígéreteivel — az apai házba, azaz inkább az apai cégbe. Visszatért a búzához, amely mindenkinek életet jelent, de amely neki százszorosán az életet jelentette, akár csak Temesvár, a nagy vidéki kultúrváros, amely

nemcsak a városhoz való vonzódást tette érthetővé, *ke* amely geográfiai helyzete, élénk kereskedelmi éjete és fejlett ipara révén a legnagyobb mértékben alkalmas volt arra, hogy valakiben a gazdasági fogékonyságot továbbfejlessze, sőt, hogy kivirágoztassa azokat a kultúrértékeket is, amelyeknek latbavetésével az egész ország számára lehet ipart csinálni, sőt amely kultúrértékek szabad és korlátlan érvényesülése utóbb az egész magyar kereskedelmi életre ösztönzően ható tervekben és eredményekben nyilvánul meg. *Fischl* Ignác tehát nem hiába tért vissza a búzához és Temesvárhoz: ez a munkás kezdet, amelyet egyaránt jellemez a tradíciók tisztelete és a kultúrtörökvések kialakulása, bizonyára irányítóan hatott *Fischl* Ignác egész munkásság ara, a nehézségektől vissza nem hőkölő buzgalmára.

Csakhamar pedig egészen más körülmények közé került, másfajta tennivalók elvégzését kellett vállalnia: a Franki és társa bankház tisztviselője lett, azé az előkelő bankházé, amely az *M. Torsch & Sohn* wieni cég commanditja gyanánt működött. Az a pozíció, amelyet *Fischl* Ignác itt betöltött, már életcél jelölt meg az ő számára, ebben a pozícióban kezdte meg ugyanis a bécsi udvar részéről kikényszerített nexusnak a magyar gazdasági élet javára való kiaknázását. Ez pedig igazán nem volt könnyű hivatás. Béccsel, a dédelgett császárvárossal szemben, Budapest a királytalan királyváros kedvezőtlen helyzetben volt, még pedig nemcsak azért, mert a civilista — tekintettel arra, hogy azt Bécsben és Ausztriában költöték el — az osztrák ipart és kereskedelmet gazdagította, de nehéz volt Bécs útján és a bécsi tőke révén magyar gazdasági eredményeket is elérni,

hiszen Bécs — éppen az udvar kegyének birtokában — féltékenyen őrizte és meg is tudta őrizni azokat a pozíciókat, amelyekhez a magyar érdekek kijátszásával jutott. Bécsből pénzt hozni a magyar gazdasági ugar megtermékenyítésére ilyenformán igen nagy dolog volt s nem lehet kicsinyíteni *Fischl* Ignácnak azt az érdemét, hogy a bécsi pió-cával szemben fölfedezte a bécsi pelikánt is: a vérszopóval szemben a vére önkéntes megcsapolására vállalkozót, sőt kínálkozót. Ezt a kontrasztokat áthidaló munkát mindkét fél teljes megelégedésére végezte *Fischl* Ignác, aki második budapesti pozíciójához ugyancsak Torschék révén jutott, amennyiben a Franki-bankház likvidálása után a Torschék egy másik vállalatához, a Bihari Erdőüzemhez került igazgatónak. Közben azonban olyan mértékben sikerült megszereznie és megérdemelnie a bécsi gazdasági körök, azaz bátran lehetne mondani: az osztrák gazdasági; kultúra bizalmát, hogy szinte ambicionálták azt, hogy a két ország gazdasági nexusának kiaknázását *Fischl* Ignácra bizzák, jóllehet teljesen tisztában voltak azzal, hogy *Fischl*, mint a bécsi! tőke exponense sem tudja, nem is akarja a magyar érdeket az osztrák érdeknek alája rendelni. Viszont azonban a tőke biztosságát, az üzlet tisztességét és a célok tisztaságát illetően teljes garanciát nyújtott *Fischl*, akit már mint első-rangú akvizíciót állítottak a bécsi Mercur budapesti fiókjának élére.

A Mercurtól került aztán *Fischl* Ignác a Wiener Bankvereinhez, amelynek magyarországi fióktelepét mint ügyvezető igazgató vezeti. Ebben a pozícióban tehetett aztán és tett is tanúságot arról, hogy a régi,, szolid kereskedő egyszersmind kiváló bankár is, aki a hagyományok szilárd alapján áll

ugyan, de aki a modern banktechnika minden eredményét, valamennyi hatásos újítását szívesen és mindig helyesen alkalmazta. Bankvezetői mentalitását talán mindennél inkább jellemzi az a körülmény, hogy a magyar bankigazgatók közül Weites Fülöphöz és Erney Károlyhoz fűzi legmelegebb barátság, vagyis ő is ahhoz az iskolához tartozik, amely a rábizott érdekek védelmét még az érdekesség keltésénél is fontosabbnak ítéli, amint-hogy még a, zsenialitás örve alatt sem hajlandó kockázatos üzletekbe bocsátkozni. Nem is volt az érája alatt a Wiener Bankvereinnél semmiféle ingadozás s azokat, a változásokat, amelyek a bank konzernjén belül mégis csak végbementek, sohasem a bank pozíciójának erősítésére irányuló törekvés kényszerítette ki, — erre ugyanis nem volt szükség — de elkerülhetlenné vált egy és más változás azért, mert a banküzem természetrajza olyan, hogy az angazsmánokon — tekintettel arra, hogy ugyanaz az angazsmán, amely az egyik banknak jó üzlet, lehet a másiknak rossz — időnkint változtam kell. Kétségtelen azonban, hogy *Fischl* Ignác vezetése mindig tudta biztosítani a Wiener Bankverein magyarországi fióktelepének szilárdságát és biztosságát, de ugyanekkor és ugyanennek a politikának érvényesítésével gondoskodott a Fisehl-éra arról is, hogy azok a gyökérszálak, amelyeket ez a bécsi bank a magyar gazdasági élet talajába eresztett, meg ne lazuljanak, ellenkezően a magyar gazdasági fejlődést értékes eredményekkel táplálják.

Es *Fiscelnek* szintén ez a jelszava: a presztízs minden előtt. Éppen ezért a Wiener Bankverein tartózkodott minden olyan üzlettől, amely a presztízs nézőpontjából rizikóval járhatott volna, de

körömszakadtáig akart és tudott védeni minden olyan pozíciót, amelynek föladása a presztízs-érdeket illetően akár a legcsekélyebb veszedelmet idézhette volna föl. És ez a kereskedői politika híven tükrözteti vissza *Fischlt*, aki szintén bizalmat tud keltetni póz nélkül és aki meg tud győzni — a szó katedrái értelmében fölényes és határozott kijelentéseivel — minden pátosz elkerülésével is. Ami különben sallang, azt ő mindig elkerüli: nem a díszért, hanem a munka lehetőségeiért vállalja a pozíciókat és még a tőzsdetanácsosi tisztséget sem a bankigazgatót megillető elismerés vagy kitüntetés gyanánt fogadta, hanem fogadta azt, mint új munkalehetőségek alkalmát, mint olyan pozíciót, amelynek birtokában alkalomadtán mégis csak lehet valamit tenni a bankok működését szintén megbénító, de legalább is akadályozó börzéért. Szinte csodálatos, hogy ez az ember, aki az agglégények társtalan életét éli, mennyire tud hevülni másokért, milyen nemes buzgalommal képes küzdeni mások érdekében! Még a magánélete is fölolvad az odaadásban, a másokért vállalt önzetlen fáradozásban. Ismerősei, rokonai és barátai körében csodákat tudnak beszélni arról, milyen jó barát és milyen jó rokon. És úgylátszik, a sikereinek titkát, ugyancsak itt kell keresni, abban a körülményben, hogy az ügyet, amelyet vállal, a törekvést, amelyet a diadal felé hajszol, a célt, amiért küzd, teljesen a maga ügyének tekinti, annyira, hogy azt nemcsak az agyához érzi közel, de közel érzi azt a szívéhez is.

Gergely Tódor

ÁTRAN el lehet mondani, hogy a biztosítás eszméjének és kultúrájának alapját Magyarországon az Első Magyar Általános Biztosító Társaság vetette meg. Amikor ez az intézet megalakult, — hetvenhárom esztendővel ezelőtt — csakis idegen társaságok fáradoztak azon, hogy a magyar közönséget a biztosítás szükségességére ébressék s az a közömbösség, amit a jövőre való készülődést illetően és az elemi csapásokkal szemben itt lehetett tapasztalni, nem igen bizonyulhatott és nem is bizonyult alkalmasnak arra, hogy az alapítólázat erre a térre is átvigye. Kellett valami apostoli hit ahhoz, hogy valaki a biztosítás eszméjének fölvirágoztatására részvénytársaságot alapítson és üzletté igyekezzék komolyítani azt, amit akkor, amikor jóformán az egész gazdasági élet gyerekcipőben járt, még kulturális törekvéssé sem tudtak általánosítani. Milyen szerencse, hogy már ebben az időben, az eszme ősei és hősei között akadt egy Ormódy Vilmos, akiben megvolt az a hivatottság, ami az eszme megérleléséhez és finánciális alapon való fölvirágoztatásához kellett, az a hivatottság, ami a biztosítást Magyarországon magyar intézet számára is a nemzetvédő mozgalmak egyik leghatásosabb eszközévé, a gazdasági fejlődés egyik legerősebb bázisává tette. Az a gyönyörű palota, — Ybl remeke — ahol

az Első Magyar Általános Biztosító Társaság székel, több, mint egyszerű igazgatósági épület, ez a szimbóluma annak a dicsőséges munkának, amely Magyarországon, a biztosításnak éppen nem kedvező körülmények között, a biztosítást életszükséggé komolyította s amely munka diadalmaskodása óta a legtermészetesebben hat az, hogy a magyar gazdasági kultúra felhőkarcolói között a magyar biztosításügyet szolgáló szervek ugyancsak szerepelnek.

Ebben az atmoszférában, az Ybl-féle hatalmas és gyönyörű palotában nevelődött és nőtt nagyá *Gergely* Tódor, az Első Magyar vezérigazgatója. Mint elődje, Ormódy, ő is szerény tisztviselőrsorban kezdte s ragaszkodott a tradíciókhoz annyiban is, hogy nem holmi külső allűrökkel, nem lármás szerepléssel, hanem csöndes és buzgó munkával akarta és tudta magát csakhamar hasznossá, majd fontossá, utóbb mellőzhetetlenné tenni. *Gergely* úgy revelálódott, mint az egyik legértékesebb hajtása annak az újabb nemzedéknek, amely Ormódy atyai szeretettel végzett kertész munkája nyomán a biztosítás talajából kisarjadzott. Az úttörők apostoli buzgalma párosult benne a napról-napra jobban modernizálódott üzletág legalaposabb ismeretével. Es mert a hivatottsághoz, a hithez és a helyzetismeret-höz szinte legendás munkabírás is járult, hamarosan kellett megjárnia azt a fölfelé ívelő utat, amelyen a legnagyobb magyar biztosító társaság vezető állásába jutott. És emelkedett úgy, hogy vele emelkedett nemcsak a vezetése alá került társaság, hanem a biztosítás kultúrája is, amely utóbb említett körülményt nem lehet eléggé értékelni, ha az ember tekintettel van azokra a követelésekre, amelyeket a gazdasági élet fejlődése és modernizálódása

elsősorban a biztosító intézetekkel szemben támaszt. Villamosvilágítás, autóközlekedés, repülőgép, a sötét éjszakában szikrázó transzparens, színház, mozi, rádió stb. csupa olyan lendülete és állomása a technikai fejlődésnek, amiből a biztosítást illetően a problémák egész sora bontakozik ki. Abból a körülményből tehát, hogy az Első Magyar fejlődése közben a problémákkal komplikált helyzethez mindig kitűnően tudott alkalmazkodni, külön babért lehet fogni az intézet vezérigazgatójának érdemei köré. El kell ugyanis ismerni azt, hogy ez az alkalmazkodás nemcsak arra volt jó, hogy a vezetés rugalmasságát dokumentálja, jelentkezett ennek az alkalmazkodóképességnek hatása és realitása az intézmény bővülésében és folytonos erősödésében is. Amint a nagybankok köré az ipar és a kereskedelem, a mezőgazdaság és a szociális kultúra, úgy terebélyesedett az Első Magyar köré szintén egy új korszak, a mát és a holnapot illető garanciákról való gondoskodás minden előző korszaknál gazdagabb és tartalmasabb periódusa. Mintha a régi, nomád élet utolsó restanciáit, a sátorlakók gondtalan és gondolattalan erkölceit takarította volna el az útból az a kulturális fejlődés, amelyet a biztosítás népszerűsítése és erősítése itt megindított. Az Első Magyar körül egész nagy konszern keletkezett új és új vállalatok alakultak, hogy a biztosítás egyes fajtáinak specializálásával mélyítsék és sodróbb erejűvé tegyék azt a termékenyítő áradatot, amelytől minden téren csak kedvezőt, a gazdasági kultúra felvirágzását lehetett remélni. Es ezeknél az újabb alakulásoknál, az Első Magyar égisze alatt működő különböző biztosító társaságoknál már a *Gergely* név fénylik az élen, meg nem cáfolható bizonyosággal arra vonatkozóan, hogy ez az a név,

amely a vezetés szoliditását illetően csakúgy a legteljesebb garanciát jelenti, mint ahogyan ez a név garantálja az illető intézet működésének eredményességét is.

És mindent lehet mondani, csak éppen azt az állítást nem lehet megkockáztatni, hogy *Gergely* Tódor könnyű időben, a fejlődés magától adódó lehetőségei között állt őrt a biztosítás kultúrájának legmagasabb és legfelelősebb pontján. Ellenkezően, *Gergely* érájához a legsúlyosabb körülmények fűződnek. A pénz megsemmisülése után a hadikölcsönkötvényekkel szaturált biztosító intézetek egy szép napon arra ébredtek, hogy híjával vannak azoknak az anyagi eszközöknek, amelyekkel a fejlődés zavartalanságát biztosítani lehet. De a valorizációs kérdés megoldhatatlanságának ódiuma szintén a biztosításra nehezedett legerősebben. A háborút a trianoni békeítélettel lezárták, a magyar biztosító társaságoknak azonban még csak ezután kellett a maguk nagy harcát megvívniok azzal a helyzettel szemben, amit a biztosítások devalválódása, mint el nem hárítható következt, előidézett. A tudatlanokat föl kellett világosítani arról, hogy a kötvénydevalváció nem ok, hanem okozat, nem visszaélés a helyzettel, hanem katasztrófális kirobbanása a gazdasági pusztulás, az egzisztenciális megsemmisülés processzusának. A rossz-hiszeműséget meg el kellett némítani annak a sziszifuszi munkának feltárásával, amely munkával a biztosítást is csak nagynehezen lehetett a romok alól kimenteni. És külön munka, újabb, hatalmas erőfeszítés kellett ahhoz, hogy a megmentett szervezetben a vérkeringést valahogyan megindítsák. S ebből a nézőpontból nem könnyebb, de nehezebb volt annak a helyzete, aki valamelyik régi társaság

élén működött. *Gergely* Tódor tehát a maga mindig eredményes működésére akkor tette a koronát, amikor a legrégebb magyar biztosító intézetet, az Első Magyarat a valorizátlanság korszakán is teljes épségben, nem csökkent kulturális jelentőségben, a megmaradóság, a gazdasági halhatatlanság minden garanciájának birtokában tudta átmenteni. Ha tehát Ormódy munkájához a biztosítás honalapításának dicsősége fűződik, úgy *Gergely* ebben a kulturális királyságban a második honalapító korszakos jelentőségére emelkedett,

És *Gergely* Tódornak ez a jelentősége annyira nyilvánvaló, annyira kétségbe nem vonható, hogy a biztosítás ügyében nem tehetnek egy lépést, nem határozhatnak el — sem a társaságok, sem a kormányhatóságok részéről — egyetlen nagyarányú akciót, amíg arra vonatkozóan az Első Magyar Általános Biztosító Társaság vezérigazgatójának véleményét meg nem hallgatták. Az meg már aztán külön szerencséje a biztosításnak, hogy *Gergely*, akinek energiája az alkotó munka lázában nem örlődött meg s akinek ambíciója a munka dicsőséges részének elvégzése óta sem csökkent, nem elégszik meg, nem akar megelégedni a bölcs kádi szerepével. Ez a szerénységében is új és új munka dicsőségére szomjazó ember nagyon jól tudja, hogy az ő egyéniségéhez semmi sem illik olyan kevéssé, mint a passzivitás s mindenáron, minden pozícióban gondoskodik arról, hogy az ő neve ne csak dísz, de komoly és tartalmas programot és munkát, határos, eredményes, értékes munkát jelentsen. S mert ezt akarja, valóban ezt jelenti. A Biztosító Intézetek Országos Szövetségén, valamint a biztosítás nemzetközi kérdéseinek megtárgyalására összehívott külön konferenciákon keresztül is minden alkalom-

mal megnyilvánult az a puritán erénye, amely a munkában elégül ki. Petőfi mondta magáról, hogy ő nem csillogni, de használni akar s aligha vetjük el a súlykot, amikor azt állítjuk, hogy ezt a Petőfi-erényt kevesen tudták úgy megeleveníteni és olyan következetesen gyakorolni, mint *Gergely Tódor*.

Dr. Gonda Illés

A már a biztosító szakma vezető-
egyéniségei között emlegetik azt
a mosolygós arcú, alacsonyter-
metű fiskálist, aki még tíz évvel
ezelőtt is csak úgy szerepelt,
mint egy a sok közül, amit úgy
is lehetett érteni, hogy egy ab-
ból a jobb sorsra érdemes csa-
patból, amely a könnyű siker reményében éppen a
biztosítás frontját rohanta meg, de amely megjelölés
vonatkozhatott arra is, hogy dr. *Gonda Illés*
szintén egy új biztosító intézetet jelentett, egy ma-
gyar intézetet akkor, amikor az idegen biztosító in-
tézetek kivonulása folytán a magyar biztosító inté-
zetek túlságosan elszaporodtak.

A helyzet korántsem volt rózsás, az auspiciumok
sem a társaságokat, sem a társaságok vezetőit ille-
tően nem voltak kedvezőek. Az életbiztosítást hosz-
szú időre lejáratva az a körülmény, hogy a régeb-
ben kötött életbiztosítások elértéktelenedtek s mi-
vel a valorizációra vonatkozó remények igen nagy
részben a hadikölcsönök valorizációját illető vára-
kozások teljesülésébe kapcsolódtak, még csak szá-
mítani sem lehetett arra, hogy megadódik az. alap
a sikerrel biztató agitáció számára. Hogyan lehe-
tett volna a biztosítástól különben is idegenkedő
magyar közönséget biztosítás megkötésére bírni,
amikor jóformán mindenkinek a hozzátartozói kö-
zött volt valaki, akinek biztosítása éppen abban az

időben járt le, aki tehát ama vagyon helyett, amelyre — esztendőkön át anyagi erejét meghaladó kötelezettségek teljesítésével — magát biztosította, mindössze egy zsebkendő árát kapta? Nem, ilyen körülmények között nem lehetett a közönséget a biztosítás eszméjével megkedveltetni, de különösen nem volt erre mód nálunk, ahol a biztosítást általában úgy ítélték meg, mint a politikát, vagyis ez is, az is, úgy szerepelt, mint az urak huncutsága. Ehhez az általános bajhoz azután több speciális baj is járult, nem utolsó sorban az a baj, hogy a biztosítás ebben az időben megfelelő üzletszerzők fölött sem rendelkezett. A régi ügynökök ugyan tisztában voltak az üzletkötés „fortély”-aival, ezeket a fortélyokat azonban — főképpen a már nagynehezen megkötött biztosításnak más társasághoz, való hurcolását — a lerongyolódott, bizalmatlanná vált magyarság körében már nem igen lehetett alkalmazni. Ami pedig az új üzletszerzőket illeti, ezek ugyan az előkelőbb és megbízhatóbb társadalmi osztályokból kerültek ki, ezeknek energiáját azonban végül is megőrlötte az a küzdelem, amelyre őket egyrészt a biztosítással szemben megnyilvánult bizalmatlanság, másrészt az általános pénztelenség kényszerítette.

Ebben a súlyos és a biztosításra vonatkozóan ugyancsak szomorú időben a többi között főképpen két új biztosító társaság igyekezett a biztosítás talajába mennél mélyebb és mennél szerteágazóbb gyökeret eresztetni. Az egyik társaság volt a Turul, a másik pedig a dr. *Gonda* Illés társasága, a Magyar Országos Biztosító Intézet. És nem véletlenül jegyezzük meg, hogy az Országos Biztosító a *Gonda* Illés intézete volt, Ez a körülmény nagyon is jellemzi a helyzetet. A Turulnál minden újabb meg-

mozdulás, a társaság megszilárdítására irányuló valamennyi igyekezet gyökeres személyi változást idézett elő: a két Turul egyesítésének faktuma nem ahhoz az igazgatóhoz fűződik, amelyik igazgató az intézetbe a Nyukoszt bekapcsolta s ezen a révén az üzletszerzők nivóját jelentékenyen emelte, magát az üzletszerzést pedig mindenképpen megkönnyítette. Azt a processzust aztán, amelynek során a Turul az Országos Biztosítóhoz közeledett, úgy hogy végül fúzió lett a dologból, ezt, a processzust a Turul részéről sem az első, sem a második, hanem a harmadik igazgató indította meg. Ezzel szemben a másik intézetnél, az Országos Biztosítónál, minden akció, amely az intézet megszilárdítását, erősebb megalapozását ambicionálta, *Gonda* személye köré jegecesedett, Dr. *Gonda* Illés szinte eggyé vált — nem az intézettel, amelynek élén működött, de eggyé vált a biztosítás gondolatával. Ő volt — ha szabad ezt a megjelölést használni — az Országos Biztosító aktívuma, olyan érték, amely a megszerzésére irányuló ambíciót nemcsak jogossá és megalakította, de a biztosítás valamennyi hozzáértője előtt természetessé tette. Mint szervező talentum a biztosítást illető legsiralmasabb időben, a leghetlenebb körülmények között kiválóan bizonyult. A hétnek legalább felét utazással töltötte; hol ebben, hol abban a városban fordult meg s nem volt útja, amely az intézetére vonatkozóan valami eredményt ne járt volna.

A Turullal való fúzió abból a meggyőződésből fakadt, hogy a biztosító intézetek számát a biztosítás érdekére való tekintettel föltétlenül redukálni kell. Lehetetlen, hogy Csonkamagyarországnak több biztosító intézete legyen, mint amennyi biztosító társaság Nagymagyarországon működött. A bizto-

sító intézetek konkurenciájának ilyen viszonyok közepett — mivelhogy a versengés nívója végső fokon mégis csak az ügynökökön fordul meg, — előbb-utóbb el kell fajulnia, már pedig ennek az elfajulásnak káros hatása végül az egész biztosítással szemben megnyilvánul. De a fúzió szükségére ébresztette az illetékes köröket az a körülmény is, hogy a fúzió során, a fúziókkal kapcsolatosan azokat az értékes erőket, amelyek a működésüket biztosító tér és alkalom híján elforgácsolódnának, a közös nagy cél, a biztosítás javára lehet koncentrálni. A Turul tehát, amely egyébként nem tudott minden kívánságot kielégítő vezetőre szert tenni, megkezdte a költözködést az Országos Biztosító, azaz *Gonda* Illés után. A Vilmos császár úton még csak a helyére költözködött, abba a helyiségbe, amely az Országos Biztosító számára kínáló lehetőségeknek, főképpen azonban *Gonda* Illés nagyszabású terveinek megvalósítására szűknek bizonyult, a Révay uccában ám már megkötötték a házasságot, amelybe mindkét fél belevitte ugyan a maga egyéniségét, de már a mézeshetekben úgy alakult a helyzet, hogy a házasságra lépett felek közül csak az egyiknek, dr. *Gonda* Illésnek egyénisége domborodott ki. És ez az egyéniség egyre növekvő jelentőségben, szinte napról-napra gyarapodott értékben. *Gonda* nem elégedett meg azzal, hogy megteremtette és a fejlődés minden lehetőségéhez hozzájuttatta a most már Turul Országos Magyar Biztosító Intézetet, ő azt akarta, hogy a magyar biztosító társaság köré az egyik leghatalmasabb konszern terebélyesedjék. És a következő költözködés után már a Hajó uccában találjuk *Gondáékat*, ez pedig nem jelent kevesebbet, mint hogy a magyar intézet mögött most már ott áll a hatalmas Phönix

is, mint látható és el nem tagadható szimbóluma a poraiból élemedett magyar biztosításnak.

És erre a szimbólumra sohasem volt nagyobb szükség, mint abban az időben, amelyben dr. *Gonda Illés* ezt a nexust megteremtette. Világos, hogy amikor „lankad a hit és csügged a remény”, nem lehet pénzügyi frázisokkal és gazdasági hókuszpókuszokkal az emberek szívébe a bizalmat visszagyökereztetni. Ilyenkor tenni is kell valamit. Valamit, ami alkalmas arra, hogy a biztosság érzését ne csak fölkeltsse, de az ügy érdekében, a biztosítás hasznára meg is őrizze. És a Phönix társasággal létesített nexus ilyen cselekedet, volt. Most már a kételkedővel is el lehetett hitetni azt, hogy a biztosító intézet részéről vállalt kötelezettségek teljesítését jelentékeny anyagi erő garantálja, e nexus sikere után a bizalmatlanságot is meg kellett szüntetnie, mindenesetre azonban enyhítenie kellett annak a tudatnak, hogy a biztosítottak érdeke fölött hatalmas tőke őrködik. Az üzletszerzők csapata most már a siker reményében szállhatott harcba az ellen az animozitás és indolencia ellen, amely eddig a leglelkesebb buzgalmat is sikertelenségre kárhóztatta, a legelszántabb törekvésnek is szárnyát szegte. *Gonda* azonban nemcsak momentán segítségről gondoskodott, de a jövő számára is igyekezett a talajt megmunkálni. Hogy ezt miként tette? Azzal a tervszerűséggel, amelynek révén a biztosító konszernt az építőiparba bekapcsolta. A Phönix és az érdekkörében működő intézetek egymás után vásárolták a házakat, építették a hatalmas gyönyörű bérpalotákat, úgy hogy azoknak, akiknek a *Gonda Illés* vezetésével működő intézeteknél biztosításuk van, egész csomó értékes és masszív épület nyújt biztosságot. Már pedig a múlt-

tak tanulságai alapján nem is lehet kétségeskedni az iránt, hogy a ház csakugyan teljes fedezetet jelent. A pénz megsemmisülhet, hibás spekulációk áldozata lehet, a részvény szintén devalválódhatik, de a ház állja az idők viharát és az események földrengését s mindig értéket reprezentál. A biztosító intézet különben, amikor építet, nemcsak a legmegfelelőbben tartalékol, de jelentékenyen enyhíti azokat a gazdasági és szociális bajokat is, amelyek a siralmas lakásviszonyokból származnak.

Dr. *Gonda* Illés tehát számottevő eredmények kivívásával tett szert a gazdasági életben elfoglalt előkelő pozíciójára s működése során annyira ki tudta domborítani a biztosítás szociális hivatását, hogy az ő kormányfőtanácsosi méltóságát nemcsak a biztosítás terén elért eredmények elismerésének kell tekinteni, de az általános bajok enyhítésére irányuló szociális munka méltó és megérdemelt jutalmának is. S ami a legmegnyugtatóbb, a kitüntetés, amelyben a kormányzó dr. *Gonda* Illést részesítette, nem a befejezett munkának szóló elismerés, nem olyan figyelem, amelynél az ember a visszavonulásra, a munkát fölvtáló nyugalomra gondol. Szó sincs róla. A biztosító konszern, amelyet a *Gonda* agilis tehetsége, szívóssága segített életre, most készül az újabb terjeszkedésre: adminisztrációját, amely a Nádor uccai székházon kívül a Zoltán ucca egyik bérházában működik, egy hatalmas bankpalota megvásárlásával egyetlen, nagy épületben akarja egyesíteni; dr. *Gonda* Illés pedig fiatalabb, fürgébb, derűsebb, mint valaha, tőle még sokat lehet várni intézetei és a magyar biztosításügy javára.

Gschwindt Ernő

A a Lipótvárossal kapcsolatosan önkéntelenül is a bankokra kell gondolni, úgy a Ferencváros emlegetése során bizonyára egy iparvárost idéz az ember elé az elevenen működő fantázia. A Ferencváros jelenti az elevátort, az áruk ki- és berakásának lázas munkáját, a Ferencváros jelenti a szinte végtelenbe vesző Soroksári utat, az egymás mellé sorakozó malmokkal, amelyeknek szélesre tárt kapujából szabályos időközökben fordulnak ki a lomhajású mecklenburgi lovak, hogy az óriási vasúti kocsikat erős, hosszú láncokkal a szemközti levő épületbe vonszolják. A Ferencváros jelenti a nagy fátalepeket és a Ferencvárossal forrt egybe a *Gschwindt* is. Ez a név különösen népszerű a Ferencvárosban; jól hangzik és könnyen száll el azoknak ajkáról is, akik egyébként nem nagyon szokták meg a mássalhangzóknak illetlen összetorlódását. Ez a név ugyanis tagadhatatlanul benn van a Ferencváros érzés- és gondolatvilágában.

A ferencvárosi kis csibész, aki a Liliom uccakörnyékén, vagy a napról-napra ritkuló grundokon elszántan és buzgón rúgja a rongylabdát, egy-egy sikerült gól után *Gschwindtre* gondol, arra a *Gschwindtre*, aki egyszer talán őt is belebújtatja a zöld-fehér dresszbe és módot ad neki arra, hogy az üllőiúti pályán, netán a barcelonai ívlámpák

fényénél rohamozzék a rugalmas labdával, az ellenséges kapu felé. *Gschwindt* Ernő neve tehát már a gyermekek körében is népszerű, s a népszerűség és megbecsülés, amiben ennek a névnek része van, egyáltalán nem fogy a korrál, ellenkezően nő és gyarapszik az idők során, hiszen annak a mindjobban serdülő gyermeknek csakhamar rá kell eszmélnie arra, hogy a *Gschwindt* névnek nem-Csak a „circenses” szóval van kapcsolata, de igen szoros az a kapcsolat is, amely a legnépszerűbb ferencvárosi név, meg a „panem” között van. A Ferencvárosi Torna Club, vagyis a Fradi elnöke, amúgy mellékesen egy csomó embernek kenyeret is ad, amennyiben *Gschwindt* Ernő vezérigazgatója a hatalmas *Grschwindt*-gyárnak is. Aki tehát ezt a nevet egyszer megtanulta — és ki ne tanulta volna meg? — annak nem lesz módja arra, hogy azt valaha is elfelejtse.

Igaz, *Gschwindt* Ernő már arra született, hogy ennek a névnek presztízsét megőrizze, jelentőségét még jobban kidomborítsa. Ez Németországban és főképpen Hamburg környékén, ahol nem ritkák az olyan kereskedői patrícius-családok, amelyekben a cég tulajdonjoga és a cég fejlesztésének kötelessége apáról-fióra száll, nem is nehéz, mert természetes dolog. Nálunk azonban gyanús mindenki, aki „folytatja az ősi mesterséget”, főképpen, ha az illető vállalat, amelynél a fiú szerényen elhelyezkedik, olyan hatalmas és ma már hat évtizedes múlttal dicsekedő vállalat, mint amilyen a *Gschwindt*-gyár. Itt csakugyan nehéz a munka, súlyos a kötelezettség, sőt ez a kötelezettség senkivel szemben sem jelentkezett olyan kényszerítő módon, mint éppen *Gschwindt* Ernővel szemben, akinek a születés és a név jogán is csak az lehe-

tett a célja, hogy az az internacionális presztízs, amelynek megszerzése érdekében annyi tehetséget és tudást kellett érvényesíteni, annyi becsületet és munkát kellett mozgósítani, hogy a vállalatnak ez a hatalmas erkölcsi tőkéje ne fogyatkozzék meg, de évről-évre növekedjék. Nem lehet ugyanis figyelmetlenséggel mellőzni azt a körülményt, hogy a Grschwindt-féle Szesz-, Élesztő-, Likőr- és Kumgyár Rt., amely még ebben a hosszú címben sem tudja felsorakoztatni mindazokat az iparágakat, amelyeket a vállalat kultivál (a Grschwindtnek ugyanis Nagykörösön törköly- és cognac-főzője, valamint gyümölcs- és főzelékkonzerv-gyára is van) az országnak mindenkor egyik legjelentékenyebb, legkomolyabb vállalata, a számos téren visszszorított és fejlődésében állandóan akadályozott magyar iparnak világraszóló büszkesége és dicsősége volt. Ennek a vállalatnak az élére nem állhatott, csak az, aki egyrésztől megszerezte azt a készséget, amire feltétlenül szükség van, másrésztől, aki ambíció és tehetség dolgában ugyancsak fölvértettnek érezte magát a vállalt munkák elvégzésére, a jelentkező köteleességek teljesítésére.

És *Gschwindt* Ernő, amint azt ma már az eseményekből lesűrődött eredmények alapján lehet megállapítani, valóban ilyen embernek, ennek a vezetőnek bizonyult. Sokat és sokfélét tanult, Heidelbergben a bölcsészeti fakultást hallgatta⁷ azután a budapesti kereskedelmi akadémiát végezte el s miután elméleti képzettsége megfelelőnek látszott, Hollandiában és Németországban elsajátította azokat a praktikus ismereteket is, amelyek alkalmasak arra, hogy az elméleti tudást, a teoretikus képzettséget az alkotások, az eleven hatások

talajába átültessék és termővé tegyék. Igaz, sietnie nem kellett, kenyérgondjai nem voltak. Az az előkelő régi, budapesti patrícius-család, amelyből született, bőségesen elláthatta és el is látta azokkal az eszközökkel, amelyek a vállalatnál, ennél a hatalmas ipari és kereskedelmi latifundiumnál való boldogulását megkönnyítették és amelyek munkájának sikerét szinte garantálták.

Gschwindt Ernőről tehát el lehet mondani, hogy ő, mint minden tekintetben „kész” ember foglalta el helyét a vállalatnál és nem lehet ta-
”gadni azt sem, hogy neki gyorsan kellett volna előrehaladnia a *Gschwindt*nél akkor is, ha véletlenül nem is *Gschwindt*nek születik. Nem, ebben a karrierben nincs semmi erőszakoltság és amikor az 1907. évben, vagyis huszonhat éves korában a vállalat vezérigazgatója lett, ez a pozíciója mindenképpen természetesnek, sőt megérdemeltnek és jogosnak is tűnt föl. A vele szemben megnyilvánult optimizmus helyességét egyébként a vállalat, grandiózus fejlődése is igazolja: a *Gschwindt*-gyár éppen a *Gschwindt* Ernő-érában dokumentálta azt a hatalmas belső erőt, valamint azt a szintén tökének tekinthető kedveltségét, ami lehetővé tette, hogy a vállalat export-területe úgy a Balkán, mint Lengyelország, sőt Amerika felé is bővüljön s amely kedvező körülményeket úgy az alapok szilárdságának megítélésénél, mint a jövő lehetőségeinek latolgatásakor feltétlenül méltatni és értékelni kell.

A világháború természetesen *Gschwindt* Ernőt is új helyzet elé állította és neki választania kellett, azaz lehetett, vájjon a szorongatott országnak, vagy a szintén szorongatott, legalább is bizonytalan körülmények közt sodródott vállalatának

akarja-e erejét, életét szentelni? Nem férhetett ugyanis kétség ahhoz, hogy az egyik leghatalmasabb magyar iparvállalat vezetője találhatott volna módot arra, hogy a világháború robbanó gránátjai előtt visszahúzódjék oda, ahol az élete a legteljesebb biztosságban van, sőt ahol működése, azaz idehaza-maradása a gyanúnak még az árnyékát sem idézi elő. *Gschwindt* Ernő azonban nem a büro csendjét, hanem a gépfegyverek lármáját választotta s Magyarország sorsdöntő háborúját mint huszártiszt küzdötte végig. És a fronton éppen olyan egész embernek, olyan lelkes harcosnak bizonyult, mint a vállalata élén. Bátor magatartásai vitéz verekedése számos kitüntetéshez juttatta *Gschwindt* Ernőt, aki a háború végén, amikor mint tartalékos százados a gazdasági életbe tért vissza, birtokosa volt a III. oszt. katonai érdemkeresztnek, nemkülönben az arany és ezüst *Signum laudis*nak. Mihelyt azonban levetette a huszáruniformist, megint azzá a munkás, buzgó tisztviselővé, változott, aki volt a háború előtt. Mintha elsősorban azt ambicionálta volna, hogy valamennyi igazgatótársa, minden tisztviselője között ő dolgozzék legtöbbet: napról-napra elsőnek érkezett, amint-hogy ma is elsőnek érkezik a fényűzés teljes mellőzésével berendezett hivatalába, ahonnan nem is távozik, csak akkor és arra az időre, amikor egyéb téren kell kivételes képességeit, törhetetlen energiáját és egy pillanatra sem lankadó buzgalmat, a szociális, gazdasági és kulturális fejlődés érdekében sikeresen érvényesítenie.

Egy szellemes német író mondja: „A butaság a szellem lustasága, a lustaság a test butasága”. *Gschwindt* Ernő hatalmas munkát fejt ki abban az irányban, hogy a tudás minél jobban terjedjen

és hogy a test kultusza mennél általánosabbá váljék. Mindazokban a kereskedelmi és érdekképviselésekben, amelyek az ő működésére reflektálnak, a gazdasági kultúrát igyekszik valami módon mélyíteni s hogy az ő neve nemcsak dísz, de programot is jelent, ezt eléggé bizonyítja az a körülmény, hogy valamennyi érdekelt gazdasági szerv a legnagyobb mértékben számít rája. Éppen ezért *Gschwindt* igazgatósági tagja a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének, nemkülönb a Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesületének és az Országos Szeszértékesítő Rt.-nak, rendes tagja a a budapesti Kereskedelmi és Iparkamarának, számvizsgálója és váltóbírója a Magyar Nemzeti Banknak. Ama nexus révén, amely vállalata, meg a Kereskedelmi Bank között van, természetesen a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank ugyancsak jogot formált arra, hogy igazgatósági tagjainak névsorát a *Gschwindt* Ernő nevével díszítse. Speciális szerep jutott *Gschwindt* Ernőnek a sport terén is: mint az FTC elnökének nagy érdeme van a sport számára kiválóan alkalmas tehetségek fölfedezésében és kifejlesztésében, aminthogy azokért a nemzetközi sikerekért, amelyeket a magyar futballsport aratott, legtöbb elismerés bizonyára *Gschwindt* Ernőt illeti. Érdemeit és népszerűségét tagadhatatlanul igyekeztek is méltatni. A kormányzó, a főtanácsosok inflációját megelőzően, gazdasági főtanácsossá nevezte ki, a törökbálinti választókerület pedig már másodszer juttatta ahhoz a mandátumhoz, amelynek révén bekerült a képviselőházba, ahol elsőrangú gazdasági értéknek számít. Olyan értéknek, amelyre most az általános devalváció korában különösen jól esik hivatkozni.

Gróf Hadik János

ATALMAS, zömök alakjával, érdekesen szép szakállas fejével, mintha valami családi képtár egyik legősibb képének keretéből lépett volna ki. A buzogányt már elhajította, mint a magyar mesék hétfejű sárkánya, de azért körötte. — vas-kos lábnyomától messze reng a pamlag a törvényhozás szőnyeges folyosóin — a magyar mondavilág támad föl ellenségverő virtusában, ám kevésmozdulatú alakja ugyanakkor az ősmagyarok bölcs nyugalmát, az ázsiai őserdők mozdulatlanságát tükrözteti vissza. Fajtájának, fajtánknak különös kontrasztjai szinte gigantikus arányokban domborodnak ki benne. Ahogyan ott ül a színházi páholyban s gondosan ápolt, fehér szakállá odasimul a páholy pereméhez, szinte a keleti fatalizmus meg-elevenedése gyanánt hat, ahogyan azonban beszél, ahogy ír, ahogy agitál, ahogy lelkesedik és lelkesít, az olaszországi tűzhányókra emlékeztet; a Vezúv látványa izzik a meggyőződésében, tűz- és hamueső szikrázik a szavain keresztül. Nem is csoda, hogy gróf *Hadik* Jánost éppen a politika akarta kisajátítani s az ugyancsak robusztus, hasonlóképpen legázoló temperamentumú Szilágyi Dezső volt az, aki Hadikot, akinek ekkor már nemcsak „katonai”, de „megyei” múltja is volt, a kép-

viselőházba valósággal beinvitálta. Amilyen természetes volt azonban az, hogy gróf *Hadik* Jánosra a politika kivetette hálóját, éppen olyan kevésbé lehet csodálkozni azon, hogy a wienernerustadl i katonai akadémia volt növendéke ezen a téren is diadalmasan érvényesült. Mert érvényesült. A koalíciós kormányban belügyi államtitkár, Wekerle utolsó kormányában közlelmezésügyi miniszter volt gróf *Hadik* János, sőt ő volt IV. Károly utolsó miniszterelnök-jelöltje is, amennyiben a király a Károlyi-féle forradalom kitörését megelőző napon őt bizta meg a magyar kormány megalakításával.

Gróf *Hadik* János tehát azalatt a tizenhét esztendő alatt, amely idő alatt mint törvényhozó működött, föltétlenül az első sorba került s mindenképpen kiváló pozícióra, óriási presztízstre tett szert. És ennek többféle okból is így kellett lennie. Kétségtelen ugyanis, hogy a mezőgazdaságnak kevés olyan alapos ismerője akadt, mint gróf *Hadik* János. Energia, lelkeség, bátor szókimondás dolgában meg éppen senki sem versenghetett vele. Skrupulusai sem fölfelé, sem lefelé nem voltak. (.5 sohasem azt nézte, hogy melyik érdektségnek árt és melyik érdektségnek használ az állásfoglalása; nem volt tekintettel, csak arra, vajon helyesen, lelkiismeretesen és legjobb meggyőződésének megfelelően szolgálja-e azt az agrikulturális érdeket, amelynek ápolását élethivatás gyanánt vállalta? A nyugtalanító kérdéseket, a megoldásra váró problémákat mindig ebből a nézőszögből vizsgálta s amint nem törődött azokkal a haragos hullámokkal, amelyeket egy-egy erősebb akciója szocialista régiókban vert föl, úgy szigorúan levonta magatartásának konzekvenciáit akkor is, amikor közlelmezési miniszter korában az osztrák gaz-

dasági érdekeknek kedvező „legfelsőbb-körök” a magyar érdekek rovására, a magyar lakosság megnyomorgatása árán akarták Ausztria mohó és teljesíthetetlen kívánságait kielégíteni. Történelmi igazság, hogy a wienrneustadti katonai akadémia volt növendéke az, aki a magyar gazdasági fronton a legenergikusabban állt ellent Ausztria falánkságának és kizsákmányoló törekvéseinek.

Ennek a férfias bátorságnak, ennek a hazafias határozottságnak bizonyára nagy része van abban, hogy azt a gazdasági értéket, amit gróf *Hadik* János reprezentál, azt a robusztus erőt, amit az ő temperamentuma és agilitása a gazdasági törekvések sikerére vonatkozóan jelent, szinte teljes egészében sikerült” a háborút megelőző korból a háború után következett új viszonyok közé átmenteni. Ez pedig nem kicsiny dolog. Első sorban is még mindig érvényesül, de néhány esztendővel ezelőtt különösen vadul nyilvánult meg az a mentalitás, hogy annak, aki a háború előtt is sikerrel szerepelt, sőt pozícióra tett szert a magyar közéletben, a megváltozott körülmények között nincs mit keresnie. A forradalom lezajlása után egyszerűen elvvé magasztosították azt a pápuákat jellemző szokást, hogy az „öregek” nem kapcsolódhatnak abba a munkába, amelynek révén a régi világ romjain az új világot kell megteremteni. Ez a világ tehát éppen nem úgy alakult,^ hogy az a gróf *Hadik* Jánosok világa legyen. Es speciálisan, gróf *Hadik* János nem is azon az úton haladt, amelyen az ember az akadályokat kikerülheti, az ellenségeskedő indulatokat leszerelheti. Ellenkezően ez a csupa-erő ember állandóan szigorúan bírálta a kormány gazdasági intézkedéseit s az őt jellemző robusztus erővel csapott le azokra a hibákra és

mulasztásokra, amelyek — az ő mindig tiszta, mindig becsületos és éppen ezért megingathatatlan meggyőződése alapján — a gazdasági fejlődést akadályozták. Némelykor, egy-egy kérdés rendezésével, egy-egy probléma megoldásával szemben maga vállalta a harcot s ezt a harcot aztán végig is küzdötte meggyőződésének fanatikus tüzével, érveinek nagyszerűen fölszerelt hadseregével. S ha némely kérdést illetően egyoldalúságot is tanúsított, ha egy-egy probléma megoldására való törekvése során elfogultságot lehetett is a szemére vetni, mindenkinek imponált és kellett is, hogy imponáljon az az energia, ami a bírálatát, az a szívósság, ami a küzdelmét, az a benső tűz, és lelkeség, ami az egész szereplését jellemezte. S aki a változott viszonyok közepett is tud imponálni, annak nem kell, nem szabad, de nem is lehet félnie attól, hogy presztízсэн csorba esik.

Gróf *Hadik* János tehát a nagy világfelfordulás után is megtalálta a maga helyét s a hely, ahol a lábát megvetette, gazdasági nézőpontból föltétlenül termékenynek bizonyult. A Közélelmezési Tanács, amelynél ő és az ő működése volt a kovász, nagy sikerrel illeszkedett abba az akcióba, amely a közlelmezést igyekezett megjavítani s az OMGE, amelynek legfontosabb szakosztályainál — a közgazdasági és a pénzügyi osztálynál — mint elnök helyezkedett el, jelentékeny eredményekre hivatkozhatik a legégetőbb mezőgazdasági problémák megoldására vonatkozóan. De nem lehetett hatástalan az a küzdelem sem, amelyet a mezőgazdasági termelésre veszedelmet jelentő, a hiteléletet megbénító, a szociális fejlődéssel pedig egyenest szembehelyezkedő túlzások ellen indított. A társalanság sohasem hatott lankasztóan működésére

s jóllehet abban a harcban, amelyre a Kállay Tibor pénzügyminiszter finansiális politikájával szemben kialakult meggyőződése tüzelte, nem igen akadt ebben a közömbössé merevedett gazdasági életben segítő társa, nem csökkent elszántsággal harcolt, aminthogy a biztosítási törvénynek is ő volt a felsőházban az egész ellenzéke. Abból a körülményből azonban, hogy temperamentuma gazdasági téren is állandóan az „ellenzék”-be sodorja, éppen nem lehet arra következtetni, hogy gróf *Hadik* Jánosban az agitáló képesség, a bírálatban megnyilvánuló lendület a produktív munka rovására érvényesül. Gróf *Hadik* tehetsége az alkotó munka sikerét nem kevésbé garantálja. Mint az IOKSz elnöke feltétlenül produktív és minden vonatkozásban reális program szolgáltatába állította szívósságát és szervező talentumát s még a legnagyobb ellensége sem zárkózhatik el annak az igazságnak elismerése előtt, hogy az ő robusztus ereje volt a legfőbb lendítő energiája annak a törekvésnek, amely a kisiparosságot a súlyos gazdasági válságon átsegítette. De nagy hatással működött gróf *Hadik* János az Országos Erdészeti Egyesület és a Dohánytermelők Országos Egyesülete élén is; ahol pedig politikai és egyéb okok miatt nem tudott produkálni, mint például a Falusi Kislakásokat Építő Szövetkezet elnöki pozíciójában, ott nem is maradt meg a helyén, de átengedte a pozícióját olyannak, aki a pozícióhoz nem a munkáért, de a pozícióért graszkodik.

Annál eredményesebben dolgozhatott és dolgozhatik gróf *Hadik* János a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetének élén. Ez a szövetkezet ugyanis valóságos missziót teljesít a kisbirtokos osztály javára azzal, hogy jelzáloghitelek, még pedig az

egyéb jelzálogközvetítő intézetek keretét meghaladó és olcsó jelzáloghitelek nyújtásával nyúl a kisbirtokosok hóna alá s hogy ennek az áldásos missziónak gyakorlása a háború és a forradalom után is lehetőségessé vált, ez olyan dicsőség, amelyen a Hunyady Ferenc kitűnő vezetésével működő igazgatóságnak osztozkodnia kell gróf *Hadikkal*, akinek energiája, meg az ügy iránt megnyilvánuló buzgalma, megteremtette azokat a lehetőségeket, kierőszakolta azokat az eszközöket, amelyek a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetét napról-napra erősödő, dimenzióban és gyorsaságban növekvő munkára serkentik, vagyis *Hadik* a kisbirtokosok hitelszerveinek élén éppen olyan egész embernek, éppen olyan példát adó vezetőnek bizonyult, mint amilyen egész embert és követésre buzdító példát jelent ő a kisiparosok hitelszerveinek élén.

Sokoldalú sikereit azonban, szerteágazó törekvéseinek szép eredményeit nemcsak munkabíró és munkakedvelő energiájának, nemcsak szívósságának és lelkeségének lehet tulajdonítani: az ő puritánsága szintén olyan forrás, amely gazdagon buzogtálja elő az eredményeket. Ez a puritánság egyike a legnagyobb és legreálisabb értékeknek. Ez a puritánság nyilvánul meg abban a munkában, amelyet gróf *Hadik* János végez és diktál, támogat és irányít, még pedig megnyilvánul úgy, hogy a munkának valóban munkát és nem reprezentálást, nem gazdasági hókusz-pókuszt kell jelentenie. De alkalmas ez a puritánság a gazdasági intézmények körül tapasztalható visszásságok kiküszöbölésére is. Annál az intézménynél ugyanis, amelynek élén gróf *Hadik* János működik, nincsenek fantasztikus igazgatói fizetések, nincsenek óriási reprezentációs költségek, nincs fölösleges fény, ki-

rívó pompa, de van becsületes megélhetést biztosító, szerény jövedelem, van eszköz, mód és lehetőség a szükséges tennivalók elvégzésére. És végre is ez a fontos, amint ezt gróf *Hadik* János csorbítatlan presztízsével, de követésre lelkesítő példaadásával is mindennél meggyőzőbben bizonyítja.

Horváth Lipót

GÉSZEN bizonyos, hogy vannak született tehetségek is, azaz olyanok, akik nem írók és festők, nem színészek és nem bankárok, egyszerűen tehetségnek születnek. Ovidius, a nagy római költő, aki versben ígérte meg apjának, mialatt őt az apa a versfáragásért ütlegette, hogy nem ír többé verseket, bizonyára költőnek született, sőt csakis költőnek, aminthogy Hannibálnak, a nagy pún hadvezérnek is végzete volt az, hogy népét csatáról-csatára vezesse. Mert „vincere scis, Hannibal!” De már a Julius Caesar zsenije minden téren érvényesült volna és nevét megmaradóvá tudta volna tenni akkor is, ha annak idején nem lépi át a Rubicont. És Napoleon tehetségként revelálódott volna a világtörténelemben iktatott háborús dicsőségek híján is. Ám nem is kell okvetetlenül a legnagyobb példák után nyúlni. Manapság és közöttünk is akadnak olyanok, akiket más pozíciókban éppen olyan jól el tudunk képzelni, mint amilyen magától érthetően látjuk őket azokban a pozíciókban, amelyekben most vannak és amelyeket általános megelégedésre töltenek be. Az illetőket ugyanis nem erre vagy arra, hanem csak magasabbrendű szerepre, sikeres munkára predesztinálta az az emésztő és hajszoló nyugtalanság, amit mégis csak tehetségnek kell nevezni.

Horváth Lipót, aki nem vitathatóan ebbe az érdekes és izgató kategóriába tartozik, szintén nem annak indult, ami lett és bizonyos, hogy nem szükségszerűen lett azzá, amivé vált. Az eszes és művelt ifjú a jogi pályát választotta élete céljának és alighogy letette a doktorátust — újságíró lett. Hogy szükségszerűen lett azzá? Ma már bátran úgy lehet felelni erre a kérdésre, hogy nem szükségszerűen, ez azonban épen nem jelenti azt, hogy *Horváth* Lipótnak az újságírói pályához is nem volt meg minden kvalitása. Mert megvolt. Bámulatos intelligenciájához magasrendű képzettség, óriási olvasottság és nem közönséges írói készség járult, csupa garancia aziránt, hogy *Horváth* Lipót a magyar publicisztika egyik kimagasló egyéniségévé növekszik. A hozzája fűződő remények megvalósulását illetően annál több lehetőség volt, mert *Horváth* Lipót egyike a legszimpatikusabb embereknek: kedves és előzékeny, akit mindenütt szívesen láttak és akinek boldogulását, sikereit mindenki őszintén óhajtotta. Az olyan újságíró pedig, akinek mindenki igyekszik a kezére járni, a *Horváth* Lipótnál csekélyebb tehetség birtokában is biztosítottnak láthatta a maga zsurnalisztikai karrierjét. *Horváth* Lipót tehát éppen úgy lehetne elsőrangú és elismert publicista, mint ahogyan bankvezérré, még pedig vezető és nem vezetett vezérré vált. Nem kevésbé kedvező auspiciumok között indulhatott volna el azonban *Horváth* Lipót az ügyvédi pályán is. Erre a pályára ugyanis szintén joggal érezhetett hivatottságot, úgy kiváló jogi tudása, mint élelemjűsége, a helyzetet azonnal áttekinteni tudó képessége révén. *Horváth* Lipót, mint fiskális sem szürkülhetett volna a mindennapi kenyérért véres harcokat vívó ügyvédek tömegébe,

Őneki az ügyvédek között is az élen kellene haladnia és ezen a pályán is tanúságot tenne amellett, hogy bizonyos fajta tehetségek, egyes fénytsugárzó intelligenciák számára az érvényesülés lehetőségei jóformán korlátlanok.

És ezeket a lehetőségeket *Horváth* Lipót nem az újságírói, nem is az ügyvédi, de a bankári pályán találta meg. Amikor pedig a Magyar Általános Takarékpénztárhoz került, éppen nem számított bankárnak, hiszen bankügyekkel nem foglalkozott, a jövőről szőtt álmódoszásai során a bankvezérség bizonyára egyetlen egyszer sem merült fel. Igaz, ebben az időben a Magyar Általános Takarékpénztár sem számított banknak, még csak jelentékeny pénzügyintézetnek sem. Takarékpénztár volt, ez a szó régi rigorózus értelmében, olyan szerve a magyar gazdasági életnek, amely nem is nagyon ambicionálta azt, hogy a magyar gazdasági élet mindjobban erősödő szimfóniájában vezető szólamot kapjon. A processzust, amelynek során a Magyar Általános Takarékpénztár a piac vezető intézetévé fejlődött, *Horváth* Lipót indította meg s ennek a hatalmas fejlődésnek dicsősége jóformán teljesen *Horváthot* illeti. A mozdulatlanságnak is beillett konzervativizmus, amely az intézet vezetését jellemezte, csakhamar deferálni volt kénytelen a fiatal igazgató friss energiájával, tette serkentő szívósságával szemben. A reformok, amelyeket *Horváth* Lipót az intézet felvirágoztatására elrendelt és szükségesnek ítelt, szép sorjában megvalósultak s csakhamar kiderült, hogy ezek a reformok igenis alkalmasak arra, hogy a kis takarékpénztárt a nagybankok sorába emeljék. Kezdődik a reformmunka a fiókosítás új módszere révén. Ezek a fiókok ugyanis — *Horváth* Lipót elgondolásának megfe-

lelően — autonóm választmányok fölött rendelkeznek és ezek a választmányok, amelyekben az illető kerület, azaz a vidék előkelő polgárai szerephez és pozícióhoz jutnak, egyre több és szélesebb érdekeltséget von magához. Ennek a decentralizációnak hatása hamarosan jelentkezett is. A betétek, amelyeket ezek a fiókok gyűjtenek, a kliensek, akiket a decentralizációnak eme szervei akvirálnak, a Magyar Általános Takarékpénztárt erősítik s *Horváth* Lipót is — igaz, hogy az ő munkája révén — nem kis takarékpénztárnak lesz vezérigazgatója, későbbben elnöke is, hanem az ország egyik leg-hatalmasabb pénzüzetének.

A Magyar Általános Takarékpénztár azonban nemcsak ezen a réven erősödött. A vezetésben megnyilvánuló agilitás, a helyzethez alkalmazkodni tudó rugalmasság módot és lehetőséget ad a modern banküzletnek minden irányban és minden tekintetben való kiaknázására, — amikor a piacon kellő garanciát nyújtó érdekeltségek tőke után szimatolnak, az Általános Takaréknak az elsők között jelentkezik pénzkínálatával, de a kereskedelmi és ipari vállalatok affiliálása terén is bírja az iramot a vezető pénzüzetekkel. Az idegen tőke plátói érdeklődését is komoly összeköttetéssé mélyítette *Horváth* Lipót, amikor a Generálival való régi összeköttetés megőrzésével előbb belga, majd angol-amerikai tőkét kapcsol a vállalatába. Eme tranzakciók révén — anélkül, hogy a belföldi piacra szorulna — ug-rásszerűen nyomul előre a bankok ranglistáján és tőkeerősség dolgában maga mögött hagy olyan intézeteket, amelyeknek megelőzéséről valamikor, nem is olyan régen, még álmodni sem lehetett. *Horváth* Lipót bankári zsenialitása legnagyobb hatással és legegényibb formában mégis a betét-

gyűjtés terén jelentkezett. Az a munka, amit ezen a téren végzett, korszakot jelez a tőkeképződés történetében. Az ő forradalmi újítása előtt ugyanis az volt az úzus, hogy a fővárosi intézetek a vidék hiteléletébe vagy az alapításaik, vagy az affiliációik útján kapcsolódtak. Ennek a rendszernek volt ugyan kedvező oldala is, semmiesetre sem lehetett azonban a rendszer olyan eredményes, mint amilyenek *Horváth* Lipót új módszere már az első pillanatban ígérkezett. Ennek a módszernek alap gondolata az volt, hogy a fővárosi intézetnek a vidéki intézeteknél érdekeltséget kell vállalnia és ezt a gondolatot *Horváth* Lipót úgy realizálta, hogy egymásután olvasztotta a Magyar Általános Takarékpénztárba az egészséges vidéki pénzügyintézeteket, amelyek aztán, mint az Általános Takarékpénztár fiókjai működtek tovább és *Horváth* Lipótnak gyűjtötték a betétet, az ő részére szedték a hitelkamatot s általában neki gyümölcsöztették azt a kapcsolatot, amely az illető vidéki intézet, meg a vidéki gazdasági élet között már régebben keletkezett.

Nem igen volt még eset arra, hogy valamely pénzügyintézet fejlődése annyira egybeforrtna volna a vezető igazgató egyéniségének kialakulásával és kiszínesedésével, mint amilyen mértékben ezt az egybeforrást az Általános Takaréknál lehet — nem is tapasztalni, de valósággal kitapogatni. Nem csoda tehát, hogy amilyen mértékben erősödött és fejlődött a Magyar Általános Takarékpénztár, olyan mértékben emelkedett *Horváth* Lipót rangja és tekintélye is. Az a vállveregető elismerés, amely őt, mint a középintézetek szellemi vezérét szerette aposztrofálni, kénytelen volt deferálni a magasabb értékelés előtt, amely őt az első, a leghivatottabb vezérek sorába emelte. *Horváth* Lipót ma már ott

van azok között a magyar bankárok között, akik Magyarország pénzügyi életét irányítják, akiknek állásfoglalását döntő fontosságúnak kell ítélni, akiknek magatartását feltétlenül respektálni kell. Azt a körülményt, hogy rangemelkedése, szenzációs térhódítása nem tette sem gögössé, sem nagyképűvé, újabb külön érdem, újabb szimpatikus vonás gyanánt kell róla feljegyezni, aminthogy el kell róla mondani azt is, hogy megvalósításra váró tervei révén még sok kellemes meglepetést tartogat azok számára, akik őszintén tudnak örülni azoknak a sikereknek, amelyek a magyar gazdasági kultúrát illetően szintén eredményt jelentenek s amely sikerekből a magyar gazdasági élet fejlődésének újabb kontúrjai bontakoznak ki. *Horváth Lipót* ugyanis még mindig nem jutott föl arra a magaslatra, amelyet számára tehetsége kijelölt — igaz, hogy minden lépése egy-egy újabb, határozott közeledés a cél felé és újabb bizonyság arra vonatkozóan, hogy ezt a célt hamarosan el is éri.

Dr. Jacobi Olivér

ALZACOT a kényszerűség tette íróvá és *Jacobi* Olivér sem bankárnak készült, sőt nyolc-tíz évvel ezelőtt még bizonyára nem is gondolt arra, hogy az ő neve mint a Kereskedelmi Bank igazgatójáé válik ismertté és becsültté a magyar gazdasági életben, annyira, hogy néhányéves bankigazgatói működés után már nem is tudná megvalósítani azt a tervét, hogy a bankélettől és speciálisan a Kereskedelmi Banktól teljesen visszavonuljon. Az ügyvezetői igazgatói állásról lemondhat, — aminthogy le is mondott — azokból a bürokratikus formákból, amelyeket többé-kevésbé a legragyogóbb és leg-egyénibb egyéniségnek is el kell fogadnia, kiszakíthatja magát, ám azt a zsenialitást, amiből nemcsak nagyszabású koncepciók, de nagyarányú sikerek is kibontakoztak, nem tudhatja és nem is akarhatja, mint valami királyi parkot, a nyilvánosság elől elzárni. Erre a termékeny és termékenyítő zsenialitásra szüksége van úgy a banknak, amely őt vezető pozícióba juttatta, mint a magyar gazdasági életnek, amely — hogy a Kossuth Lajos klasszikusan tömör megjelölését használjuk: — „teendőink ropantsága” idején nem élhet azzal a luxussal, hogy a *Jacobi* Olivér-féle tehetségeket parlagon hevertesse. És a hivatottság szintén kötelez; kötelezte Balzacot is, aki, amikor irodalmi missziójának fontosságára

döbbsent, literszámra itta a sztímuláló mérget, a feketekávé, hogy elvégezhesse azt a munkát, amelynek elvégzésével a regényt shakespearei magaslatokra vitte fel.

És *Jacobi* Olivér ugyancsak örökre szóló frigyét kötött a bankérettel, amikor mint az Élelmiszer-szállító ügyésze Amerikában a Kereskedelmi Bank részéről vállalt megbízásokat megbízói teljes megelégedésére és a magyar gazdasági kultúra hasznára elintézte. Amikor tehát a Kereskedelmi Bank útján a magyar gazdasági életbe kapcsolódott. Holott — és itt jelentkezik az a Balzac-szerű véletlen, az a sorsokat formáló és új utakat jelölő kényszerűség — nem is mint az Élelmiszer-szállító ügyésze és nem mint a Kereskedelmi Bank megbízottja kelt át a tengeren. *Jacobi* Olivér azért utazott Amerikába, hogy meglátogassa azt a frissen hantolt sírt, amelybe öccsét, *Jacobi* Viktort, a legfinomabb magyar melódiák költőjét, a Leányvásár és a Szibill muzsikusát temették és ha már elment, realizálja azt a legendát, amely a melódiák nyomán támadt dolláresőről szólott. A legenda azonban legendának bizonyult: *Jacobi* Viktornak, a kedves és zseniális Vicinek nem volt ideje arra, hogy melódiáinak anyagi, sőt amerikai dimenziókban jelentkező anyagi sikerét megvárja és fiatalon, az el nem énekelt dalokkal a szívében, meghalt. Haragot és keserűséget bizonyára egy pillanatig sem érzett, hiszen a „jóbarát” — énekli Szibill — „az mindig megbocsát”. De *Jacobi* Olivérnek sem fájt az, hogy nem mint gazdag örökös indulhatott vissza Amerikából, mert hát ott volt a tarsolyában az a bizonyos marsallbot, amely jogosulttá tette, ebben az esetben különösen jogosulttá tette a merész vágyakat és a napóleoni ambíciókat.

Alighogy tisztázta azokat a dolgokat, amelyeket mint Jacobi Viktor testvérének el kellett és el lehetett intéznie, azonnal figyelni kezdte azokat a lehetőségeket, amelyek Amerikában a magyar gazdasági élet javára, a gazdasági fejlődés érdekében kínálkoztak. És e figyelődés közben új bankári tehetség revelálódott. Nem az a régi típus, amely az üzletben elsősorban a bankszerűséget keresi s amely a tradíciókhoz gyakran a pénzügyi, vagyis a bankérek rovására is ragaszkodik, de revelálódott az az új típus, amely nyitott szemmel figyeli a jelenségeket, intuitív tehetséggel sorakoztatja a kiaknázható lehetőségeket és az internacionális jogi kérdésekben bámulatosan tájékozott jogász biztosságával állapítja meg azokat a formákat, amelyek mellett a kérdést simán és megtámadhatatlan érvényességgel el lehet intézni. Milyen könnyű például azt mondani, hogy Amerika a korlátlan lehetőségek hazája, de milyen nehéz meghatározni azt, hogy ezeket a korlátlan lehetőségeket hogyan, hol és milyen arányban lehet valamely cél érdekében, valamelyik ország javára kiaknázni? Dr. *Jacobi Olivér* gazdasági hivatottsága sem abban nyilvánult meg, hogy Magyarország számára fölfedezte Amerikát, ami ugyan szintén nem felesleges dolog, mert Amerikát bizonyos vonatkozásban mindig újra meg újra fel kell fedezni, de kivételes gazdasági értékévé vált *Jacobi* azért, mert az amerikai tőkét odairányította a trianoni határok közé, mert módot keresett és módot talált arra, hogy azokból a bizonyos korlátlan lehetőségekből a legigazságtalanabb békével sújtott ország javára is ki lehessen bányászni valamit, amivel a trianoni Magyarország gazdasági vérkeringését élénkíteni, a halálra szánt nemzet élet után vergődő akaratát erősíteni és ösztönözni lehet.

Az a siker aztán, amit *Jacobi Olivér* a magyar gazdasági élet és speciálisan a Kereskedelmi Bank javára aratott, újabb felfedezéshez vezetett: felfedezték *Jacobi Olivér* nagyrahivatott tehetségét is. Es alig érkezett meg az Élelmiszerszállító fiatal ügyésze Amerikából, máris megkapta a Kereskedelmi Bank megtisztelő ajánlatát, amely ennek a hatalmas, internacionális vonatkozásban is számottevő intézetnek ügyvezető igazgatói állását kínálta neki. *Jacobi Olivér* tehát bankigazgató lett és Weiss Fülöp oldalán csakhamar a legkiválóbb bankdirektorok közé emelkedett. És nem is szabad csodálkozni azon, hogy ilyen hamar és ilyen mértékben bevált. Mint kereskedelmi jogászt eddig is a legelső között emlegették, a külföldi államok joggyakorlatát illető tájékozottságát a legkiválóbb hazai és külföldi kereskedelmi jogászoknak minden irányban való alaposágával kell és lehet egy sorba helyezni. Ahhoz pedig, hogy a banktechnika minden csinját-binját elsajátítsa, hogy ne csak kifelé, de befelé is elsőrangú bankárnak számíton, ehhez a gazdagodáshoz szinte játszi könnyűséggel segítette az a képessége, amit éppen Balzac intuíciónak nevez. Meg lehet állapítani és elfogulatlanul nem is szabad mást konstatálni, minthogy Weiss Fülöp tapasztalatokra támaszkodó tudása, puritán üzletvezetése mellett *Jacobi Olivér* rugalmasságának is nagy része van abban, hogy a Kereskedelmi Bank a legváltásosabb idöket is könnyen úszta meg és hogy a banknak sem a presztízsén nem esett csorba, sem az a hatalmas belső erő, amire a Kereskedelmi Bankkal kapcsolatosan olyan szívesen hivatkozunk, nem fogyatkozott meg.

Ilyen sikerek, ekkora eredmények után különösen hangzik, hogy *Jacobi Olivér*, aki pedig Weiss

Fülöppel mindig a legteljesebb harmóniában működött, egy szép napon lemondott a Kereskedelmi Bank igazgatói állásáról. Holott ez a lemondás ugyancsak természetesen következik a távozott igazgató egyéniségéből, abból a gazdag és színes egyéniségéből, amely nem tudja, nem akarja állandósítani azokat a mérsékelt korlátozásokat sem, amelyek a bankigazgatói pozícióval mégis csak velejárnak. A lemondás tehát érthető, de éppen ilyen érthető az is, hogy ez a lemondás nem jelenti, nem jelentheti a bankkal és a gazdasági élettel való szakítást, nem jelenti a mindenképpen szükségesnek és értékesnek bizonyult nexus megszűnését. *Jacobi* Olivér továbbra is tagja a Kereskedelmi Bank igazgatóságának, amelynek részéről ezentúl is ő tárgyalja és felülmúlhatatlan jogi tudásával ő igyekszik nyélbe ütni azokat az emissziós üzleteket, amelyeknek révén kivételes tehetsége a magyar bankéletbe bekapcsolódott. Az aktivitása ilyenformán nem csökken, tehetsége és jogi tudása viszont megmarad annak a bőséges forrásnak, amelyből a bankja mindig meríthet, mint melyre bizonyára számít is mindenkor, amikor külföldön és idegen tőke útján kell nagyszabású terveket megvalósítani, nagyarányú koncentrációkat quasi a siker és jogászai eszközeivel felszerelni. A Kereskedelmi Bank különben, amely a szó tiszteletrevaló értelmében konzervatív intézetnek bizonyult, ezt a szűkös és nemes konzervatív módon érvényesíti akkor, amikor *Jacobi* nagy bankári értékét a Kereskedelmi Bank és a magyar gazdasági élet javára mindenképpen biztosítja.

Báró Korányi Frigyes

Korányi Frigyes bárósága a szellemi arisztokrácia földjéből sarjadzik. Apja a magyar orvosi kar egyik kiválósága volt és pedig orvosnak is, embernek is kivételes nagyság. Nemcsak gyógyított, de vigasztalt is, nemcsak tanította a tudományt, de lelkesítette is hallgatóit a tudomány ápolására. Valóságos apostola volt. az orvosi tudománynak s a missziót, aminek életét szentelte, fáradhatatlan buzgalommal töltötte be. Azaz nem is betöltötte, de ő volt az eleven, a megtestesült misszió, ékesen szóló hirdetője a tudomány szépségének, a munka kötelességének, annak a magasabbrendű hivatásnak, amelyért a mártírhalált is kell vállalni. Ő mondta az egyik, hivatásának áldozatul esett orvos emlékére szentelt ünnepen: „És sohasem szabad megfeledkezni a Prometheus mítoszáról, azéről a Prometheuséről, aki azért volt kénytelen a legszörnyűbb halált szenvedni, mert a világító napnak egy sugarát akarta a földre hozni.”

Ebben az atmoszférában, vagy amint ma mondanák: ebben a mentalitásban nőtt fel *Korányi* Sándor, az orvosi tudomány és *Korányi* Frigyes, a pénzügyi tudomány művelője. Nem csoda, hogy egyik sem lett, nem lehetett közönséges ember. Ha semmi mást nem kaptak volna apai örökségül, mint a stílus mélységét és a szárnyalásokat, ki kellett

volna emelkedniök kortársaik sorából, hogy példát mutassanak arra, miként lehet a munkába több szépséget, a cselekedetbe több lendületet, a beszédbbe több energiát belevinni, mint amennyi szépség, lendület és energia az embert és a munkáját jellemzi. És *Korányi* Frigyes báró is elsősorban a stílusával tűnt fel. Lehetett vele egyet nem érteni, de a legnagyobb ellenségének is el kellett ismernie róla, hogy abban, amit mond és abban, amit akar, amit tesz, stílus van, az a nemes emelkedett, mindenképpen arisztokratikus stílus, mely európai híru orvosbátyjának egyetemi előadásait és tudományos munkáit is jellemzi, az a stílus, amely boldogult édesapja minden megnyilatkozását stilisztikai és retorikai, sőt igen gyakran költői szépségekkel díszítette. Az a stílus, amelynek egyetlen pillanatra sem volt az a célja, hogy a tartalom hiányosságát leplezze, de amely szépségével és folyamatoságával meg tudott, és meg tud kedveltetni olyan dolgokat is, amelyekről, mint az „exakt” tudomány körébe vágó fogalmaktól a laikus ember természetesen idegenkedik.

Éppen nem véletlen tehát, hogy *Korányi* Frigyes báró a legválságosabb, legziláltabb időben, azaz — mondjuk ki a szót! — a legstílustalanabb korban került a magyar pénzügyminisztérium élére. Szükség volt olyan emberre, akinek nemcsak kellő tudása és szinte tökéletes felkészültsége, de stílusa is van. *Korányi* pedig ilyen ember volt. Az Országos Központi Hitelszövetkezet keretében már addig is volt alkalma finánciális tehetségének dokumentálására és ezek a dokumentumok olyan határozottak, olyan meggyőzők voltak, hogy szinte az általános szükségéből fakadt az a kívánság, amely *Korányi* tehetsége számára nagyobb területet, kor-

látlanabb lehetőségeket óhajtott. Ami pedig a pénzügyminiszterséget illető sanszait illeti, ezeket még csak fokozta az a körülmény, hogy *Korányi* Frigyes báró egyike volt azoknak a kivételes helyzetben lévő pénzügyi tehetségeknek, akiket a mindenképpen lejárató politika nemhogy le nem járatott, de még csak ki sem kezdett. *Korányi* Frigyes báró tehát pénzügyminiszter lett és ma már történelmi igazság gyanánt lehet és kell neki adózni azzal az elismeréssel, hogy az országos pénzügyi politika terén — holott az országos pénzügyi politika néha sokkal inkább jelent politikát, mint pénzügyeket. — ugyancsak szilárdan állta meg a helyét. Konceptiója, amellyel a süllyedő pénzügyi talaj megkötésére, a lefelé guruló korona megállítására sietett, stílusos, szép, tiszta munka volt, az infláció első pénzügyminisztere hivatásos pénzügyi politikusnak bizonyult. Beszédei, amelyekben pénzügyi politikáját védte, magyarázta és propagálta, jogosultan keltettek szenzációt. Mert ha nem is fascináta úgy a hallgatóit, mint közvetlen utóda, Hegedüs Lóránt, de mindig biztosítani tudta maga »számára az érdeklődést, mondanivalóinak magvasságával, stílusának nemes előkelőségével. Hogy a magyar valuta összeomlását ő sem tudta megakadályozni, ez nem a tehetségén és a buzgalmán, hanem az európai helyzeten múlt. Lám, a győztes Franciaországban is egymás kezébe adták a kilincset a különböző pénzügyi rendszerek hívei — még a kétszer eltemetett Caillaux is kísérletezhetett — és a francia frankot csak az osztrák és a magyar valuta stabilizálása után tudták stabilizálni.

Mi sem igazolja egyébként inkább azt, hogy *Korányi* pénzügyi koncepciójából a tehetség és hivatottság árad, mint az a körülmény, hogy *Ko-*

rányi Frigyes báró soha egy pillanatra sem számított bukott embernek. Ellenkezően, a külföldön is, párizsi követsége idején is, elsősorban a magyar pénzügyi politika követe volt s igen nagy rész illeti őt abból a dicsőségből, amellyel a magyar valuta szanalásának s a magyar gazdasági önállóság megteremtésének ügyét európai érdek gyanánt tudták feltüntetni és Magyarország megmentését az egész világ számára adódott kötelesség gyanánt voltak képesek elfogadtatni. Nagy munka, történelmi hivatás volt, amit a magyar szimpátiák megszerzésével *Korányi* Frigyes báró vállalt és most, amikor a százszázalékos sikert az agyarkodó irigység és a kákán is csomót kereső rosszhiszeműség sem tagadhatja le, lehetetlen el nem ismerni azt is, hogy nehezebb diplomáciai küldetést kevesebb nagyképűséggel még nem igen intéztek el, mint ahogyan a Magyarország részéről kapott diplomáciai megbízást *Korányi* Frigyes báró lebonyolította, A valuta stabilizálásának eseménye azonban már azon a réven is szorosán összekapcsolódott *Korányi* névével, mert a stabilizálás faktuma *Korányi* Frigyes báró második pénzügyminiszterségére esett. Arra az időre ugyanis, amíg a valuta stabilizálásának technikai része elintéződött, ismét *Korányi* Frigyes báró vállalta a pénzügyi tárca vezetését, ami azt jelenti, hogy az ő stílusának érvényesülése a külföldi kölcsönnel kapcsolatosan elhatározott és reánk kényszerített pénzügyi gyámság idejét is elviselhetővé tette. Jeremiás Smith, aki a külföldi hitelezők részéről Magyarország pénzügyi politikáját ellenőrizte és irányította, nem harsogta túl a magyar pénzügyi politikusokat, mint ahogyan az Ausztriába küldött Zimmermann az osztrák politikusokkal tette; ellenkezően, ő úgy szerepelt a pénzügyi

kórusban, mint névrokona, a másik .Smith a koncert pódiumon szereivel, vagyis ő volt a suttagó bariton.

Korányi Frigyes báró ilyenformán mindenképpen rászolgált az ország hálájára, a maga nyugalomára azonban, vagyis arra, hogy aktivitásának erejét és lendületét csökkentse, az országos pénzügyi politika tennivalóinak elvégzése után sem gondolt, ő azért jött haza Párizsból, hogy más pozícióban és más területen értékesítse jelentékeny pénzügyi tehetségét és gazdag finánciális tapasztalatait. Mert hogy *Korányi* Frigyes báró a Pénzügyintézeti Központ elnöki méltóságát nem dekórumnak, vagy szinekúrának tekinti, egészen bizonyos. Végre is a Pénzügyintézeti Központ az ország egyik legfontosabb, lelegelevenebben ható gazdasági szerve, olyan eszköz, amelynek a konszolidációs munka betetőzésénél, a hitelélet alapjainak megszilárdításánál szinte korszakos fontosságú szerepet lehet, de kell is biztosítani. S amint a Rothermere-féle revízió az ország határainak kitágulását jelenti, kell, hogy a *Korányi-féle* revízió, amely a Pénzügyintézeti Központ útján érvényesülhet, a hitelezést és immobilizálást illető határok megszűkülésében jelentkezzen. Nem szabad ugyanis megfedkezni arról, hogy még mindig akadnak pénzügyintézetek, amelyek ugyanakkor, amikor bizonyos esetekben túlságosan rigorózan járnak el, szemet hunynak azok előtt a szabályok és korlátok előtt, amelyeket a szoliditás nézőpontja, valamint a részvényesek érdeke könnyörtelenül megkövetel. Szó, ami szó, igen fontos gazdasági érdek fűződik ahhoz, hogy a Pénzügyintézeti Központ revíziós hatalma mennél teljesebb legyen és hogy a revíziós jogot ne csak veszedelem jelentkezésekor, de nagyon gyakran, még pedig nemcsak

szabályos időközökben, hanem rajtaütésszerű alkalmakkor is legyen módjában gyakorolnia. Remélhető is, hogy *Korányi* Frigyes báró kemény diszciplínája, súlyos időkben bevált lelkiismeretessége elegendő revizort nevel a Pénzügyi Központnak és az országnak. Ilyenformán a Pénzügyi Központ azt a munkát, amit eddig sem dicstelenül végzett, teljes dicsőséggel folytathatja.

Báró Kornfeld Móric

Kornfeld Zsigmond idősebbik fia és egészen fiatalon került a Ganz-gyár élére. Azért-e, mert a nagy *Kornfeld* fiának született, vagy pedig azért, mert a tehetsége és tudása jogán megérdemelte ezt a magas pozíciót? — hangzik az okvetlenkedő kérdés, amelyben mindig több a gyanúsítás, mint a tiszteletreméltó érdeklődés, nagyobb adag a vád, mint a tájékozódó törekvés. Szerencsére a *Kornfeld* Móric portréjánál ezeknek a színeknek, ezeknek a kérdéseknek csak másodrendű jelentőségük van. A helyzet ugyanis az, hogy báró *Kornfeld* Móric már régen nem vezérigazgatója a Ganznak, mégis irányító szerepe van a magyar ipari életben és pedig irányító szerepe van ama pozíció révén, amelyet sok esztendővel az édesapja halála után szerzett meg. A tehetsége ilyenformán még bizonyításra sem szorul. Föltétlen hivatottságát ugyanis meg nem cáfolhatóan bizonyítja ez az újabb pozíció, nem is azon a révén, hogy az mint pozíció is jelent valamit, de dokumentummá komolyítja báró *Kornfeld* Móricnak a magyar gazdasági életben való „trónfoglalását” az a körülmény, hogy ebben a visszatérésében az erőszakosság leghalványabb jelét sem lehet fölfedezni. Báró *Kornfeld* Móric szép csendesen helyezkedett el a családi vállalatnál (Weisz Manfréd, aki a csepeli gyárat naggyá tette,

az ipa volt) és nem az elhelyezkedésével, de a munkájával tudta éreztetni és kétségtelenné tenni azt, hogy a magyar ipari életnek kevés olyan alapos képzettségű kiválósága van, mint a Kornfeld Zsigmond idősebbik fia.

És ez a gazdasági, speciálisan ipari képzettség nála nem jelent egyoldalúságot. *Kornfeld* Móric báró a kultúra minden területén otthonosan mozog, sőt van benne annyi önkritika is, hogy pontosan meg tudja határozni, vajjon mikor kell a magyar kultúrával való közösségének csak passzivitásban és mikor kell ennek aktivitásban is jelentkeznie? Ő tehát nem érezte szükségét annak, hogy magyar költőket és magyar írókat valósággal kisajátítson s hogy azok barátságát aztán a maga javára kamatoztassa, de olvassa és élvezzi, sőt támogatja is az új magyar irodalmat, anélkül természetesen, hogy a támogatás rekompenzációjaképpen maga-magát ír, költő, vagy esztétikus gyanánt kívánná elismertetni. A tollat pedig ő is elsőrangúan forgatja s néhány tanulmánya úgy a stílus előkelőségét, mint a véleménynyilvánítás eredetiségét és bátorságát illetően kellemesen tűnt ki az efajta irodalmi termékek közül, annyira, hogy *Kornfeld* Móricnak egy-egy tanulmánya körül élénk vita szokott kifejlődni. Báró *Kornfeld* Móric azonban egy pillanatig sem gondolt arra, hogy azt a hatást, amit állásfoglalásával keltett, irodalmi siker gyanánt igyekezzék elkönyvelni, aminthogy talán egyszer sem vette a kezébe a tollat azért, mert egyik-másik írásával már sikere volt, őt írói munkásságra nem ösztönzi, csak az a körülmény, hogy mondanivalója van. Ha azonban fölgyülemlik benne a gondolat és kirajzolódik előtte egy-egy nagyszabású terv kontúrja, nem riasztja vissza az írástól sem az az aggodalom, hogy

az egyéniségétől távoleső ambíciókat, tulajdonítanak neki, sem pedig az, hogy szókimondásával netán ellenségeket szerez. Ő benne ugyanis megvan az a tulajdonság, amelyet Ibsen így jelöl meg: „Nincs nagyobb bűn, mint megölni egy szép gondolatot.” Báró *Kornfeld* Móric azonban egyébként is tisztában van azzal, mivel tartozik az ember a mesteriségének. Amikor ő is a Cincinnátus állandóan megisméltendő sorsára jutott és a közélettől, amely számára a gazdasági törekvések szolgálatát jelentette, az eke szarvához vonult vissza, nem elégedett meg azzal, hogy mint földbirtokos, csakis a földből éljen. Ő a földnek akart élni, a földért igyekezett dolgozni, az agrikultúrába törekedett mennél intenzívebben bekapcsolódni, csakhogy a föld termékeihez való jogát biztosítsa. Ő tehát nem a földbirtok révén lett földbirtokos, hanem a föld tudományának elsajátítása révén. Ez nem egyszerű szórakozás volt, nem játék a kastélyban, már mint a földbirtokhoz tartozó és a berendezést mintegy teljessé tevő kastélyban, ez energiát őrölő, idegeket megfeszítő munka volt, olyan teljesítés, amely már a mennyisége miatt is megérdemli a legteljesebb elismerést. *Kornfeld* azonban nemcsak bizonyos munkamennyiséget végzett, el, hanem számottevő eredményeket is elért. Az édesapjával szemben, akinek számára még csakugyan passzió volt a családi birtok, menedék, ahol a nagyváros zaja és a munka tömege elől védelmet és vigasztalást lehetett találni, *Kornfeld* Móric részére ez a birtok, a magyar földnek ez a kis része eszköz volt, amellyel a magyar gazdasági kultúra javára értékes eredményeket lehetett kiharcolni. Sőt egyébről is lehetett szó. Szó lehetett olyan kísérletekről, amelyekre egyrészt a többtermelést szolgáló törekvéseknek, másrészt a

növénynemesítésre irányuló akcióknak volt szükségük. Annyi bizonyos, hogy *Kornfeld* nem céltalanul feküdt bele a dologba és nem gazdasági koncepciók híján sajátította el azokat a gazdasági ismereteket, amelyeket olyan szívóssággal és olyan teljességgel, mint amilyenről tanúságot tett, csakis ő tud a magáévá tenni.

Ezen pedig azért kell csodálkozni, mert hiszen amiben báró *Kornfeld* Móric szinte párját ritkítja, az éppen az, hogy az ő cselekedeteiben nincs számítás, az ő magatartásában egyáltalában nincs üzleti spekuláció. *Kornfeld* Móricnak igazán lett volna alkalma, sőt — amennyiben a jog fogalmának alkalmazása ebben a vonatkozásban helyénvaló — joga is ahhoz, hogy a kereszténységbe való beleolvadására akkor is hivatkozzék, amikor ez a beleolvadás külön érdemet jelentett. El nem lehet ugyanis tagadni, hogy ez a beleolvadás teljes és őszinte volt. Külső körülményre, amely *Kornfeld* Móricra kényszerítően hatott volna, nem lehet bukkanni, viszont meg lehet állapítani azt, hogy a keresztény vallás irányító elveihez ez az új arisztokrata valóban alázatosan alkalmazkodik. Nincs senki a gazdagok és előkelők között, aki Krisztusnak az alamizsnálkodásra vonatkozó parancsát olyan szigorúan és olyan következetesen teljesítené, mint báró *Kornfeld* Móric. Nem indul meg olyan jótékony mozgalom, amely hozzá hiába fordulna, nem kopogtat a szíve kapuján olyan meghallgatásra méltó kérés, amelyet be ne bocsátana. És teszi ezt úgy, hogy a nyilvánosság ne assisztáljon neki; az ő jótékonyágáról filmfölvételek nem készülnek. Mégis, amikor erre a tettekben megnyilvánuló vallásos életre rá lehetett volna mutatni, báró *Kornfeld* Móric még csak nem is ambicionálta azt, hogy őt ebben a minőségében is

észrevegyék. Ő továbbra is úgy gerálta magát és úgy akart szerepelni a magyar közéletben, mint olyan valaki, aki senkire és semmire nem számít, de viszont, akire mindig, minden körülmények között bátran és biztosan lehet számítani. Annál a boldogságnál, hogy az ember nem szorul senkire, úglátszik, csak az a boldogság nagyobb, hogy az ember segíthet mindazokon, akik jogos kéréssel fordulnak hozzája.

Báró *Kornfeld* Móric azonban sokféle érdeklődése közben, kulturális kíváncsiságának kielégítése során, humanisztikus működésének gyakorlása közepett is elsőrangú erőssége a magyar ipari életnek. Mint a Weisz Manfréd-gyár egyik vezetőjének, ma is aktív része van az ipari termelés irányításában s életrevaló terveivel, nagykonceptiójú törekvéseivel pótolhatatlan energiát jelent a vállalat fejlesztésére irányuló buzgalomban. Súlyos szava van *Kornfeldnek* azután mindazokban a szervezetben, amelyeket a gyáripar létesített s amely szervezet útján a gyáripar egyetemes érdekét kell szolgálni, általános céljait kell megközelíteni. És ez természetes is. Ez az ipari arisztokrata, akinek kifinomodott kultúrája nem fajult a dekadenciáig s akinek teoretikus tudása sohasem érvényesül a gyakorlati rovására, mindig széles perspektívákat világít meg és megvilágítja ezeket olyan módon, hogy a perspektívák megközelítését, a tér- és időbeli messzeségek felé táguló terek betöltését kívánatosnak, sőt szükségesnek tünteti fel. Ami benne és a terveiben fantasztikum, azt ugyanolyan mértékben kelti életre azokban, akiket törekvéscinek szolgálatába akar állítani: egyrészt, mert hisz abban, amit akar, másrészt, mert a terveit és szándékait a praktikus tervek és gondolatok vastraverzeire építi. A legna-

gyobb dicséret, amit róla elmondani lehet és illik, bizonyára az, hogy a születés és rang részéről biztosított lendítő erők híján is magasra kellett volna emelkednie, viszont egyénisége és működése van elég jelentékeny ahhoz, hogy még a magyar gazdasági élet egyik legnagyobb nevének, a Kornfeld-névnek nimbuszát is meg tudja őrizni.

Báró Kornfeld Pál

ÜLÖNÖS, furcsa világ a Jókai világa, A jövő század regénye — tekintettel arra, hogy a technikai fejlődés során a költő legmerészebb álmai is megvalósultak — lassankint már az elmúlt századok regénye lesz, a régmúlt század regényei ellenben sorra megismétlődnek ; a regényalakok, akik a világ egyik legragyogóbb fantáziájából hasadtak ki, megelevenednek. Még ma is találkozunk a régi jó táblabírák egyikével-másikával, mostanában is akadnak olyanok, akik kétszer hálnak meg, de megismétlődik az új földesúr regénye is, a magyar földre sodródott idegené, aki aztán szívével, lelkével, minden idegszálával ehhez a szép, szomorú magyar földhöz kapcsolódik.

Ilyen új földesúr volt a magyar gazdasági élet legnagyobb alakja, a Magyar Általános Hitelbank nagyságának, európai presztízsének megalapozója: báró Kornfeld Zsigmond is. Igaz, fiatalon került ide, abban a korban, amikor a lélek és az agy az atmoszférával szemben különösen fogékony, de nem szabad meglepedkezni arról sem, hogy az ő küldetésébe magyar érdekek, a magyarság nézőpontjai nem kapcsolódtak. A Rothschild-csoport, amely zsenialitását hamarosan megismerte, egyáltalán nem szánta hivatásául azt, hogy a Hitelbankot magyar, sőt magyar nemzeti pénzügyvéddé fejlessze,

Kornfeld küldetésének célja az volt, hogy Rothschildék számára Magyarországon is üzletet és hatalmat biztosítson. Az, hogy a Hitelbank magyar legyen, nem is volt fontos, de talán még az intézet önállóságának kidomborítására sem nagyon gondoltak; azt, hogy a Magyar Általános Hitelbank tőkében az Österreichische Creditanstaltot megközelítse, rangban és jelentőségben pedig fölmúlja, semmi esetre sem ambicionálták. Es miért is ambicionálták volna! A Habsburg-uralkodó, aki két emberöltőn át ült a trónon, gondoskodott arról, hogy benne csak a Kaisert lássák és amint a civilistának Magyarországból származott részét is Ausztriában költötte el, úgy az úgynevezett dinasztikus politika segítségével, ki tudta válogatni azokat, akik az osztrák ipart a magyar ipar rovására agyontámogatták. Ilyenformán a tőke is Bécs felé gravitált s az idegen tőkéből táplálkozó magyarországi pénzügyintézet legkönnyebben akkor tudott, azazhogy akkor tudhatott volna érvényesülni, ha a magyar gazdasági érdeket az osztrák gazdasági érdek oltárán fölládozta.

Ilyen viszonyok között, ebben az atmoszférában telepedett le Magyarországon Kornfeld Zsigmond és mindent megelőzően nem címet, nem rangot, nem összeköttestést keresett, hanem magyar tanítót, aki őt magyarul megtanítsa. És meg is tanult magyarul, nemcsak tessék-lássék módra, hanem úgy, hogy beszédének tiszta, hibátlan magyarságát semmiféle idegen akcentus nem zavarta. Azt a körülményt azonban, hogy Kornfeld Zsigmond Magyarországon magyarul beszélt, lehet még üzleti politikának tulajdonítani, ebben még a célszerűség elvének diadalát lehet fölfedezni. Végre is annak, akinek leginkább mégis csak magyarokkal kell tár-

gyalnia, föltétlenül könnyebb a helyzete akkor, ha az illetőkkel magyarul tud beszélni, mint ha előbb meg kell állapodnia velük abban a nyelvben, amelyen a tárgyaló felek legkönnyebben megértik egymást. A magyar nyelv elsajátítása tehát csakugyan nem jelent mindent, Kornfeld Zsigmond azonban csakhamar és azután is minden alkalommal meg nem cáfolható bizonyosságát adta annak, hogy ő nemcsak magyarul beszél, hanem magyarul is érez. Soha senki nagyobb gonddal nem ügyelt arra, hogy intézete magyar intézet legyen, mint amilyen féltő gonddal és aggódó szeretettel ügyelt erre Kornfeld Zsigmond. Mint, a kunsági magvető a magyar földbe a búza magját, úgy ültette ő a gazdaságkultúrai tekintetben meg nem művelt talajba azokat az ipari terveket és ötleteket, amelyekből a leghatalmasabb magyar iparvállalatok sarjadtak. De az ő nagyszabású pénzügyi koncepciójának lett eredménye az is, hogy a Magyar Általános Hitelbank a magyar állam bankárjaként működött, úgyhogy a Hitelbank vezetője a magyar pénzügyi politikában nemcsak tájékozottságra tett szert, hanem irányító szerepre is. Tagadhatatlan is, hogy Kornfeld Zsigmondnak szintén nagy része van abban a sikerben, amellyel az önálló bank és a külön vámterület számára a talaj már az összeomlás előtt megmunkálódott és mindenesetre stilszerű, hogy legalább a halálos ágyára megérkezett a legfelsőbb helyről küldött hétágú korona, vagyis, hogy az új földesúr végül mégis csak magyar báró lett.

Báró *Kornfeld* Pál, Kornfeld Zsigmond második fia, már magyarnak született és a magyar gazdasági kultúra fejlesztésének gyönyörű hivatását kapta örökségül és útravalóul. Es hogy ez a hiva-

tás ez alkalommal igazi hivatottsággal találkozód, mi sem igazolja jobban, mint, az a kétségbe nem vonható igazság, hogy *Kornfeld* Pál a családi tradíciók kényszerítő és irányjelölő ereje híján is bizonyára a magyar gazdasági kultúrának szenteli életét. Mert erre predesztinálja nem a születése, de a tehetsége és fölkészültsége, ő igazán nem azért emelkedett az elsők közé, mert *Kornfeld* Zsigmond fia, hanem azért, mert *Kornfeld* Pál. Már az iskola padjaiba mint csodagyerek került, de a csodagyerek minden kényeskedése és bántó pretenziói nélkül. Az első eminensek közé tartozott s ezt a pozíciót nemcsak bámulatos értelmességének köszönhette, hanem köszönhette annak a lelkiismeretességnek és szorgalomnak is, amellyel penzumát mindig pontosan elvégezte. A kötelességekkel szemben — ez az ő legfőbb programja, sikerének lendítő ereje, eredményeinek titka — csakis egyetlen elvet akart érvényesíteni és pedig azt az elvet, hogy a kötelességet mindig, minden körülmények között teljesíteni kell. Az ő emelkedését egyébként azért sem lehet a zseniális apa segítő kezének tulajdonítani, mert hiszen a *Kornfeld* Pál karrierje igazán csak az édesapja halála után kezdődött. Már pedig abból a gazdaságtörténeti adatból, hogy valakinek az atyja vezetője volt egy intézetnek, nem igen lehet kibontakoztatni azokat az energiákat, amelyek a fiút a siker útján előrcsegítik és támogatják.

Kornfeld Pál különben, mielőtt a Hitelbank vezetésében aktív és jelentékeny szerepre tett volna szert, a Hitelbank igazgatóinak előkészítő iskoláját is végigjárta, amennyiben a „nagy” direktorságot megelőzően a Hermesnél működött. Csak miután itt nagyszerűen bevált, került az anya-

intézethez, azaz *Kornfeld* Pál esetében nem is annyira anya-, mint inkább apaintézethez. S *Kornfeld* Pál báró nem hiába ment haza a Hitelbankhoz: ennél a régi, patinás intézetnél az első pillanattól kezdődően otthon volt és vele kapcsolatosan nem hangzik túlzásnak az a megállapítás sem, hogy valóban kitűnő akvizíciónak bizonyult. Hogy a banküzem minden csínját-bínját kiválóan ismerte, ez nála természetes. A dolgok technikai részét minden intelligens ember megtanulhatja s az intelligencia különösen magas fokán az ilyesfajta ismeretek megszerzése nem is ütközik nehézségbe. Ha pedig ezt az intelligenciát lelkiismeretes buzgalom, fáradtságot nem ismerő szorgalom is támogatja, még időbeli akadályról, a tempót illető kényelemről sem lehet szó. Nem is az a munka keltett meglepetést, amit báró *Kornfeld* Pál idehaza végzett, de meglepetésként hatottak, még pedig pénzügyi körökben is meglepetésként hatottak azok az eredmények, amelyeket *Kornfeld* a Hitelbank és a magyar gazdasági élet javára odakünn ért el. A londoni Rothschildok az ő közvetítésével, sőt talán inkább az ő közvetítésére jelentkeztek ismét Magyarországon s azok, akik a tranzakciót megelőző tárgyalásoknak aktív és passzív résztvevői voltak, meséket beszélnek arról a higgadságról és biztosságról, arról az éleselméjűséggel párosult szeretetreméltóságról és finomságról, ami a tárgyalásokat báró *Kornfeld* Pál részéről jellemezte.

Közben természetesen magas pozícióra emelkedett *Kornfeld* a Hitelbanknál is, amely őt az 1925. év tavaszán — ugyanakkor, amikor Scitovszky Tibor a Hitelbank vezérigazgatója lett — helyettes vezérigazgatóvá választotta. A londoni Rothschildokkal is mar mint helyettes vezérigaz-

gató tárgyalt s a siker után, amit a tárgyalás során elért, csodálkozással fogadták, aminthogy csodálkozással is kellett fogadni azt a hírt, hogy *Kornfeld* a Hitelbank vezetésétől visszavonul. Már pedig a helyzet valóban így alakult. Báró *Kornfeld* Pál alig két esztendeig töltötte be a Hitelbanknál a helyettes vezérigazgatói pozíciót s férfikora delén, negyven esztendőös korában lemondott a vezérigazgatói helyettesi méltóságáról, anélkül természetesen, hogy ez a lemondás a Hitelbankkal való szakítást jelentené. Báró *Kornfeld* Pál ma is a Magyar Általános Hitelbank révén kapcsolódik — mint a bank igazgatóságának tagja — a magyar gazdasági életbe, amelynek természetesen a legnagyobb mértékben szüksége is van az ő közreműködésére. Mert ha igaz is az, hogy a magyar gazdasági élet éppenséggel nem szegény tehetségekben, de viszont az is igaz, hogy azokról a képességekről, amelyeket báró *Kornfeld* Pál tud és akar a gazdasági reneszánsz szolgálatába állítani, nem szabad lemondani. És főképpen nem szabad, nem lehet a legértékesebb egyéniségekről és a legtöbb pozitív sikerrel biztató képességekről lemondani most, amikor nem is csak jogosult, de már reális reményeket kell táplálni aziránt, hogy a magyar gazdasági reneszánsz, az építő munka hamarosan az egész vonalon megkezdődik.

Láng József

Z 1904. évben jólfésült, elegáns, magas fiatalember lépett, be a Gazdák Biztosító Szövetkezetének ajtaján. A fiatalember alig volt huszonnyolcéves s akik először látták, bizonyára azt mondták magukban: hány hivatalos órát, mulaszt majd ez a jóvágású úr a bálók és egyéb, a hajnalba ugyancsak belednyúló mulatságok miatt, amelyeknek mámorát és fáradságát a hivatalos órák megkezdéséig igazán nem lehet kialudni. Már pedig Budapest abban az időben valóban sokat és jól mulatott. A huszadik század, amely azóta a könny és vér századává komorodott, akkor még a minden téren való megújhodást erőszakolta, sőt gyakorolta és sohasem lehetett tapasztalni olyan lázas igyekezetet aziránt, hogy Magyarország fővárosát világvárossá szépítsék, mint. amilyen lázas igyekezet ebben az irányban a század legelején megnyilvánult. Hatalmas paloták, nagyszabású kultúrintézmények nőttek ki szinte máról-holnapra a földből s mi sem természetesebb, minthogy a szórakozások nyújtását illetően is igyekeztünk kielégíteni azokat a kívánságokat, igyekeztünk megközelíteni azokat az arányokat, amelyeket a helyzet a világvárosokra diktált. A fölfokozott élvezetek, az izzásig hevült atmoszféra kora volt léhát az, amikor *Láng József*, mint hu-

szonnyolcèves fiatalember belépett a Gazdák Biztosító Szövetkezetébe és az — életbe.

Akik azonban az első pillanatban hitet mertek volna tenni amellett, hogy ez a szép szál legény életnek nem annyira a munkát, mint inkább a szórakozást tekinti, ezek a látszat után ítélők és a külsőségek után igazodok csakhamar nagyon, de nagyon meginogtak a hitükben. A fiatal *Láng* mögött ugyanis már ekkor meglehetősen gazdag múlt volt, olyan eredményekkel, amelyeket senkinek sem osztogatnak ingyen, ellenkezően, ezekért az eredményekért mindenkinek ugyancsak meg kell szolgálnia. Az új igazgató fölkészültsége ugyanis teljes volt. Miután Versecen az állami főreáliskolát elvégezte, felkerült Bécsbe, mint a kereskedelmi akadémia hallgatója, a kereskedelmi akadémia elvégzése után pedig beiratkozott a bécsi műegyetemre, ahol a biztosítástechnika kétéves kurzusát hallgatta végig s az 1903. évben a biztosítástechnikai autorizációt is megszerezte. Közben egy kicsit katonászkodott is, vagyis leszolgálta az önkéntesi évet, sőt gyakorlati téren is megkezdte a biztosítás felvirágoztatására és a biztosítókultúra elmélyítésére irányuló működését, amennyiben tisztviselője lett a Duna Biztosító Társaságnak, amelynek matematikai osztályában helyezkedett el. El lehet tehát mondani, hogy szinte hiánytalan felkészültség, gazdag és alapos tudás, a gyakorlatban is bevált teória, szóval az eredményeket garantáló kultúra volt az, amely *Láng* Józsefben és *Láng* Józseffel a magyar biztosításügy szolgálatába szegődött. Azok tehát, akik az ilyen esetekben szokásos gyanús sietéssel szoktak informálódni az új „akvizíció” iránt, hamarosan kénytelenek voltak elismerni azt, hogy az a biztosság és határozottság, amely a gazdák új

emberét jellemzi, a hivatottságból és az azzal járó jogos önértetből fakad és ez a kétségbe nem vonható hivatottság okozta meg azt is, miért lett valaki abban a korban, amelyben még nem is bűn a szórákozásnak a munkával szemben elsőbbséget biztosítani, egy nagyszabású intézménynek mingyárt az igazgatója.

Láng József ugyanis mint a szövetkezet életosztályának igazgatója került a Gazdákhoz s így mintegy kötelezettséget vállalt aziránt, hogy pozíciójának betöltését egyáltalán nem tekinti mellékfoglalkozásnak, sőt még főfoglalkozásnak sem, mert még ennél is többnek tekinti: élete céljának, élete legfőbb tartalmának. Aminthogy valójában annak is tekintette. Kétség nem férhet ahhoz, hogy a Gazdabiztosító felvirágzása, az intézet kulturális jelentőségének kidomborodása a *Láng* József nevéhez és működéséhez fűződik. Még Nérei Ödön volt az intézet igazgatója, amikor az intézkedés kötelessége, a gyors elhatározások megvalósításának kényszerűsége az új igazgatóra hárult s az intézetben belül, de az intézetben kívül is mindenki tudta, hogy a Gazdák Biztosító Szövetkezete a *Láng* József intézete s hogy *Lángban* a magyar gazdasági életnek új kiválósága revelálódott, a magyar biztosításügynek olyan faktora, akire mindig lehet számítani s akivel minden alkalommal kell számolni. Ez különben annyira nyilvánvalóvá vált, hogy a szkepszis, amivel bizonyos körökben az ő igazgatóvá való kinevezését fogadták, vele szemben soha többé nem jelentkezett és amikor Nérei kir. tanácsos a Gazdák vezetésétől az 1913. év végén visszavonult, *Láng* József az intézet egész vezetését mint természetes és tőle el sem vitatható örökséget vette át. Amíg tehát igazgató azért lett, mert akadtak

egyesek, akik tőle — igaz: pozitív okok alapján — sokat várlak, addig ügyvezető-igazgatóvá azért léptették elő, mert erre a pozícióra legitim jogokat szerzett, olyan legitim jogokat, amelyek elismeréséhez úgy az intézet, mint a magyar biztosítás részéről súlyos érdekek fűződtek.

Az a körülmény ugyanis, hogy a Gazdabiztosító a többi biztosító intézettől több tekintetben izoláltan működik, mégpedig olyan izoláltságban, amelybe nem belekényszerítették, de amelyet — a maga speciális helyzetére való tekintettel — vállalnia kellett, ez a körülmény éppenséggel nem jelenti azt, hogy az intézet a magyar biztosításüggyel akarna szembehelyezkedni. Ellenkezően, ennek a különválásnak és különállásnak — amelyben igazán csak a legnagyobb rosszakarattal lehetne ellenséges vagy ártó tendenciát felfedezni — a magyar biztosítás nézőpontjából feltétlenül jótékony hatása van. Ez a helyzet szabályozza és mérsékli a kartellba tömörült intézetek tarifapolitikáját, de ez a helyzet ad módot és lehetőséget a nagyközönségnek is arra a tájékozódásra, amelynek híján azt a bizalmatlanságot, ami a biztosítással szemben nálunk ugyancsak tapasztalható, sohasem lehetne teljesen leszerelni. Bátran lehet tehát mondani, hogy a külön úton haladó Gazdák Biztosító Szövetkezete szintén a biztosítás általános céljait és legfőbb érdekeit szolgálja. És szolgálja ezeket olyan hatással, meg annyi eredménnyel, hogy ezért a biztosítás valamennyi szervének hálája megilleti. *Láng József* azonban méltán számíthat hálára azoknak a speciális nehézségeknek leküzdéséért is, amely nehézségek, mint a szépen megalapozott fejlődés gigantikus akadályai, a valuta megsemmisülésével kapcsolatosan jelentkeztek. Ezek az akadályok va-

lamennyi vállalatot illetően súlyosak voltak, de különösen tragikus arányokban sínylették meg ezeket az akadályokat a biztosító társaságok, amelyeknek működését az életbiztosítás terén hosszú időre lehetetlenné tette a biztosítások, a kritikus időben lejárt biztosítások valorizálatlansága. Ami pedig a Gazdák Biztosító intézetét illeti, ez nemcsak biztosító társaság, hanem szövetség is, amely körülményből annakidején természetesen újabb és speciális nehézségek származtak.

Hogy *Láng József* — amint sportnyelven mondják — könnyen vette az akadályokat, annak külön oka és lehetősége volt. A Gazdák vezetője, akit egyébként az 1916. évben vezérigazgatóvá léptettek elő és a szövetség igazgatóságának tagjává is választottak, nem specializálódott tisztán a biztosításra. Ott volt ő a szövetségi eszme apostolai között s ezekkel együtt neki is nagy része, korszakos dicsősége van abban, hogy a szövetségi eszme Magyarországon végre megerősödött és örök életre hivatott intézményeket létesített. De nagy lelkesedéssel és az agilitásának megfelelő sikerrel kapcsolódott *Láng József* az agrármozgalmakba is és a mezőgazdaság fejlesztése körül szerzett érdemei biztosították számára a kormányzó kitüntetését is: a m. kir. gazdasági főtanácsosi címet kapta akkor, amikor ennek a kitüntetésnek még aranyértéke volt. Működése sokoldalúságának és intenzívitásának jellemzésére el lehet sorolni néhány olyan tisztséget és pozíciót, amelyet betölt: *Láng József* ugyanis egyebek között igazgató-választmányi tagja az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek, az Országos Mezőgazdasági Kamarának, a Falu Országos Földműves Szövetségnek, igazgatósági tagja a Hangyának, a Magyar Mezőgazdák Szövetségé-

nek, a Futurának stb. Hogy a biztosítási szaknácásban is benne van, mégpedig benne van annak megalakulása óta — ezt a körülményt nem is kell nagyon kiemelni. *Láng* József, a magyar gazdasági életnek ez a kiválósága elsősorban mégis a biztosításé s a munka, amit nem csökkent buzgalommal ma is végez, főképpen a magyar biztosításügynek válik dicsőségére.

Báró Madarassy-Beck Marcel

áró *Madarassy-Beck* Marcel abból a pénzügyi dinasztiából származik, amely vállalta és értékes eredmények megcsillogtatásával, nagyszerű sikerek kieroszakolásával kezdte azt a kultúrmissziót, amelynek során Budapestet nemcsak a magyar gazdasági élet centrumává, de európai kultúr-központtá kellett fejleszteni. Ez a munka lépést tartott és kellett is, hogy lépést tartson az egyéb téren érvényesült agilitással, noha azt a tempót, amire az országot a sürgető fejlődés kényszerítette, ezen a téren állandóan lassította és gyakran meg is állította az a körülmény, hogy a gazdasági fejlődés szolgálatára vállalkozniuk kellett olyanoknak is, akiknek akkor még sem a nyelv, sem a verség jogán nem volt kétségbe nem vonható nexusuk azzal az országgal, amelyet gazdasági kultúrával kellett gazdagítaniuk. Csakhamar azonban ez az akadály, ez a kérekkötőként működő energia is megszűnt; még pedig megszűnt, a gazdasági kultúra úttörőinek a magyarságba való olyan tökéletes beleolvadása révén, hogy az illetők számára a gazdasági fejlődés csakis a magyar erők gyarapodását, a magyar gazdasági kultúra ápolása csakis a legtermészetesebb, a legkövetelőbb erővel jelentkező hazafias kötelesség teljesítését jelenthette.

De amíg az ősöknél — például a Kornfeld Zsig-

mondóknál — ez a hóolvadás egyrészt a magyar faj átülő erejének kultúrmissziója, másrészt a gazdasági fejlődésből kibontakozó törvényszerűségnek megnyilvánulása volt, addig a második és a harmadik nemzedék már beleszületett abba a mentalitásba, amely a gazdasági kultúrát csakis a nemzeti erők, a hazafias energiák eredője gyanánt tudta és tudja elképzelni. A *Madarassy-Beckek* már az anyatejjel szívták magukba azt a mentalitást, hogy a gazdasági kultúra az, amely a magyarság javára érvényesül, amely a magyar gazdasági fejlődés szolgálatára sorakoztatja azokat az erőket és energiákat, amelyek internacionális értelemben szintén hatalmat és presztízst jelentenek, de amelyek a magyarság intencióit, speciálisan magyar vonatkozásait is az érvényesülés napfényére juttatják. Ennek a gazdasági kultúrának szükségszerűen kell magyar gazdasági kultúrává szépülnie s azoknak, akik ezen a téren eredményeket akartak és sikereket tudtak elérni, magyar ipart kellett létesíteniük, magyar kereskedelmet kellett teremteniük, magyar esztétikát és magyar szépségeket kellett minden téren kivirágoztatniok. Ez a fejlődés abban a mértékben lett igazán fejlődés, amilyen mértékben magyar lett. A *Madárassy-Beckék* nevéből és törekvéseiből a név és a törekvések magyarsága domborodott ki: amíg az egyik *Madarassy-Beck* a kereskedelmet látta el a nagyvonalúság, a világregációban is számottevő fejlődőképesség minden kritériumával, addig a másik *Madarassy-Beck* a termelés, az agrikultúra számára szerezte meg és biztosította azokat a módokat és lehetőségeket, amelyeket a modern gazdasági kultúra nemcsak megkövetel, de amelyeket a fejlődés sine qua nonja gyanánt tüntet föl. Báró *Madarassy-Beck* Marcel dr. tehát nemcsak

tiszteletreméltó nevet örökölt az őseitől, hanem tiszteletreméltó tradíciókat, kényszerítő kötelezettségeket is. Es nem szabad azt hinni, hogy ezek a körülmények az örökös helyzetét könnyűvé teszik. A kettős név kettős keresztet is jelent, s amíg egyrészről memento gyanánt mutat a múltba, az ősök nagy alkotásai és jelentékeny sikerei felé, addig irányt jelez a jövőbe vezető úton is. Igaz, a legfőbb momentumot illetően nem lehet baj, a legsajátosabb és legsürgősebb köteleességekre vonatkozóan nem támadhatnak kétségek és aggodalmak. Hogyan is támadhatnának, amikor a fiú azt a mentalitást, hogy magyar gazdaságpolitikusnak, magyar pénzügyintézet vezetőjének a magyar gazdasági önállóság, a nemzeti függetlenséget biztosító gazdasági függetlenség ügyét kell szolgálnia és száz százalékgig érvényesítenie, élethivatásul vállalta. *Madarassy-Beck* Marcel még a legfantasztikusabb álmában sem foglalkozhatott és nem is foglalkozott olyan betű-permutációkkal, amelyek nevéből és működéséből a magyarságot csenik el. S amilyen végzettszerűen jelentkezett számára munkájának iránya, olyan sorsdöntően jelölődött, meg részére — nem is a pozíciója, de a beleidegződött gondolkodásmódja folytán — hivatásának tartalma is. Mint a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank vezetőjének gondoskodnia kellett arról, hogy a magyar ipar és kereskedelem a külföldnek is imponáló kulturális fölszerelésre tegyen szert és hogy a magyar záloglevél a külföldi piacon is valeur gyanánt szerepeljen. Ezt a törekvését siker is koronázta: báró *Madarassy-Beck* Marcel nemcsak hűségese sáfárja, de gyarapítója és továbbfejlesztője volt annak az értékes örökségnek, amit a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank a maga sokirányú érdekeltségével, az

elevátorral, a közraktárakkal, a malmokkal, a gépipart kultiváló vállalatokkal, a selyem- és asztalosárúgyárakkal, a helyiérdekű vasutakkal stb. a gazdasági életben mindig is jelentett.

Sikereit, munkájának eredményességét két körülmény is garantálta. Báró *Madarassy-Beck* Maróéiról a legnagyobb ellensége is kénytelen elismerni azt, hogy nevének nimbuszát, — jóllehet bizonyára tisztában volt, tisztában kellett lennie azzal, hogy ez a név a magyar pénzvilágban, de a külföldön is aranyértéket jelent és már magában is pozíciót biztosít — soha nem igyekezett a maga javára kiaknázni. Ő mindent megtanult, amit meg lehet tanulni és sokkal, de sokkal többet tud annál, amit a legműveltebb bankdirektornak is tudnia kell. És képzettsége éppenséggel nem egyoldalú. Amint kitűnően beszél mindazokon a nyelveken, amelyeket a gazdasági diplomácia szalonjaiban Budapeستől New Yorkig beszélnek, úgy jártas és minden oldalról tájékozódott mindazokban az irodalmi, művészeti és tudományos kérdésekben, amelyek a kor érdeklődését izgatják. A műveltségnek ez a foka, a képzettségnek ez a hiánytalansága, a gazdasági fölkészültségnek ez a teljessége tehát föltétlenül szabaddá tette volna az érvényesülés útját a Leszámitolóbank kiváló vezérigazgatója számára akkor is, ha az illető véletlenül nem báró és nem *Madarassy-Beck*. Sikerének másik titka, eredményeinek másik rugója az a szabadság, amit báró *Madarassy-Beck* Marcel a dolgozótársainak biztosít. Báró *Madarassy-Beck* Marcel nem tartozik ama féltékeny bankdirektorok közé, akik sanda szemmel néznek minden tehetségre, akik féltékenyek minden dolgozótársuk sikerére; ő boldog, ha a bankja keretén belül valódi tehetség bontogatja szárnyait. Ép-

pen ezért ő örül minden sikernek, amit a Leszámitolóbank valamelyik fiatal igazgatója ér el s nem igyekszik az eredményt a maga javára leszámítolni, de megelégszik azzal, hogy ennek a dicsőségnek anyagi része úgyszólván a Leszámitolóbankot, végső eredményében a magyar gazdasági életet illeti. Báró *Madarassy-Beck* Marcel a jól sikerült tranzakciókat szinte élvezzi, mint ahogyan *Mahler* Gusztáv, minden idők legnagyobb operai zsenije — bécsi operaigazgató korában — művészi önfeledt-séggel gyönyörködött páholyából abban az Aida-előadásban, amelyben az ő nemsokára híressé vált föl fedezettjei, *Bland* Elza és *Slezak* Leó énekelték a főszerepeket és a mester zseniális tanítványa, *Walter* Brúnó dirigálta, a zenekart.

Kétségszékbe nem vonható igazságként állapítható meg az, hogy *Madarassy-Beck* Marcel a Leszámitolóbankot a fejlődés újabb és újabb magaslatai felé vezette s az ő higgadtsága, az eseményekkel szemben való tájékozódóképessége diadalmasan érvényesült a nagy világháború és a még nagyobb világfölfordulás idején is. Ez pedig ebben az esetben nemhogy nem kicsiny, de szenzációsan nagy dolog. Nem szabad ugyanis megfedkezni arról, hogy a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank üzleti struktúrája, összeköttetései módja és iránya a háború előtt olyanmódon alakult ki, hogy az az eget-földet rázó mennydörgés, ami a háború villámaival követte, a Leszámitolóbankot illetően természetesen nagyobb megrázkódtatásokat idézett elő, mint a többi bankra vonatkozóan, sőt meg kellett és meg kell sínylenie a Leszámitolóbanknak azt a háború óta mind nagyobb mértékben érvényesülő mentalitást is, amely az eddig banküzletnek számított üzletek egy részét ki akarja ragadni

és részben ki is ragadta a bankok kezéből, hogy aztán ezeknek az üzleteknek lebonyolítását állami szervekre bízta. Nagy erő és nagy érték volt tehát az a nyugodtság, amit báró *Madarassy-Beck* Marcel ebben a veszedelmes atmoszférában tanúsított s hogy ebből a nyugodtságból helyes ítéletek és megfelelő cselekedetek származtak, azt talán eléggé meggyőzően bizonyítja az a faktum, hogy a *Madarassy-Beck* Marcel bankjának minden világfőfordulás ellenére sikerült megőriznie kivételes rangját és a nagybankok között iis számottevő jelentőségét. És nem lehet eléggé méltatni, nem vagyunk képesek elég magasra értékelni azt a körülményt, hogy báró *Madarassy-Beck* Marcelnak mindez eredmények elérése közben, a siker biztosítása érdekében sem kellett szívtelenségét, de még csak ridegséget sem tanúsítania, ellenkezően minden gondolata és valamennyi cselekedete most is, mint mindig, tökéletesen harmonizált az ő gondolkodásának emelkedettségével, az ő érzéseinek nemességével.

Metzler Jenő

ADÁCH halálra korbácsolt Rab-szolgájának utolsó feljajdulása: Milliók egy miatt! kicsinyben és kevésbe véres komolyságban a társadalmi és gazdasági élet számos vonatkozásában jogos panaszként hangozhatik el. Állami és magánhivatalokban, kereskedelmi, mezőgazdasági és ipari vállalatoknál meghonosodott és meggyökeresedett az a szokás, hogy az elvégzésre váró munkát általában az egészen kicsinyek végzik el, a munka révén elért eredmények dicsősége azonban a nagyokat illeti, azokat, akik — érdemeik révén, vagy érdemtelenül, ez most mindegy — már régebben följutottak a ranglétra felső fokára. Azok a bizonyos párnás ajtók, amelyeket néha túlzott lekiismeretességgel őriznek, nem mindig a fontos tárgyalások zavartalanságát igyekeznek biztosítani, ezek az ajtók gyakran nem szolgálják, csak azt a célt, hogy a léha semmittevést a nagyképűség párnái mögé rejtsek. *Metzler* Jenő, a Magyar Országos Központi Takarékpénztár vezérigazgatója egészen bizonyosan azok közé a magyar bankárok közé való, akiknek nimbuszát igazán nem kell párnás ajtókkal őrizni. Az ő szobájába bármikor be lehet lépni és sohasem érheti az embert az a meglepetés, hogy őt tétlenül találja, ellenkezően arra számítani, hogy az, aki *Metzler* szobájába lép, — és ezért kellene a szobájába nyíló

ajtót mégis hét lakattal őrizni — az a MOKTÁR vezérét mindig valami fontos munkájában zavarja meg. *Metzler* most, vezérigazgató korában MOKTÁR legszerényebb tisztviselője, aki bizonyára azért nem pályázott, sőt nem is reflektált semmiféle rangra és kitüntetésre, mert nem a címe, hanem a munkája révén akart és akar kitűnni a MOKTÁR tisztviselőinek sorából.

De nemcsak a bankban, bankári működése közben nem hasonlít *Metzler* azokhoz az olajlenyomatokhoz, amelyek a nagy bankárokról a regények és filmek nyomán forgalomba kerültek és elterjedtek, ő a bankon kívül sem gyakorolja azokat, az allűröket, amelyeket a bankároktól mintegy megkövetelnek. Ő nem gyűjti magánál össze a művész- és íróvilág kiválóságait, hogy azokat a pompával, amit nyújtani, a fényvel, amit kifejteni képes, elkápráztassa és pedig nem invitálja ezeket magához már csak azért sem, mert nincs is mivel őket elkápráztatnia, Az egyik budapesti nagybank második sorban álló igazgatója, — egy a sok közül — aki vagyonát szerencsés háborús spekulációkkal szerezte, amikor néhány esztendővel ezelőtt Abbáziában villát vásárolt, elsőrangúan fontos körülménynek ítélte azt, hogy a kastélyszerű villa berendezésével együtt az értékes ezüsttárgyak szintén a tulajdonába kerüljenek, ezzel szemben *Metzler* Jenő valósággal száműzte köréből a hivalkodó pompát, az ezüst fehér csillogását. „Nem palotába, — vesszen a fény! — nem oda vágyom s gondolok én.” És *Metzler* nem akarja a társaságokat elkápráztatni és szédíteni azért sem, mert ő maga sem vágyik semmiféle társadalmi szereplésre. Annyira nem vágyik, hogy következetesen mellőzi, talán meg is veti azokat az eszközöket, amelyek a népszerűség megszerzésére

alkalmasaknak bizonyultak. S hogy ez a tartózkodása mennyire szándékolt és mennyire őszinte, erre vonatkozóan nem kell hivatkozni, csak arra, hogy vele valóban sohasem foglalkozik a pletyka, az ő szórakozásait és szokásait nem rakosgatják ki vásári portéka gyanánt a közönség érdeklődésének útjába. *Metzler* Jenő csakugyan nem akar szerepelni s amint a bankban mindig a munkáját, úgy a munkájában és a munkája révén állandóan a bankot tolja maga elé.

Bármilyen szerény azonban a MOKTÁR vezére, — még az öltözködésében is — tudáson és tapasztalatokon alapuló határozottságát érvényesíti a helyzettel és a lehetőségekkel szemben. S az ő szinte csalhatalan kalkuláló-képessége a magyarázata annak, hogy ő mert vállalni olyan üzleteket is, amelyekről más intézetek presztízs nézőpontokra való hivatkozással, tulajdonképpen azonban a kockázattól való félelmükben húzódoztak, aminthogy sikerrel tudta lebonyolítani angazsmánjait akkor is, amikor az ilyen angazsmánokat már voltaképpen vissza kellett volna utasítani. *Metzler* azonban az inflációs hullámok eszeveszett tobzódása idején sem vonult vissza egy pillanatra sem a piactól és mégis, amikor ez a piszkos áradat már elvonult és amikor mindenki a maga bőrén győződött meg arról, hogy ez az áradat minden volt, csak egyiptomi áradat nem, ugyanakkor kiderült, hogy a MOKTÁH-ra egyáltalán nem zúdult veszteség. Hogy pedig miért nem zúdult? Azért nem, mert *Metzler*, aki be tudott szállni olyankor, amikor — az általános vélemény alapján — már nem lehetett beszállni, elkövette azt a másik csodát is, hogy akkor szállt ki, amikor a kiszállásra még csak gondolni sem lehetett, Ezek a jelenségek aztán érthe-

tővé teszik, miért támaszkodhatik *Metzler* olyan általános bizalomra, amelyet különösen értékessé tesz az a körülmény, hogy a MOKTÁR nagy részvényesei, akiknek bizalma pedig úgy körülhízelgi *Metzler*t, mint a tisztviselők és a gazdasági érdekeltségek föltétlen elismerése, nem tőzsdespekulánsok, akik a hosszú ellanyhulásokat is szívesen megbocsátják a hirtelen emelkedések gyakoriságáért, hanem polgári erényekben nevelkedett kapitalisták, akiknek nincs bizalmuk, csak az olyan részvényhez, amelynek birtokában zavartalanul lehet emészteni és nyugodtan lehet aludni.

Metzler teljes mértékben él ezzel a bizalommal, anélkül természetesen, hogy akár csak egy pillanatra is visszaélne vele. A függetlenség luxusának tehát szabadon hódol és elhatározásaira nincs hatással az a körülmény, hogy a többi pénzügyintézetek mit csinálnak? Amikor úgy érzi, hogy a MOKTÁR alapítóját lehet is, kell is szaporítani, egyszerűen elhatározza a tőkeemelést és megvalósítja azt akkor is, ha az általános vélemény a helyzetet és az időt nem is ítéli alkalmasnak az ilyen tranzakciók nyélbeütésére, sőt könnyen tér napirendre az olyan gyanúsítás fölött is, amelynek értelmében az „alkalmatlan” időben végrehajtott tőkeemelés rugója nem annyira a szükségszerűség, mint inkább az ugrató-szándék volt. Ezzel szemben, ha *Metzler* meggyőződése alapján tőkeemelésre nincs szükség, a MOKTÁR bizony nem emel tőkét és nem törődik azzal, hogy abban a rangsorban, amelyben a tőke nagyságának megfelelően sorakoztatják a pénzügyintézeteket, a MOKTÁR valamivel hátrább is kerül. Ő a rangsorral és a rangsorhoz alkalmazkodó presztízs-érdekekkel szemben bátran és joggal hivatkozik arra, hogy az ő bankja a változatlanul

hagyott tőkével is érvényesíteni tudta a teljes biztosságot és zavartalan funkciót biztosított azoknak a vállalatoknak, amelyek a MOKTÁR érdekszférájába tartoznak. Semmiféle komoly érdek nem követelte tehát azt, hogy az intézetbe új tőkét kapcsoljanak, főképpen, hogy megegyék ezt azon az áron, hogy a takarékpénztárra új terheket rójjanak. És végre is világ-végéig el lehetne vitatkozni azon, vajjon a keretek tágításával kell-e előidézni az üzlet növekedését és bővülését, vagy az üzleteknek kell megfelelő időben kellő erővel a kereteken tágitaniuk? Ez olyan probléma, mint amilyen például az, hogy a cipő illik-e a kaptafára, vagy pedig a kaptafa illik-e a cipőbe? Es *Metzlerrel* csakugyan nem szabad vitatkozni. Neki — akinek a helyes és csalhatatlan ösztöne súgja meg, mit kell cselekednie — mindig igaza van.

Az eredmények mindenesetre őt igazolják. Még a mindennel szemben közömbös cinizmus és a mindenben hibát kereső rosszhiszeműség sem hunyhat szemet az előtt a diadalmas faktum előtt, hogy *Metzler* Jenő az, aki másfél évtizedes működésével a háziurak és egyéb tőkés polgárok takarékpénztárát, ezt a túlzott konzervativizmus kerekein nyirkogó pénzüzetet a legmodernebb banküzemmé fejlesztette és pedig úgy, hogy új munkára lelkesítette, régi buzgalmuk megsokszorozására kényszerítette azokat az öreg urakat, akiknek munkája már-már a tradíció tiszteletében merült ki. És nem is éppen a tiszteletreméltó tradíciókéban, hanem a tradícióknak abban a fajtájában, amelyre *Makler* Gusztáv joggal mondhatta, hogy az csak lomposság. *Metzler* tehát megszüntette a kényelmes konzervativizmust s a MOKTÁR égisze alatt megcsinálta a sörkoncentrációt és ugyancsak az ő banküzemé-

nek érdekkörébe vonta a textilipart, gondoskodott tehát a modern banküzem fejlődésének nagyszabású lehetőségeiről. Kevesebb reklámmal, szerényebb magatartással nem igen értek még el olyan eredményeket, mint amelyeneket éppen a legsúlyosabb időben *Metzler* Jenő elért s nagyon is természetes dolognak kell ítélni azt, hogy éppen a bankárok azok, akik *Metzler* Jenőt a legmagasabbra értékelik és akik vakon bíznak abban, hogy ennek a puritán bankzseninek legdiadalmasabb, minden előző sikerét betetőző korszaka még csak ezután kezdődik.

Dr. Popovics Sándor

ÉTSÉGTELEN, hogy a magyar gazdasági és speciálisan a magyar pénzügyi életnek *Popovics* Sándor egyik abszolút tekintélye, az ország határain túl is meghallgatásra találó, súlyos szavú egyénisége s jellemző arra a helyzetre, amely a háborút megelőzte, hogy az ő pénzügyi zsenialitása — akárcsak Wekerle Sándoré és Lukács Lászlóé — az állami adminisztráció, hogy ne mondjuk az állami bürokratizmus keretén belül bontakozott ki. *Popovics* elsősorban a miniszterei figyelmét tudta a maga munkájára irányítani s a miniszterek bizalma révén tett szert azokra a megbízásokra, amelyekben aztán az ő kivételes tehetsége a maga teljességében érvényesülhetett. Amikor azonban alkalma nyílt arra, hogy a gazdasági érdeket kidomborítsa és a magyar aspirációknak a kínálkozó lehetőségek kellő kiaknázásával utat nyisson, már nem a miniszternek, hanem az egész országnak volt a legmegfelelőbb reprezentánsa. És ezt a hivatottságát csakhamar széles rétegek ismerték föl s méltatta ezt a magyar gazdasági élet is, amely a maga szorongatottságában szintén odamenekült azokhoz, akiktől az állami élet élén nemcsak megértést, hanem megfelelő támogatást várhatott.

Popovics szereplését elsősorban a kiegyezés körül vállalt munkája tette a gazdasági élet számára

kiválóan fontossá s szinte megmérhet ellenül értékessé. Nem szabad ugyanis megfedkezni arról, hogy az 1867. év, amely Magyarország és Ausztria között a békét megteremtette, amint nemzeti tekintetben nem jelentett százszázalékos sikert, úgy gazdasági vonatkozásban sem biztosította a magyar gazdasági érdek érvényesülését, A kiegyezés mint olyan, továbbra is súlyos gazdasági probléma gyanánt szerepelt a napirenden s valahányszor a két ország viszonyának újabb szabályozása aktuálissá vált, magyar részről mindig körömszakadtáig kellett védeni és még így is csak nehezen lehetett megőrizni azokat a pozíciókat, amelyeket — elkeseredett küzdelmek árán — a magyar gazdasági élet számára kiharcolni sikerült. Hogy pedig azokat a koncessziókat, amelyeket Ausztria a jogos magyar gazdasági érdek javára néha megadni kegyeskedett, milyen nehéz volt kivívni, erre még ma is csak keserűséggel lehet visszagondolni. Ausztria önzése és az osztrák udvar részéről ugyancsak dédelgetett \ jogtalan hatalma annyira ellentállt minden becsületes törekvésnek, hogy a két szövetséges viszonyát jóformán lehetetlen volt legitim úton, döntő érvényességgel szabályozni, úgylégy a kiegyezés kérdését legtöbbsnyire csak provizórikusan tudták elintézni s mert ez a provizórium inkább Ausztriának kedvezett, mint Magyarországnak, a bécsi udvar olyanformán oldotta meg a kiegyezés problémájának gordiuszi csomóját, hogy ezt a provizórikus állapotot — a magyar gazdasági fejlődés kárára — állandósítani igyekezett, sőt többé-kevésbé sikerült is azt állandósítania.

Ebből látható, milyen nehéz volt a helyzete annak a magyar államférfinak, aki Magyarországnak Ausztriával való viszonyában igyekezett a magyar

gazdasági fejlődés számára eredményeket, elérni, aminthogy csakugyan az egész, nagy Magyarország-figyelme és szimpátiája fordult dr. *Popovics* Sándor felé, amikor ez, mint fiatal miniszteri tanácsos, a Széli-kormány nevében tárgyalt a kiegyezés dolgában Ausztria elfogult és a császári hatalom támogatására biztosan számító képviselőivel. Ami pedig a *Popovics* szemben megnyilvánuló figyelmet és szimpátiát megmagyarázza, az a *Popovics* tárgyalásának biztossága, az anyagot és a célt illető tökéletes fölkészültség volt. Ugy a Lajtán innen, mint a Lajtán túl rá kellett ébredni arra a megismerésre, hogy a kiegyezés kérdésének *Popovics*ban alapos ismerője revelálódott, olyan hozzáértő, akinek tudása előtt még az ellenfélnek is meg kell hajolnia, akinek tárgyi ismereteken alapuló érveivel szemben az elfogultság és a rosszhiszeműség sem képes minden vonatkozásában merev magatartást tanúsítani. Ez különben kiderült az eredményből is: azok között a kiegyezések között, amelyeket a magyar kormányok az osztrák kormányokkal létesítettek, egyikben sincs annyi megértés a magyar gazdasági törekvésekkel szemben, egyikben sem sikerült, annyi kedvezést a magyar gazdasági érdek számára biztosítani, mint a Széll—Koerber-féle kiegyezésben. A legjobb kiegyezést tehát *Popovics* Sándor hozta el Ausztriából Magyarországnak s ezen a réven kapcsolódott bele a magyar gazdasági életbe az a hatalmas energia, amit *Popovics* Sándor határozott és puritán egyénisége jelentett és jelent a magyar gazdasági fejlődést illetően. A koalíciós Wekerle-kormány alatt már pénzügyi államtitkár volt *Popovics* s ha Wekerlével szemben és Wekerle mellett nem is lehetett olyan mindent eltipró hatalomra szert tenni, mint amilyenre a

koalíció másik nevezetes államtitkára, Sztérényi József tett szert Kossuth Ferenc mellett, kétségtelen, hogy Popovics pénzügyi munkálkodása számára bőséges tér kínálkozott.

Amikor a közös monarchia jegybankjának, az Osztrák-Magyar Banknak kormányzói állása felszabadult és pedig Magyarország számára szabadult föl, a legplauzibilisabb jelölt erre az állásra természetesen *Popovics* Sándor volt s hogy mennyire alkalmas volt ő erre az állásra is, azt meggyőzően bizonyítja az a ma már történelmi igazság, hogy *Popovics* működésével kezdődött a jegybanknak az a korszaka, amikor a jegybank a magyar gazdasági érdekekkel szemben is igyekezett megértő objektivitást tanúsítani s amikor a jegybank politikája a magyar bankpolitikát illetően harmóniára törekedett, A világháború végén azonban megint Wekerle Sándor lett Magyarország miniszterelnöke s mert abban a földrengéses, véres korban, amikor a kormányelnök szinte percről-percre új probléma elé került, Wekerle nem vállalkozhatott a pénzügyi tárca ellátására is, a pénzügyminiszter piros bársonyszékébe valósággal betessékelt *Popovics* Sándort, akit ő is, az ország is méltónak ítelt arra, hogy egy Wekerle-kormányának legyen a minisztere és pedig éppen a pénzügyminisztere. És *Popovics* Sándor még ebben az időben is, amikor az összeomlás már föltartóztathatatlannak bizonyult, kétségbe nem vonható bizonyosságot tett amellelt, hogy a pénzügyek alapos ismerője, a finaciális bajok biztoskezi orvosa működik a legfőbb pénzügyi szerv, a magyar pénzügyi kormány élén.

Amint azonban azelőtt sem tette, úgy *Popovics* Sándor most sem igyekezett politikai törekvéseket megvalósítani, politikai célokat elérni. Valóságos

belső titkos tanácsosa lett I. Ferenc Józsefnek anélkül, hogy a politikai vadászterületre csak egyszer is betévedt volna. A politika, amely annyi gazdasági és kulturális ambíciónak szegte szárnyát, a politika, amely annyi kiváló és reális alkotásra hivatott, tehetséget vont el igazi munkakörétől, őt nem tudta megfertőzni. De éppen olyan kevésbé kereste *Popovics* azokat a nagy jövedelmet biztosító állásokat is, amelyeket a gazdasági világ aranytálcán kínált oda azoknak, akiknek pénzügyi tudása kitűnő összeköttetésekkel párosult. *Popovics* nem volt ama szenvedelmes gyűjtők közül való, akik igazgatósági tagságokat gyűjtenek. Minek kellett volna neki az ilyesmi! Puritán, egyszerű életéhez nem volt szüksége többre, mint amennyi — nagyszerű és mindig eredményes munkájának csekély ellenértéke gyanánt. — magától hullott az ölébe. Valami gögös szerénységgel vállalta és viselte a „beamterség”-et s legmagasabb állásában sem akart többnek látszani, mint egyszerű tisztviselőnek. A „primus inter pares” rája vonatkozóan sohasem jelenthetett mást, minthogy legszorgalmasabb a szorgalmasak, legpontosabb a pontosak között.

Ilyen elvek érvényesülése mellett meg lehet érteni azt, hogy sikerült neki az, ami olyan kevésnek sikerült: a békében szerzett presztízsét csorbítatlanul mentette át a háborús, majd a háború után következett, időbe. Amikor az önállóvá csonkult Magyarország jegybankja, a Magyar Nemzeti Bank számára vezetőt kellett keresni, *Popovics* Sándor súlyos neve bukkant fel ismét a pénzügyi nagyságok közül s mi sem jellemzőbb az ő tekintélyére, hogy neki és előtte deferáltak mindazok az inkább éhes, mint jogos ambíciók, amelyek a gazdasági pozíciókat megrohanták. *Popovicsnak* nem kellett

versenyt futnia — igaz, nem is startolt volna — azokkal, akik azon a jogon kívántak álláshoz, díszhez és ranghoz jutni, mert a múltban nem volt figyelemreméltó szerepük és előkelő pozíciójuk. Egy békebeli kegyelmes úr került tehát a Magyar Nemzeti Bank élére s ez a körülmény mintha csakugyan egy darab békevilágot varázsolt volna a szabadságtéri díszes palota falai közé. A Magyar Nemzeti Bank, *Popovics* Sándor vezetésével, európai relációban is hatalmas intézménnyé szilárdult, olyan jegy intézetté, amelynek szabályait és elveit csakúgy ismerik és csakúgy követésreméltó példának tekintik, mint ahogyan a régi Osztrák-Magyar Bankot is igyekeztek más gazdaságok, idegen országok talajába átültetni. *Popovics* Sándor pedig most is úgy meghúzódik a munkája mögött, mint amilyen szerényen elvonult akkor, amikor a magyar érdeket az osztrák érdekekkel szemben is diadalra tudta juttatni. Ő megalégszik azzal, hogy a kötelességét szorgalmasan és pontosan teljesíti. Mint ahogyan az már az ország egyik legszerényebb, — egyik legmagasabb rangú tisztviselőjéhez, dr. *Popovics* Sándorhoz, az önálló magyar jegybank elnökéhez illik.

Reiner Mihály

DMA! Mire emlékeztet minket ez a szó, mivel kapcsolódik szorosán, elválaszthatatlanul össze ez a fogalom? Természetes, hogy a nagy magyar gondolatokkal és álmokkal. Az Adria jelentette számunkra a külső forgalom hatalmas lehetőségeit, a romantika kék színeiben csillogó és hullámozó mesét, amelyben azonban éppen legreálisabb reményeink horgonyoztak, de az Adria felől érkezett az a bóra is, amely a tengeri forgalomra alapított programunkat egy szép napon zátonyra juttatta. A kétségbeesésben azután, amely ebből a körülményből ránszakadt, a legirtózatosabb csalódás napjainban hátat fordítottunk az Adriának. Mit törődünk volna többé azzal a tengerrel, amelynek partján nincs egy város, amely — ha már nyelvében és érzésében nem is magyar, — legalább a közigazgatása révén Magyarországhoz tartozik? Hol vesse meg ilyen körülmények között lábát az a törekvés, hová eressze mély és szerteágazó gyökérszálaikat az a program, amelynek pontos meghatározására és szinte tökéletes kimerítésére Kossuth Lajosnak csak két szó kellett: Tengerre magyar! Igaz ugyan, hogy Fiume is csak kicsiny pont a hatalmas tengerhez képest, de viszont azt sem lehet tagadni, hogy mégis csak erről a kicsiny pontról indult el és ehhez tért vissza az a vonal, amely a magyar

ipar és a magyar kereskedelem számára a tengeri közlekedés országútja volt. Meg lehet tehát érteni azt a körülöttünk elterpeszkedett pesszimizmust, azt az általános vigasztalanságot, amely abban a pillanatban, amelyben Fiume elveszett, az egész tengeri kereskedelmet megszűntnek hitte, az egész Adriát elveszítettnek látta.

Es ez a pesszimizmus nem is kezdett jelentékenyen enyhülni, csak akkor, amikor Mussolini diadalmas diktatúrája nemcsak Olaszország régi fényét és dicsőségét támasztotta föl, de feltámasztotta a magyar-olasz barátságot is. A régi reminiscenciák megelevenedtek. Megint ráébredtünk arra a történelmi igazságra, hogy a múltban — közös emlékeink révén — Olaszországgal ugyancsak összekovácsolódtunk s ezért is, de meg azért is, mert az olasz barátság ma egyike a legnagyobb, legrealisabb értékeknek, szívesen üdvözlöttük és erősíteni is igyekeztünk azt a processzust, amely az olasz kapcsolatokat új tartalommal igyekezett megtölteni, sőt ezeket új jelentőséghez is juttatta. Most már újra kedves lett nekünk az Adria, amelyhez ilyenformán az olasz barátság révén nemcsak Fiumén keresztül keressük és találjuk meg az utat. De kedvesen, szinte az olasz nyelv dallamosságával cseng ez a szó, ez az elnevezés fülünkbe akkor is, ha nem is éppen a tenger, de a gazdasági kultúrának valamelyik alkotása révén figyelmeztet minket az Olaszországgal való kapcsolatra. Ilyen mementó például az Adria Biztosító Társulat is, amely ugyancsak Dante földjével, Kossuth Lajos második hazájával létesített nexust, még pedig olyan nexust, amely egyforma hatással érvényesül a közös barátság, nemkülönbén a magyar gazdasági kultúra javára. Mert igaz ugyan,

hogy ennek a társulatnak a székhelye Triesztben van, de nem lehet tagadni, hogy ez az adriamenti város, a tengerészeti kereskedelemnek ez a nagy gazdasági kultúrájú gócpontja már a háború előtt is inkább volt olasz, mint osztrák, de az Adria Biztosító egyébként is olasz: intézetnek számított amaz alapítások és affiliációk révén is, amelyek ezt az intézetet az olasz gazdasági kultúrához, az olaszországi biztosítás ügyéhez igen szorosan oda-kapcsolták.

Reiner Mihály pedig, aki nemcsak igazgatója, de egyik legfőbb erőssége, legszilárdabb oszlopa e közel százesztendő s társaság magyarországi igazgatóságának, intenzív érdeklődéssel és szeretettel csüngött mindig a magyar-olasz gazdasági kapcsolatokon, amelyeknek ápolását és erősítését ugyancsak ambicionálta. Igaz, hogy ez a törekvés magyar embernél éppenséggel nem ritka. Olaszország a történelem sodrában sokszor került Magyarország mellé s az olasz föld szépségének varázsa mindenkit megejt, akinek van némi érzéke az esztétikai értékek iránt. Ez az érzés, az ország szépségének hatása kell, hogy pozitív tervekben, reális törekvésekben is megnyilvánuljon. De természetesen adódnak a konzekvenciák annak számára, akinek intézete csakugyan az olasz gazdasági élet talajában gyökerezik, akinek működését már ab ovo a siker garanciájához juttatja az a szimpátia, amely az anyaintézet anyaföldjével szemben megnyilvánul. *Reiner* Mihályt tehát nemcsak a vele született érzés, nemcsak az olasz föld megismerése során megerősödött olasz szimpátia, de az okosság és a kereskedői érzék is ráterelte arra az útra, amelyre lépett s amely úton folyton közeledett ama természetes cél felé, hogy a ma-

gyar-olasz barátság egyre észrevehetőbbé és egyre mélyebbé válják. Nem lehet tagadni, azt a népszerűséget, amire nálunk az Adria Biztosító Társulat szert tett, azt az általános kedveltségét, amelynek folytán ez az intézet, a magyar biztosítás talajában mind mélyebb gyökeret eresztett, az Adria Biztosító eredményes munkáját és nagyszerű térhódítását mindenképpen támogatta, sőt valósággal magával ragadta az a siker, amire *Reiner* Mihály a magyar-olasz kapcsolatok ápolását és mélyítését illetően igazán büszkén hivatkozhatnak, de amire ő — aki szinte belegubózik a munkájába — természetesen még véletlenül sem hivatkozik.

Ezt a szerénységet azonban, erről a — mondjuk — társadalmi és politikai sikerről való lemondást eléggé megmagyarázza az a körülmény, hogy *Reiner* hozzáértése, a biztosítás ügyeiben való kiváló képzettsége olyan lendítő ereje, olyan csalthatatlanul biztos garanciája valamely biztosító társaság fejlődésének, hogy annak a társaságnak, amelyet ő vezet, nincs is szüksége a biztosítás ügyén kívül eső támogatásra. *Reiner* Mihály a magyar biztosítás apostoli nagyságai közül való, az ő nevét arra az aranylapra kell vésní, amelyen az Ormody Vilmosok és Ribáry Mórok nevei fénylenek. Fél-százada működik a pályán s az ő működésével kapcsolatosan túlzás és hízelgés nélkül lehet megállapítani azt, hogy ez az öt évtizedet meghaladó idő mély nyomokat hagyott a magyar biztosítás történetében. *Reiner* nevéhez ugyanis olyan alkotások, olyan — valóra vált — törekvések fűződnek, hogy ezek híján bizonyára kevésbé volna teljes, sőt hátrózottan hézagossá volna a magyar biztosítás kultúrája. A jégbiztosításra egyesült társulatok közös kárfölvevő irodája például a *Reiner* indítványára

és agitációjára alakult meg és kétségbe nem vonható eredmények bizonyítják, hogy ez az iroda a jégbiztosításnak javára vált és mindenképpen hasznosnak bizonyult. De nagy sikerrel és hatással járt a *Reiner* szakirodalmi munkássága is. Cikkeit, a biztosítás problémáival foglalkozó fejtegetéseit, amelyek ugyancsak sűrűn jelentek meg a hazai, meg a külföldi lapokban, nemcsak élvezettel olvasták, nemcsak szívesen fogadták az érdekeltek, de elkövettek mindent, hogy azokat a tanulságokat, amelyek ezekből a gazdag tapasztalatokon alapuló cikkekből leszűrődtek, nemkülönben azokat az egészséges terveket és ötleteket, amelyeket, ezek a fejtegetések fölvetettek, a biztosítás javára lehesen értékesíteni.

Reiner Mihály nélkül természetesen nem lehetne elképzelni a Bioszt sem, aminthogy ő ennek az intézménynek nemcsak alelnöke, de egyik legaktívabb vezetője, eleven dokumentum arra vonatkozóan, hogy a magyar biztosító társaságoknak erre a szervre igenis szükségük van. Igaz, az olyan szervet, amelynek élén *Reiner* Mihály működik, nem is lehet a szükségesség, a cél javára érvényesülő eredmények kritériumától megfosztani: a magyar biztosításnak ez az internacionális vonatkozásban is számottevő kiválósága minden helyes elképzelést, minden tervszerű törekvést bele tud illeszteni a fejlődés csavarmenetébe. Nagyon természetesen azonban az az agilitás és aktivitás, ami *Reiner* Mihályt jellemzi, leginkább az Adria Biztosító Társulat javára érvényesül. Ez a társulat, amelynek élén 22 esztendeje működik, a legfőbb ambíciója, a szívügye és életmunkája *Reinernek*. Es ez meg is látszik az intézet fejlődésén, amelynek nem volt törése, meglátszik a szilárdságán,

amelyen — mint ez most már meg nem cáfol hatóan konstatálható — megtörték a háború hullámai és a devalváció — mindent megsemmisítéssel fenyegető — árvizei. Az Adria Biztosító Társulat erejében és presztízsében meg nem fogyatkozottan vállalja azokat a tennivalókat, amelyek a társaságra a biztosítás kultiválása során hárulnak, *Heiner* Mihály pedig a félszázados működés után is, energiája és ambíciója teljességében szolgálja a magyar biztosítás ügyét. Az pedig már egészen természetes, hogy ez a buzgó szolgálat úgy *Reinerre* vonatkozóan, mint a biztosítást illetően sikert és dicsőséget jelent.

Reményi-Schneller Lajos

I sem természetesebb, minthogy a tábornok családjában a gyermekek katonai pályára készülnek és a gyermekszobában elsősorban katonásdit játszanak. Sőt a fantázia olyan intenzíven működik, hogy a játéktrombita szavára, mint Józua kürtjének hangjára, a gyermekszoba falai leomlanak, a szűk játszóhely végtelen térséggé tágul, csatamezővé, amelyen kipirult hősök száguldanak a győzelem felé. Hogy pedig ez miért természetes? Azért, mert az aranygallér csakugyan fényt és csillogást jelent, rangot a közéletben, díszet a társadalomban, szinte elképzelhetetlen lehetőségeket a netán ránszakadó háborúban, mindenesetre olyan és annyi ragyogást, hogy ettől a ragyogástól a gyermekek fantáziája is megaranyozódik. Amilyen érthető azonban az a vonzó varázs, amit a katonáskodás a generális családjában előidéz, olyan szokatlan ez az ösztönző és csábító hatás akkor, amikor ez például a kapitány hozzátartozóiban jelentkezik. Végre is a kapitány valamennyi családtagja megtanulta, kellett, hogy megtanulja azt, hogy a katonai pálya nem biztosít gondtalan életet. Ellenkezően, a lemondáshoz kell szoknia, sokszor a mellőzés miatt kell szenvednie, néha az igazságtalanságot kell eltűrnie annak, aki a hadseregben akar szolgálni. Igaz, lehet fényes karrierre is szert tenni, de a szerencse Istenasszonya

a marsallbotot nem bujtatja csak annak a tarso-lyába, aki kivételes helyzetben született és kivéte-les körülmények között serdült ifjúvá. Ha azonban valakinek az apja is csak kapitányságig vitte, ennek a valakinek sorsa a katonaságnál már megpecsété-lődött. Ez a szerény három csillag nem ragyog, de inkább mindent árnyékba borít, mint ahogy talán Napóleon sem emelkedett volna olyan könnyen — a katonai rangfokokon keresztül — a császárságig, ha az apja nem ügyvéd, de kapitány lett volna Korzika szigetén. Micsoda ritka tehetség, milyen kivételes energia éppen azért az, amelyet főképpen ez az elháríthatatlannak látszó nehézség izgat, s milyen értékes, milyen nagyszerű siker az, amelyet a fiú éppen azon a pályán vívott ki, amelyen az apa — minden rátermettsége és buzgalma ellenére — nem tudott az elsők közé emelkedni.

Reményi-Schneller Lajos karrierje pedig ilyen karrier. A Községi Takarékpénztár vezérigazgatója azon a pályán lett fiatalon, 36 esztendőskorában generális, amely pályán az édesapja nem juthatott be a nagy vezérkarba. *Reményi-Schneller* Lajost azonban az a körülmény nem riasztotta vissza, sőt a pályafutása elé ő maga emelt külön gátat akkor, amikor éppen a Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bankba lépett be praktikánsnak, vagyis annál az intézetnél kezdte működését, amelynek az édesapja egyik legszorgalmasabb, legbecsületesebb, de sze-rényrangú tisztviselője volt. Az új praktikánst ter-mészetesen szívesen fogadták a banknál, de azzal a vállveregető szimpátiával, amivel a szerénysorsra predesztinált tisztviselőket szokták fogadni. És *Reményi-Schneller*? Mosolygott kívül és belül. A belső mosolya tehetsége és hivatottsága tudatából fakadt, abból a szilárd meggyőződésből, hogy neki

feltétlenül érvényesülnie kell, a külső mosolya pedig visszaverődése volt az ő egyéni szeretetreméltóságának, annak az optimizmusnak, amely a legkétségbeejtőbbnek látszó helyzetekben sem tágított mellőle. Ezzel a derűs önbizalommal végezte dolgát a váltóosztályban, ezzel a magábanbízó optimizmussal lépett a folyószámla-osztályba, ez az optimizmus jellemezte akkor, amikor a bankban való elfoglaltsága mellett egymásután tette le a jogi szigorlatait, sőt az 1914. év nyarán, jóformán a világháború kitörésének napján a doktori diplomát is megszerezte. S amíg odakünt tombolt, több és több áldozatot szenvedt a világháború, addig Schneller doktor a békefronton harcolt nem magáért, de a távol synylődőkért és az itthonhagyottakért. Rengeteg munkát végzett, nem csoda, hogy csakhamar odaosztották, ahol legjobb idegekre van szükség, mert hiszen a legtöbb ember ügyes-bajos dolgával, útbaigazításával kell vesződni: a titkárságba, Itt azonban már ráterelődött a vezérigazgató figyelme és ez a *Reményi-Schneller* esetében nem jelenthetett és nem is jelentett mást, minthogy most már rohamosan haladt előre. Az 1920. évben cégjegyző, az 1921. esztendőben aligazgató és az 1923. évben igazgató lett, de azért csak az 1923. és nem az előző esztendőben, mert az 1922. évben nem volt kinevezés. De még így is szokatlanul korán jutott a vezérkarba, amelynek ő lett egyik legnagyobb és leghasznosabb, mindenesetre legtöbbet foglalkoztatott értéke.

Amikor a békeszerződéssel kapcsolatos tárgyalások megkezdődtek, a Leszámítolóbank *Reményi-Schnellert* állította a gátra. Es méltán! Ennek a fiatal bankigazgatónak tudása minden vonatkozásban imponálóan hatott, szeretetreméltóságával és közvetellenségével lefegyverezte, hig-

gadságával és biztosságával meghódította, éleselméjűségével meggyőzte azokat, akikkel tárgyalt. De mert mindeme kiváló tulajdonságaihoz az európai kereskedelmi nyelvek tökéletes ismerete is járult, a bank szívesen és gyakran ragadta meg az alkalmat, hogy azt az irigylésreméltó értéket, amit *Reményi-Schneller* Lajos a Leszámítolóbank részére jelentett, a külfölddel való relációkban is érvényesítse s *Reményi-Schneller* valóban a legnagyobb lelkiismeretességgel, a legértékesebb eredmények biztosításával bonyolította le azokat a tranzakciókat, amelyekkel megbízták. Ám mégsem eme tranzakciók során tündökölt legjobban a tehetsége. Tüneményes tehetségről és ragyogó koncepcióról leginkább a Viktória-ügynél tett tanúságot. Ma már objektíven meg lehet állapítani, hogy a Viktória-malom összeomlása több volt egy hatalmas ipari konszern összeomlásánál és több volt a legendás híri és legendás vagyonú Bacher egyéni tragédiájánál. Ez a malombukás — tekintettel arra, hogy a külföld számára a magyar ipart tulajdonképpen a malomipar jelentette, aminthogy legnagyobb hitelre a gazdasági élet kétségtelenül a malomipar révén tehetett szert — nemzeti csapás gyanánt jelentkezett s nem momentán sikere volt, de örök dicsősége *Reményi-Schneller* Lajosnak az, hogy ezt a mohácsi vést neki sikerült elhárítania. Dr. Dobay Aurél ugyanis, akit a Viktória szanalásával megbíztak, *Reményi-Schneller* Lajost szólította maga mellé segítőtársul s ma már nem titok az, hogy a szanalás munkáját *Reményi-Schneller* maga végezte. Azt, amire más talán vállalkozni sem mert volna, a legnagyobb hitel és optimizmussal vállalta: az angol hitelezőkkel a régi, rossz megállapodás helyett új egyességet kötött, ennek az egyességnek alapján csakhamar

szanálta is a Viktóriából alakult Molinumot, amelynek ekkor már — mivel hogy Dobay az ügyek vezetésétől az ő javára csakhamar visszalépett — ő volt a legfőbb vezetője és irányítója. S mialatt a Molinum egyes objektumainak ügyes értékesítésével gondoskodott arról, hogy a Viktória ismét értéket jelentsen s amíg a Viktória-konzern vidéki malmiból Egyesült Magyar Malomipari r. t. céggel külön részvénytársaságot csinált, azalatt a banknál is pontosan ellátta tennivalóit és mosolygott a sopánkodáson, amellyel végzett munkájának nagyságát emlegették.

Amilyen meglepő volt azonban, hogy ő került a Molinum ügyeinek élére, annyira természetesnek ítélte mindenki azt, hogy amikor az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár bajba került, a Pénzügyi Központ az intézet szanálására *Reményi-Schneller* Lajost kérte meg. Végre is ki lett volna alkalmasabb ennek a szanáló munkának elvégzésére, mint a magyar Smith, aki még csak nem is — Jeremiás, ellenkezően a derűs, vidám pénzügyi próféták közül való. Igaz, sikereinek hosszú láncolata nemcsak jogossá, de megokolta is tette optimizmusát és éppen azért nem lehet csodálkozni azon, hogy *Reményi-Schneller* ezt az újabb megbízást is derűsen, bizakodó kedvvel fogadta. Konceptióját azonban, hogy az Egyesült Fővárosi legyen a keret a Községi Takaréknak számára, a politikával megfertőzött agyvelők nem akarták megérteni és mert nem voltak képesek akceptálni, nem is akarták azt elfogadni. Hosszú és elkeseredett harc indult meg az ellen a gondolat ellen, hogy a Községi Takaréknak régóta vajúdó tervének megvalósítását összekapcsolják az Egyesült Fővárosi Takaréknak szanálására irányuló törekvésekkel, de mivel a vad és

lármás zenebonában lehangosabban a politika szaxofonja szólott, az akciót mégis csak le tudták szerelni olyan személyi koncessziókkal, amelyek az elvet illetően semmiféle meghátrálást nem jelentenek. A legfőbb személyi kérdésben azonban nem kellett koncessziót tenni a gazdasági érdekekkel szemben a politika javára: azzal az elhatározással, hogy a Budapest Székesfővárosi Községi Takarékpénztár vezérigazgatója *Reményi-Schneller* Lajos legyen, valamennyi frakció, még pedig politikai és gazdasági frakciók egyaránt, közösséget vállalt. *Reményi-Schneller* Lajos tehát 36 esztendő korában eljuttott oda, hogy egy hatalmas, korszakos jelentőségre hivatott intézet vezérigazgatója lett. Ez már magában nagy dolog, még fokozza azonban az ugrászerű emelkedéssel elért pozíció kivételességét, az egész karrier komolyságát az a körülmény, hogy az érdemek előtt, amelyek *Reményi-Schneller* Lajost a magyar gazdasági élet egyik legmagasabb és legfontosabb őrhelyére juttatták, minden gáncoskodás elsimul, minden kicsinyítő és kicsinyeskedő szándék meghiúsul. *Reményi-Schneller* ama kevesek közül való, akik elmondhatják magukról, hogy irigyei lehetnek, ellenségei akadhatnak, de az irigyek és ellenségek sorából sem kerülhet ki olyan, aki nem ismerné és el nem ismerné azokat az eredményeket, amelyek *Reményi-Schneller* hatalmas ívelésű karrierjét megalapozták.

Dr. Ripka Ferenc

SASZEG—GÖDÖLLŐ. Ez a két név mintegy szimbolizálja dr. *Ripka* Ferenc főpolgármester egyéniségét és működését. Isaszeg, ahol született, a magyar szabadságharc egyik eleven emléke, memento arra, hogy ebben a nemzetben mindig élt a függetlenség vágya, a Habsburg-uralom megdöntésére irányuló törekvés; Gödöllő ellenben, ahol a főpolgármester boldog gyermekkorában szilaj nádparipán lovagolt, az udvari vadászatok fényét és zaját varázsolja vissza, Ferenc Józsefet a zöld lóden-vadászruhában, fején a tollas kis kalappal, Erzsébet királynét a maga hódító szépségében, általában visszavarázsolja azt az atmoszférát, amely a nemzetnek az uralkodóházzal való megbéküléséből keletkezett. Mindenesetre hosszú és nehéz volt az út Isaszegtől Gödöllőig, hiszen óriási kontrasztokat kellett kiegyenlíteni, tátongó szakadékokat kellett áthidalni s nem lehet, csak csodálattal visszagondolni arra az energiára, amelynek még ez is sikerült. Ami pedig ezt a tűnődést aktuálissá teszi, az az, hogy a siker, amit *Ripka* Ferenc a városi politikában néhány esztendővel ezelőtt elért, az eredmény, amelyre méltán hivatkozhatnék, de amelyre sohasem hivatkozik, ugyanazokat a deákferenci vonásokat tükrözteti vissza,

amely vonások érvényesülése és kidomborodása lehetségessé tette, hogy Isaszeg és Gödöllő között is híd létesüljön, a béke színeiben pompázó szivárványaid. Amikor ugyanis a legnagyobb volt a háborúskodás, amikor a politikai, sőt várospolitikai ellenfelek ellenségekké vadultak, közbelépett *Eipka* Ferenc és a maga olimposzi nyugalomával megteremtette azt a békét, amiből a munka új korszaka, a sikerek és eredmények periódusa bontakozott ki. Igaz, ezt a sikert szinte garantálta az a körülmény, hogy alig van valaki, akinek a városi politikában olyan mély gyökerei volnának, mint *Bipkának*. Azaz, hogy vele kapcsolatban nem is éppen helyes a „politika” szót emlegetni, amennyiben az ő érdeklődésének és működésének köre kitért a város számára adódó valamennyi szociális és kulturális lehetőség felé: közlekedésügy, világítás, iskolaügy csupa olyan terep, amelyen *Ripka* Ferenc a legnagyobb biztossággal és határozottsággal mozog. Ezt a várost, amelynek kultúrájáért olyan szívósan és annyi szeretettel dolgozott, szinte gyárastul, iskolástul öleli magához s ha mégis a lokálpatriotizmusa elosztottságát akarnók vizsgálni és megállapítani, a Buda javára való elfogódottságban kellene és lehetne őt elmarasztalni. A Krisztinaváros az ő legbensőbb ügye, az ő igazi hazája. A Horváth-kert felől fűjdogáló szél neki kellemesebb illatokat hoz, mint az a szél, amely a Duna balpartján lengeti a fákat, a napfénynek, amely a krisztinavárosi templom tornyán táncol, különös, megejtő varázsa van a számára. Szinte ambicionálta, hogy azokat a szálakat, amelyek őt Budához és speciálisan a Krisztinavároshoz fűzik, erősítse és szaporítsa. Ezt az ambícióját igyekezett kielégíteni az a megtisztelő bizalom, amely a Krisztina-

városi Római Katolikus Egyházközség elnökségét neki juttatta, aminthogy boldogan viseli a Budai Dalárda elnöki tisztét is, amely részesévé teszi annak a dicsőségnek, amelyet ez a nagyszerű dalostestület szerte a világon a magyar dalnak és a magyar névnek szerez. Hogy a Budai Társaskörnek szintén *Ripka* Ferenc az elnöke, ez több mint természetes: kinek a neve és egyénisége lehet olyan alkalmas az ilyen társadalmi szerepnek betöltésére, mint a *Ripka* Ferencé? És nem lehet csodálkozni azon sem, hogy a Budai Harminchármasok élén ugyancsak a *Ripka-név* fénylik, mint a lokálpatriotizmusnak és pedig a régi koronázó város javára kissé elfogult lokálpatriotizmusnak egyik legállandóbb szimbóluma.

Buda! Ebben a városrészben dolgozott, ennek a városrésznek fejlődését ambicionálta, amikor a városi politika is a nagyarányúság felé tágult, vagyis amikor inkább akart városi, mint politika lenni. *Ripka* Ferenc ebben az időben a Ganz-féle Villamossági Rt. cég vezetőjeként működött és szívesen vállalta azokat a megbízásokat, amelyek egy-egy világítóüzem megszervezésére szólították. Csakhamar ő lett a legfőbb auktoritás a világítás terén. „Legyen világosság!” — ez magyarországi vonatkozásban körülbelül azt jelentette, hogy bízzuk meg *Ripka* Ferencet a világítás problémájának intézésével, a megfelelő világítóüzem alapjainak lerakásával. Nem csoda, hogy ezirányú képességét, amelyet esztendőik során át szerzett tapasztalatok edzettek meg, a főváros törvényhatósága is kellően méltatta s a világítás kérdéseiben mindig az a vélemény komolyodott irányító elvvé, amelyet *Ripka* Ferenc bizottsági tag úr hangoztatott. A világosság kérdésében nem is lehetett vele hatásosan oppo-

nálni, csak azon az áron, hogy a városi érdek mögül kilátszott a politikai érdek, sőt politikai ambíció lólába, Amikor tehát Budapest székesfőváros a gázgyárat házi kezelésbe vette, *Ripka* Ferencben valósággal kéznél volt az az ember, aki ennek a vállalatnak vezetésére leginkább alkalmas s az általános bizalom, sőt a közösség óhajta tette. *Bipkát* a gázgyár vezérigazgatói székébe. Mivel azonban a világosság legfelsőbb fokát és teljességét nem a gáz jelentette, *Ripka* Ferenc, mint a gázgyár vezérigazgatója és az óbudai gázgyár megépítője, félszemmel a villamosság felé sandított s nagy része van abban, hogy a székesfőváros az elektromos áramot szolgáltató üzemeket ugyancsak megváltotta s a villamos világítást általánossá tette. A közéletben vállalt legújabb szerepe, az a miszsió, amit, a városi politikában teljesített, a béke megteremtése volt, Szinte társtalanul állott a fórumon: a lehangosabb és legnagyobb pártok közül az egyik nem volt vele, a másik határozottan ellene volt, A „főpolgármesteri” párt csak a törpe minoritást jelentette és szinte istenkísértésnek tetszett, amikor *Ripka* Ferenc ezzel a törpe minoritással a háta mögött harcba indult a polgármesterségért. Ez a polgármesterválasztás valóban nem is szerezte meg neki a győzelmet, de az a magatartás, amit a választások alatt tanúsított, az a munka, amit a béke megteremtése és az erők egyesítése érdekében végzett, olyan erkölcsi tőkét gyűjtött és biztosított a számára, hogy abból akár száz évig is meg lehetne élni, hogy arra való hivatkozással minden pozíciót meg lehetne őrizni és meg lehetne erősíteni. *Ripka* Ferenc tehát nem lehetett polgármester, de nem lehet eltagadni azt a faktumot, hogy az ő főpolgármestersége a választók bizal-

mára támaszkodik s az ő mandátuma mögött ma már a választók döntő többségének voksait érezheti. Már pedig ennek az új korszaknak bizalmára igazán önérzettel lehet hivatkozni. Kétségtelen ugyanis, hogy a fővárosnak legjobban reklámozott érája sem volt gazdagabb eredményekben, mint amilyen gazdagnak bizonyult és bizonyul az a korszak, amely *Ripka* Ferenc és Sipőcz Jenő nevéhez fűződik. És ez az új érára vonatkozóan azért jelent mindennél többet, mert hiszen újabban igazán csak félenergiát lehet az új alkotások szolgálatába állítani, az alkotó készség másik felét a háborúk és forradalmak romjainak eltakarítására kell fordítani. De *Ripka* Ferenc táblabírói nyugalmából, deákferenci bölcsességéből erre is, arra is telik, amint-hogy a közélet, a nyilvános szereplés sohasem tudta minden érdeklődését lekötni, teljes ambícióját kielégíteni. Budapest székesfőváros főpolgármestere és mindig is egyik legelfoglaltabb polgára élénk és érdemes írói munkásságra is tekinthet vissza. Ennek az írói munkásságnak eredménye és ma is eleven emléke a Mechwart-album, amely követésre méltó példa gyanánt állítja a közönség elé azt az embert, aki egyszerű munkásból, lett az egyik legjelentékenyebb magyar iparvállalat vezetője és pedig azzá lett ama munkája révén, amellyel a szerény műhelyet világrelációban is jelentékeny iparvállalattá fejlesztette. Érdekes kontraszt ezzel szemben *Ripka* írói munkásságának másik két kötete: „Gödöllő, a királyi család otthona” és „Erzsébet királyné Gödöllőn”. Ezekben a könyvekben a királyi udvar fénye és pompája elevenedik meg, itt a gazdasági eposz küzdő hősével szemben a királyi Olimposz gondtalan félistenei szerepelnek, amint két bámuló gyermekszem fénysugaraiból las-

sankint kibontakoznak. Be vannak ennek az írói múltnak egyéb dokumentumai is: „A városi közüzemek és azok szervezete”, „Bécs és Berlin világtáji közüzemei”, „Budapest elektromos telepe” — csupa komoly elmélyedés eredménye és mind meg nem cáfolható bizonyosság arra vonatkozóan, hogy *Ripka* Ferencet nem a hiúság, nem a szereplés vágya, de a használni akaró és használni tudó ambíció sodorta a fórumra. Annak a mondásnak, „hogymindenki annyit ér, amennyit használni tud annak az ügynek, amelynek szolgálatába szegődött” — ennek az antik világból származó és klasszikus értékű igazságnak konzekvenciáit *Ripka* Ferenc nemcsak levonta, de módja és alkalma nyílt arra is, hogy ezeket a konzekvenciákat a maga élet-munkájával száz százalékgig érvényesítse.

Scitovszky Tibor

diplomatak között mint gazdasági szakértő szerepel, a gazdasági életben diplomáciai képességeit tündökölteti s az eredmények, amelyeket itt is, ott is elér s a sikerek, amelyekre — noha még csak emlegetni se lehet előtte azokat — joggal hivatkozhatnak, azt bizonyítják, hogy *Scitovszky* Tiborral a magyar közélet egészen kivételes tehetségű egyéniségre tett szert, olyan faktorra, akinek működése nem múlhat el nyomtalanul.

A Felvidékről származik, arról a vidékről, amelynek embereit Mikszáth humora tette kedvessé és Krúdy Gyula mesélő kedve titokzatossá és érdekessé. Akár Oscar Wilde mondja meg az igazságot, vagyis az élet utánozza a művészetet, akár pedig az a helyzet, hogy a művészet igyekszik az élet motívumait megörökíteni, kétségtelen, hogy bizonyos jellemvonások a környezetből alakulnak ki, tahn onnan is származnak. Abban a finomkodó igyekezetben, amellyel a diplomata szándékait rejtegetni kénytelen, akaratlanul is fel kell fedezni a primitív ember ősi furfangját, amint ahogy a tót ősköltől származott püspök zengő magyar nyelvében is benne volt ezeknek az ősöknek a naiv hite, sőt még a tájszólása is. Az ember elszakadhat szülőfalujától, de azért esténként és reggelenként, a bazilikák nagyharangjának zúgása közben is azt a harang-

zúgást hallja, amely valamikor az ő kis templomába szólította. Igaz, az ilyen nüanszkülönbségek az idők során meglehetősen elmosódnak és különösen a nagyváros, de főképpen a City kényszerít bizonyos foglalkozású emberekre olyan szokásokat, olyan törvényszerűségeket, amelyek az illetőket azok számára, akiknél csak fölületes ismeretségről lehet szó, többé-kevésbé uniformizálják, de azért ezek az ősiségek mégis csak megnyilvánulnak, ha másban nem is, egy-egy hazuról hozott különös szó, egy-egy gesztus formájában.

Bizonyos, hogy *Scitovszky* Tibor is sok mindenben különbözik attól a bankártípustól, amely, hogy úgy mondjuk — a budapesti aszfaltból sarjadzott, amely a pesti fülnek már megszokott zsargonban beszél s amely a kurzusismereteket jóformán az anyatejjel szívta magába. Aki *Scitovszkyval* csak egyszer beszélt, vagy ha nem is beszélt vele, de kissé elmerengett az ő disztingvált, úriás külsején, tisztában van, tisztában kell lennie azzal, hogy *Scitovszky* akkor sem volt afféle banktitán, amikor még gondosan fésült hajában nem sokasodtak el fehér hajszálak. De nemcsak a budapesti bankártípustól különbözik *Scitovszky*: nincs közösség közte, meg ama nemzetközi bankártípus között sem, amelynek eredetije Párizsban készült, még pedig akkor, amikor nemcsak a csekk-könyv nélkül nem lehetett elképzelni a bankárt, de nem tudták azt elképzelni szakáll nélkül sem. *Scitovszky* inkább átmenet az előkelő, igazi magyar úr és a finom diplomata között: daliás alakjára éppen úgy illik a zsinóros magyar ruha, mint a vakítóan fehér ingplasztrónhoz feszülő fekete frakk. S amilyen bizonyos, hogy minden miliőbe beleillik és mindig természetesnek hat, olyan igaz az is, hogy nyugalma

és biztossága minden helyzetben és minden helyzet fölött érvényesül. Az „angol hidegvér és tiszta gallér” *Scitovszkyra* vonatkozóan bizonyára nem üres frázis, sőt még csak nem is bizonyos külső körülmények megjelölése, ám olyan jellemzés, amely nagyon is illik az ő kissé feszes, de higgadságával és biztosságával föltétlenül imponáló egyéniségéhez. *Scitovszky* az az ember, aki föltétlenül precíz és minden vonatkozásban korrekt munkát végez. Amikor buzgalmával és tehetségével az államot szolgálta, szinte elhalmozták küldetésekkel, mert nagyon jól tudták, hogy az a külföldi út, amelyre *Scitovszky* is felkészül, a tárgyalás, amelybe őt is bevonják, csakis a magyar érdek precíz megismerésével és megismertetésével végződhetik. Ennek az érdeknek fontosságát ellenséges vagy elfogult részről kétségtelenül lehet kétségbevonni, de a *Scitovszky* adatainak megbízhatóságát, az a törekvéseinek korrektségét illetően még ellenséges oldalon sem támadhatnak kétségek. Egy magyar úr, aki diplomáciai küldetést vállal, egy diplomata, aki diplomáciai munkájának végzése során sem akar, sem tud, csak magyar úr lenni. Amikor gróf Bethlen István a külügyminiszteri székbe valósággal beleerőszakolta, mindenki tudta, hogy *Scitovszky* nem akar a piros bársonyszékben megmelegedni, hanem visszavágyódik a Hitelbankhoz, amelynek igazgatói székéből a külügyminisztérium piros bársonyszékébe ültették. Egyrésztől azonban olyan gazdaságpolitikai tárgyalásokat kellett lebonyolítania, amely tárgyalásoknál szükség volt *Scitovszky* külügyminiszterségére, másrésztől meg Bethlen talán ambicionálta is azt, hogy miniszteri listáján — ha csak rövid időre is — *Scitovszky* Tibor szintén szerepeljen. *Scitovszky* kénytelen volt tehát a

Hitelbanktól megválni és Magyarország külügyminisztere lett. Természetesen nem sokáig volt, noha még ma is lehetne külügyminiszter. Mihelyt diplomáciai ízű tárgyalásait lebonyolította, visszatért a Magyar Általános Hitelbankhoz, amelynek igazgatósága az 1925. évi április 4-én vezérigazgatójává választotta. Akkor aztán *Scitovszky* Tibor búcsút mondott a politikának, amellyel azóta nem is került nexusba. Az a körülmény ugyanis, hogy az újonnan alakult felsőház a volt külügyminisztert is tagjai közé választotta, nem politikai nézőpontok és politikai¹ ambíciók érvényesülését jelenti. *Scitovszky* Tibor a felsőházba mint a Magyar Általános Hitelbank vezérigazgatója került.

Aminthogy az elmúlt esztendők alatt *Scitovszky* csakugyan összeforrt a Hitelbankkal. És ez nem kis dolog! Nem szabad ugyanis megfélemlkezni arról, hogy a Hitelbank nemcsak nagybankot jelent, még pedig európai értelemben is nagybankot, amely egész csomó világraszóló vállalat bankári tenni-valóit látja el, de a Hitelbank egyik reprezentáns intézménye annak a pénzügyi fölénynek, amelyet Magyarország a tőle keletre fekvő államokkal szemben mindig diadalmasan tudott érvényesíteni, másrésztől a Hitelbank, mint a Rothschild-csoport egyik exponense, közvetlen összeköttetést biztosít azokhoz a nyugati pénzforrásokhoz, amelyekből a magyar állam már annyiszor merített, s amelyekre most is jogot formál. Ember legyen a talpán, aki a bank nagyságát és előkelő presztízsét a megváltozott viszonyok közepett is meg tudja őrizni s aki egy percre sem téveszti szem előtt azokat a tradíciókat, amelyek a múlt sikereit megmagyarázzák, de amely tradíciók a jövőt illetően is a siker garanciáit jelentik. Ebből a nézőpontból *Scitovszky* hely-

zete határozottan nehezebb, mint amilyen nehéz volt Ullmann Adolfé. Báró Ullmann Adolf végre is a Hitelbankban nőtt föl, Kornfeld oldalán s tekintettel arra, hogy báró Kornfeld Zsigmond, aki a maga zsenialitásával a Hitelbankot tulajdonképpen megteremtette, élete utolsó esztendeiben majdnem állandóan betegeskedett, ezért is, de meg azért is, hogy Ullmann számára a helyzetet megkönnyítse, szívesen avatta bele helyettesét olyan tervekbe és elhatározásokba, amely tervek, ötletek és elhatározások megvalósítása szinte programszerűen adódott. Ullmann Adolf, amikor Kornfeld örökét átvette, egyrésztől már teljesen beleélte magát úgy a Hitelbank tradícióiba, mint a Kornfeld intencióiba, másrésztől már akkor letette a vizsgát az önálló bankvezetésből. Báró Ullmann Adolf egyébként is született banktehetség volt. Abból az előkelő kereskedőcsaládból, amelyben felnőtt, nemcsak a gazdasági kérdések iránt való fogékonyságot kapta útravalóul, de apai örökség gyanánt kapta azt a munkához való kedvet, azt az akadályoktól vissza nem riadó buzgalmat is, amely abban a mértékben, amilyen mértékben azt Ullmann Adolfnál lehetett tapasztalni, még a hivatottságot is tudná pótolni, holott Ullmannnál a hivatottság versengett az ügyért lelkesülő buzgalommal. Ebben a tekintetben tehát ő igazán kedvező körülmények között lett a bank vezetője s meg lehet érteni azt a biztosságot, amelylyel az irányítására bízott bankot úgy a háború földrengésén, mint a pénz elértéktelenedésének processzusán átmentette. *Scitovszky* Tibor vele szemben olyan fa, amelyet nagy korában vittek más földbe át s mi sem jellemzi jobban az új vezér kiváló tehetségét, mi sem dokumentálja hatásosabban

az ő feltétlen hivatottságát, mint az a körülmény, hogy ő ebben a más talajban, a gazdasági és speciálisan a bankkultúra földjében máris mély gyökereket eresztett. A Hitelbank a lerongyolódott, a trianoni határok közé nyomorított Magyarországon is gazdasági kultúrmissziót fejt ki és végzi ezt a kultúrmissziót kegyeletes respektálásával azoknak a nemes és kívánatos tradícióknak, amelyek nemcsak össze akarták, de össze is tudták egyeztetni' a kereskedelem meg az ipar érdekeit az állam magasabb pénzügyi nézőpontjaival. De a tradíciók tisztellete nem akadályozta a vezérigazgatót abban, hogy teljesen individuális működést fejtsen ki, amint-hogy *Scitovszky* Tiborban tagadhatatlanul a magyar gazdasági életnek egyik igen értékes és érdekes egyénisége revellálódott. Az a körülmény, hogy nem nagyon szokott és nem is szeret a nyilvánosság előtt szerepelni, mit sem von le karakterének érdekességéből, annál kevésbé, mert ez a gögös elzárkózottság kiválóan illik hozzá, nemkülönben ahhoz a nagyszerű és eredményes munkához, amelyet végez.

Sipőcz Jenő

háború és a forradalmak után — amint mindenütt a világon — nálunk is érvényesült és diadalmaskodott az a törekvés, amely a régi rendszert új rendszerrel, a régi embereket új emberekkel helyettesítette.

És ez a törekvés, akármilyen agresszivitást is tanúsított némely irányban, nem a rombolás féltelenségéből, sőt még csak nem is a mindenáron reformálni akaró türelmetlenségéből robbant ki: a tömegek megnyugtatóra irányuló szándékok, pszichológiai okok kényszerítették ki azt a változást, amely a háborúban megörlődött idegek helyett friss energiákat kapcsolt abba a munkába, amellyel a fejlődés zavartalanságát az új idők és más viszonyok közepett, a felhőkarcólói magasságokba tornyosuló nehézségekkel szemben is kellett és lehetett is biztosítani. S ha abból a káosz-ból, amely a világfölfordulásnak el nem kerülhető, természetes következése volt, meg nem érdemelt, sőt káros karrierok is kibontakoztak, ez a körülmény egyáltalán nem cáfolja meg azt, hogy a legtöbb rendszerváltozásra mégis csak a fejlődés érdekében volt szükség. A fővárosnál különben ez a rendszerváltozás azonnal a fejlődésnek vetette meg az alapját, mert amíg az állam csak hibákon és tévedéseken, a személyeket illető csalódásokon keresztül jutott el Bethlen István grófig, addig a fő-

város *Sipőcz* Jenő dr.-ban rögtön megtalálta azt az embert, azt a vezető egyéniséget, aki alkalmasnak bizonyult arra, hogy Csonkamagyarország fővárosát, amely pedig ma sokkal inkább jelenti az egész Magyarországot, mint valaha, a nyugat-európai metropolisokkal méltán versengő, kultúrában és szépségben gazdag világvárossá fejlessze.

Igaz, *Sipőcz* Jenőt nem kellett Diogenész lámpásával keresni, ő kéznél volt. A fővároshoz, amelynek azóta a lakosság általános bizalmából lett első polgára, szoros és benső kapcsok fűzték: édesapja az árvaszéknek volt az elnöke, ő maga pedig régebben mint tiszti ügyész működött a városnál. A buzgalma, munkájának tiszteletreméltó volta már azelőtt is ráirányította a figyelmet s a beavatottak előtt, akik kiváló képzettségét és általános műveltségét illetően is tájékozottak voltak, egy pillanatig sem lehetett, nem is volt titok, hogy *Sipőcz* Jenő az az ember, akire a főváros életében korszakos jelentőségű szerep vár. Az sem meglepő, hogy a keresztény gondolat jegyében fedezték föl. Budapest székesfőváros polgármestere ugyan sohasem tartozott a hangos keresztények közé, nála a vallás sem az érvényesülés eszköze, sem az üldözés pallosa nem volt, de keresztény volt a megértés gyakorlásában, az igazság érvényesítésében, a vállalt kötelességnek szerzetesi alázatossággal való teljesítésében, keresztény volt, egyházának érdemes és értékes fia a hit bátor megvallásában. Wolff Károlynak különben, aki a szív és tehetség jogán lendült a főváros vezetését átformáló keresztény mozgalom, vagy ha úgy tetszik: a kurzus élére, nem jelszavak, hanem értékek, nem üres frázisok, de a fejlődést biztosító komoly garanciák kellett. Neki tehát mindenképpen kedve telhe-

tett, ebben a szerény, komoly, nagyműveltségű és nagy tudású fiatal emberben, akinek komolysága és az édesanyja oldalán töltött élete éppen olyan szilárd ígéret volt arra vonatkozóan, hogy az ő várospolitikája sohasem válik árulójává a keresztény gondolatnak, mint a képessége és a higgadtsága a legteljesebb garanciát jelentette a főváros javára elhatározott pitogram komolyságát és eredményeit illetően. S hogy az, aki *Sipőcz* Jenőben bízott, nem csalatkozott, hogy ez ma már kétségbe nem vonható igazság, ezt nem is az utolsó polgármester-választás eredményével, a Bárczy István fölött aratott fölényes diadallal lehet dokumentálni, hanem lehet dokumentálni a választás óta kialakult helyzettel, amely a *Sipőcz* Jenő városvezetői hivatottságát olyan kétségtelenné tette, hogy ma már nincs az az ember, aki vele szemben a polgármesterségért a siker legcsekélyebb garanciájával pályázhatna.

Sipőcz Jenő tehát ugyancsak megszilárdult a polgármesteri székből s ami ezt az eredményt mindenki előtt szimpatikussá teszi, az az, hogy ezt a megszilárdulást nem frakciók csoportba verődése, hanem az általános bizalom növekedése idézte elő. A polgármester igazán egy pillanatig sem feledkezett meg arról, hogy ő nem egyik vagy másik csoportnak, hanem egész Budapestnek polgármestere s éppen ezért ambíciójában, célkitűzéseiben, munkájának nagyszerű és értékes eredményeiben mindig a főváros egyetemes nézőpontjait, az általános kulturális érdeket szolgálta. Mi sem természetesebb tehát, minthogy Budapest reneszánsza a *Sipőcz*-rezsím dicsőségét hirdeti. Ennek a rendszernek, a munka, az elfogulatlanság, a szeretet rendszerének lehet tulajdonítani azt, hogy az ut-

cák sebhelyeit, amelyek úgy a gyalog-, mint a kocsin járást már lehetetlenné tették, meggyógyították, hogy a közlekedést illetően bámulatosan hamar kivergődtünk abból a dzsungelből, amely itt a háború és a forradalmak után keletkezett. Sipőczék érdeme, hogy az iskolák, amelyeket a kényszerűség folytán más célokra foglaltak le és más célok érdekében tettek tönkre, ismét teljesíthetik kulturális hivatásukat, de a fürdőkultúra szintén csak az utolsó években emelkedett arra a η ivóra, amelyen Budapestnek a fürdővárosok között föltétlenül rangot biztosít. A legteljesebb elismerés illeti meg *Sipőcz* Jenő pénzügyi politikáját is. Mert noha a munkátlanság és az általános nyomorúság a fővárossal szemben soha olyan súlyos kívánságokat nem támasztott, mint amilyeneket most kénytelen érvényesíteni, a költségvetéssel kapcsolatosan semmiféle aggodalmat nem lehet és nem szabad táplálni. Budapest székesfőváros pénzügyi alapja a lehető legszilárdabb, *Sipőcz* következetesen elhárítja a fővárostól a könnyű, és könnyelmű adósságcsinálás alkalmait s ebben bizonyára kedvezően különbözik az előző rezsimtől, amelynek egyik nagy hibája volt, az, hogy a főváros kultúrájának felhőkarcolóit gyakran igen drága külföldi kölcsönökből építette.

A polgármester portréja azonban nem volna teljes, ha meg nem emlékeznénk arról a férfias bátorságról, arról a gerinces magatartásról, amelyet *Sipőcz* Jenő a főváros autonómiájának védelmében tanúsít. Ezen a ponton egészen az elfogultságig határozott és meg nem alkuvó. Nem azt nézi, vajjon az a reform, amely az autonómián sebet — akárcsak enyhe karcolást is — akar ejteni, az előző metódusnál erősebb, vagy gyöngébb garan-

ciája-e a főváros gazdasági, szociális és kulturális fejlődésének, — az ő szemében ez az autonómia olyan szentség, amelyhez még csak hozzányúlni sem szabad. És attól a polgármestertől, aki ennek az autonómiának keretén belül lett a főváros első tisztviselője, ezt a következetességet el is lehetett várni. Aminthogy álláspontjának tiszteletreméltó intencióiban bizonyára a legnagyobb ellensége sem — már tudnillik ha még van ilyen — kételkedhetett. Egyébként *Sipőcz*, amikor valamely állásponton megveti a lábát, az érvek pompásan fölszerelt hadseregét képes a maga meggyőződése mellett fölsorakoztatni. Nagyszerű érvelő és ami folyamatosan elmondott beszédeinek még külön ízt és zamatot ad, az gondosan megépített orációinak számos retorikai és stilisztikai szépsége, költői képben való gazdagsága. Mint szónok, halkhangú és előkelő beszélő, mindig kitűnően tud alkalmazkodni a helyzethez, valamint azokhoz, akikhez beszél. Ez a képessége csak az egyik Jenő-napkor nem érvényesült, Azon az ünnepségen ugyanis, amelyet ez alkalomból a tiszteletére rendeztek, Wolff Károly egyszer csak özvegy Sipőcz Lászlónét vezette a pódiumra. A polgármester édesanyját. És *Sipőcz* Jenő ebben a pillanatban már nem volt ünnepeelt polgármester, hanem meghatódott fiú, akinek a szemüvege mögött az érzékenyülés könnye csillogott. Ez a könny beszélt helyette, ez mondta el azt, hogy mégis csak érdemes küzdeni, dolgozni, fáradni, — nem azért, mert az embert, néha ünneplik érte, hanem azért, mert akkor, amikor a munka eredményét elismerik, az édesanya szívét a legnagyobb boldogsággal töltik el.

Sonnenfeld Lajos

növényvilágban bizonyára a fának van a legnagyobb terjeszkedő lehetősége, leghatalmasabb fejlődőképessége; mindenképpen stílszerű tehát, hogy *Sonnenfeld* Lajos, aki érdeklődésének és működésének minden gyökérszálával a faiparba kapcsolódik, karrierje során a fának szinte korlátlan fejlődő lehetőségeiről tanúskodik. Mert ez a karrier igazán a kezdet kezdetéről indult el: amikor *Sonnenfeld* Lajos a faiparban elhelyezkedett, ez az elhelyezkedés nem végtelen erdők irtása közben, nem a fűrészmalomok zúgásának ritmusára valósult meg: *Sonnenfeld* nagyszabású tehetségére, példátlan szívósságára volt szükség, hogy ehhez a működéshez, amelynek a magyar faipar sokat, nagyon sokat, köszönhet, az erdőirtók fejszéjének csattogása, malomzúgás, gépzakatozás, szóval igazán lázas munka szolgáljon kísérő zenével, olyan munkával, amelynek örök értékét nagyon könnyen és teljes határozottsággal meg lehet állapítani. A munka ugyanis az a halhatatlan erő, amely úgy a háborúk romboló, mint a forradalmak züllesztő hatásával szemben érvényesül s amelyet éppen ezért értékében és jelentőségében megnövekedetten lehetett a háborút megelőző állapotból a háború után következtetett korba átmenteni.

Kis, székelty faluban volt az a boltocska, amely-

ben nem egészen két évtizeddel ezelőtt *Sonnenfeld* Lajos fát kezdett árulni s ki hitte volna, hogy az a faragott fa, aminek árusításával *Sonnenfeld* Lajos a faiparba tulajdonképpen bekapcsolódott, nem is lombos fává, de hatalmas erdősséggé növekszik? *Sonnenfeld* Lajosról csakhamar kiderült, hogy ő jelentékenyen különbözik azoktól, akik a fától nem látják az erdőt; ellenkezően ő a faragott fa mögött is meglátta az erdőt, amelyből a faipar táplálkozik. Három esztendővel később már „bővített” üzemmellel dolgozik *Sonnenfeld*, amennyiben Csíkszentdomokoson valami rozoga, öreg fűrész is bérel és annak segítségével dolgozza föl a fát, amit a székely parasztoktól összevásárol. E működése közben már kereskedői rutinra tesz szert: azzal az észjárással kell ismeretséget kötnie és azzal az eljárással szemben kell érvényesülnie, amely furfangosság dolgában az élén jár a különböző észjárásoknak, meg kell ismerkednie a székely góbé észjárásával.

Sonnenfeld Lajos nagyszerű tanítványnak bizonyul. Szinte napok alatt dolgozza magát bele az üzemekbe és elsajátítja, azaz, mint az eső és a nap a jól megmunkált talajból a fát kinöveli, kivirágoztatja magából azokat a tulajdonságokat, amelyek alkalmasak arra, hogy valamely vállalatot nagyra tegyenek. Nagyszebenben már modern, nagy gyárat dirigál, gyárat, amelynek külön iparvasútja van s ha nem volna kétségbe nem vonható valóság, az ember nem hinné, hogy mindössze hatévtizednyi távolságban van az az idő, amikor *Sonnenfeld* Lajos a kis székely faluban fát kezdett árulni. De háromszor tizenkét hónap alatt még nagyobb szabású terveknek körvonalai bontakoznak ki. Az 1919. esz-fakereskedelmi Rt.-ot. Terjeszkedik azonban *Sonnenfeld* s jóllehet a háború romjai még jóformán

az egész gazdasági életet elborítják s a munkához való kedvet általános letargia váltotta föl, *Sonnenfeldnek* ebben a munkára súlyos teherként nehezedő korban is van kedve és ideje ahhoz, hogy ezt a nem jelentékeny fűrésztelepet nagykapacitású üzemmé fejlessze. Ezt az esztendőt lehet különben az Országos Fatermelő, népszerűvé vált nevén az Ofa születése évének tekinteni: a Sonnenfeld-cég, gróf *Pongrácz* elnöklésével, Országos Fatermelő Rt.-gá alakul át. Most aztán igazán lendületessé válik a munka, égetővé és tette serkentővé az ambíció, nagyarányúvá a fejlődés. A vaslébi fűrész, amely addig a Belvárosi Takarékpénztár Rt. érdekeltsége volt, ugyancsak az Ofa tulajdonába kerül, ami azt jelenti, hogy Sonnenfeldék gyönyörű, modern föl-szerelésű vállalattal gazdagodtak, olyan üzemmel, amelyben 30 km hosszúságú sodronypálya jelezte és hirdette a fejlődés lehetőségeit.

Még ugyanebben az esztendőben lerakják az Ofa brassói palotájának, a központi székházul szánt pompás épületnek alapját s mialatt ezt a nagyszerű házat vakolják, kívül-belül cifrázzák és díszítik, azalatt a *Sonnenfeld* lázas ambíciójától sarkalt vállalat egymásután létesíti a különböző telepeket. Madéfálva, Piski, Gyergyószentmiklós, Zám, — mind-mind egy jelentős állomása az Ofa fejlődésének, *Sonnenfeld* Lajos eredményes munkásságának. Nem csoda, hogy ennek a terjeszkedő vágnak, ennek a szinte korlátlan fejlődő lehetőségnek csakhamar szűkké válik Erdélyország, kicsinnyé a megszállott terület. *Sonnenfeld* Lajos, az iparos és vállalkozó', ledönti a trianoni határokat és a szegedi fűrésztelep megvásárlásával megalakítja a Sylvania Fakereskedelmi Rt.-ot. Terjeszkedik azonban *Sonnenfeld* észak felé is. Felsőmagyarországon a cseh

kincstártól kibérel három gyárat és ez a három gyár lesz az alapja az újabb alakulásnak, a szlovák Ofának. Ez a terjeszkedés, vagyis a terjeszkedésnek ez az északi iránya teszi szükségessé, hogy Pozsonyban fiókközpont létesüljön.

Az 1921. év tavaszán perfektuálódik *Sonnenfeld* legnagyobb dimenziójú terve, leghatalmasabb tranzakciója: megvásárolja a Groedel-cég koloszszális üzemét, az üzemhez tartozó óriási erdőségekkel. Több millió köbméteren terül el az az erdőség, amely a tranzakció révén az Ofa tulajdona lesz. A Marosvölgyi Fatermelő Rt. és a Székpataki Erdőipar Rt. e vásárlások folytán megduplázódik s amelyen arányban nagyobbodik az Ofa üzeme és szélesedik érdekltségének köre, olyan mértékben gyarapszik *Sonnenfeld* Lajos tekintélye. A magyar faipar kivételes nagyságává revelálódik s véleményét a faiparhoz tartozó kérdésekben már nemcsak irányítónak, de döntőnek tekintik. Ez természetesen *Sonnenfeld* esetében mindent jelenthet, csak azt nem, hogy az Ofa vezetője elért eredményeinek babérján pihenni szándékoznék. A nyugalmat nem *Sonnenfeld* Lajos számára találták föl, aminthogy az 1921. esztendőben még csakugyan nagy tervek valósulnak meg. Ebben az évben alakul ugyanis meg Zürichben az „Ofa” Landesholzproduktions A.-G., amely holding-alakulás részvényeit a bécsi börzén is jegyzik. Es ezek a részvények aranyfrankot érnek, aminthogy nem is lehet másképpen, ha az ember tekintettel van arra, hogy az Ofa már elsőrangú világceg és mint ilyen, a legjelentékenyebb konknrrense a milánói Forestának és a Groedel-cégnek. S hogy ezzel a hatalmas vállalattal föltétlenül számolni kell, azt mi sem bizonyítja inkább, mint az a körülmény, hogy ez a három favállalat

kartelban tömörül s ha magára a kartelra nem is fontos, *Sonnenfeld* Lajos agilitására és rugalmasságára jellemző, hogy ez a kartel az Ofa kezdésére létesült. Még pedig éppen jókor létesült. Az 1927. évben ugyanis az Ofa megint jelentékenyen terjeszkedett Alsó-Ausztriában s e tranzakció révén, amelynek pénzügyi részét a Bodenkredit-Anstalt intézte, az Ofa a faiparban talán abszolút hatalomra tett volna szert, holott a kartelban való meg-egyezés révén az egyéni érdekeknek a kartelérdekek javára gyakran koncessziót kell tenniök. *Sonnenfeld* Lajos egyébként nem az az ember, aki a faiparban diktatúrára akarna szert tenni, ő megelégszik azzal, hogy sikerült a faipar javára szinte korszakos eredményeket elérnie s ha büszkélkedik valamivel, úgy elsősorban arra büszke, hogy az Ofa a fejlődésnek azon a fokán, amelyre *Sonnenfeld* jutatta, több mint tizenötezer embernek ad kenyeret. *Sonnenfeld* természetesen nemcsak a munkának, a szerzetesi komolysággal végzett kötelességnek rajongója, hanem élvezője az életnek is. Gyönyörű palotáját, amely a Stefánia utat ékesíti, a legkiválóbb magyar iparművészek egyikével, Falus Elekkel rendeztette be s ez nem jelent kevesebbet, minthogy az élete számára kellemes külsőségekről, bátran lehetne mondani, hogy díszes keretről gondoskodott. S *Sonnenfeld* egy pillanatig sem feledkezik meg arról, hogy ebbe a keretbe stílszerűen illessze bele az életét, amely éppen olyan diszkrét és derűs, éppen olyan harmonikus, mint az az intérier, amelyet művészhez teremtett az Ofa vezetője számára, S amíg ez a Stefánia úton épült palota a városi tartózkodást teszi kellemessé *Sonnenfeld* számára, addig a túrócszentmártoni 3000 holdas birtok a falusi élet örömeivel kedveskedik neki,

amikor a városból és a munkából kissé kikapcsolódik. Ezen a birtokon nagyszerűen berendezett mintagazdaság van, de vannak természetesen gyönyörű, nagy fák is, amelyek a forró nyári napokon árnyékot adnak, szóval pihenést és enyhülést jelentenek annak, akinek számára a fa máskülönben csak nagyszabásúvá fejlesztett iparának anyagát, nemkülönben a tette serkentő ambíciót, a lankadást nem ismerő, a sikerektől meg nem részegülő, az eredmények fényében sohasem sütkérező munkát jelenti.

Dr. Stein Emil

ANNAK a gazdasági életnek értékei, amelyek jóformán állandóan az emlegetett ség, a népszerűség verőfényében, szinte azt lehetne mondani, a mindenfelől megnyilvánuló érdeklődés aranyfoglalatában csillognak. De vannak nevek, amelyeket a nagyközönség nem is igen ismer, ezekről azonban szintén nem lehet elmondani, hogy a siker, az anyagi eredmény megvetésével, valami keserű ízzel a szájukban húzódnak az előkelő magánosság elefántcsonttornyába. A bankárnak elsősorban pénzügyi sikerre, anyagi eredményre kell törekednie, már pedig ezt a célt nem is igen lehet megközelíteni anélkül, hogy a bankár maga is ne jusson ahhoz a materiális dicsőséghez, amire különben már csak azért is szüksége van, mert ez biztosítja számára azt a tökéletes függetlenséget, ez szerzi meg számára azt a magabízó erőt, amit az újabb sikerek, a fokozódó eredmények elsőrangú garanciájának lehet tekinteni. A népszerűséget kereső és a népszerűséget kerülő bankár között tehát nem is olyan nagy a különbség, mint ahogyan az első pillanatban feltűnik. Hiszen voltaképpen nincs is szó, csak arról, hogy az egyik a népszerűségen keresztül éri el a pénzügyi sikert, a másnak a sikeres finansiális tranzakciókon keresztül jut el a népszerűség verőfényes ormára. Ma különben a népszerűség szellője is mintha inkább azokat

hízelegné körül, akik a kemény és puritán munkát minden más nézőpont, minden egyéb irányú ambíció fölé helyezik: a hetvenéves Weiss Fülöp, alá az ünneplésre összegyűltek előtt egyszerűen elmene-kült, momentán népszerűbb is, mint azok, akik sohasem mulasztanak el egyetlen olyan alkalmat, amikor a nagy nyilvánosság előtt valamiképpen szerepelni lehet.

És dr. *Stein* Emil is, aki pedig ugyancsak a szerepléstől húzódó bankárok kategóriájába tartozik, a szimpátiának meleg áradatát érezhette és érezte is maga körül, amikor a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezérigazgatója lett, amikor tehát — Weiss Fülöp oldalán — elfoglalta azt a helyet, amit annak idején Lánczy Leó oldalán Weiss Fülöp foglalt el. *Stein* Emilnek jóleső érzéssel lehetett és kellett meggyőződnie arról, hogy őt arra a pozícióra, amelybe ereje és energiája teljességében, buzgalma és teljesítőképessége csorbíthatatlanságában került, a gazdasági életnek valamennyi faktora, de a nagyközönség is minden tekintetben méltónak ítéli. Ez pedig nagy szó, ha az ember meggondolja, hogy a Kereskedelmi Bank vezérigazgatói állása olyan pozíció, ami nemcsak idehaza, de odakünn is jelent valamit. A Kereskedelmi Bank vezérigazgatója olyan kimagasló egyénisége a nyugat-európai pénzpiacnak, hogy annak mentalitása, egyik vagy másik irányban kifejeződött véleménye egy pillanatra sem lehet közömbös azok előtt, akik nagyszabású koncepciókkal akarnak a piac felé közeledni, akik hatalmas tranzakciókat óhajtanak nyélbe ütni. De a Kereskedelmi Bank egy darab magyar gazdasági kultúrát is jelent, féltékenyen őrzött darabját annak a dicsőségnek, amelyet Trianonban sem tudtak tőlünk elvenni, amit a Tria-

non után ránkzúdult helyzet sem volt képes elpusztítani. De éppen azért, mert ez így van, nem csekély sikere, sőt el nem homályosítható diadala *Stein* Emilnek az, hogy ezt az értékes kincset az ő kezében biztos helyen látják, hogy úgy fogadták és úgy tekintettek, mint a mesék sárkányölő lovagját, aki már a megjelenésével is legnagyobb mértékben biztosítja a kastély nyugalmat.

Ibsen legtöbb darabjában szerepel a messziről jött ember, a tengerek vándora, aki azonban mégis teljesen bekapcsolódik az akcióba, mert az első pillanatban érezteti, sőt kétségtelenné teszi a sorok irányításában megnyilvánuló hivatottságát. *Stein* Emil ugyancsak messziről jött, szinte az ellenkező pólusról érkezett a Kereskedelmi Bankhoz, a Hitelbank volt ugyanis az a part, ahol pályája elején kikötött. Hogy pedig a két állomás között miért nagy a távolság! Mert a két nagyszerű intézmény mindig nemes versengést fejtett ki abban az irányban, hogy a magyar gazdasági kultúra zászlaját mennél magasabban, mennél diadalmasabban lobogtassa. Ha Kornfeld Zsigmond a magyar dpar fejlesztése terén tudott értékes eredményeket produkálni, akkor Lánczy Leót az a vágy tüzelte, hogy Budapest világvárossá szepítésének dicsősége a Kereskedelmi Bank működéséhez fűződjék, ha Kornfeld és Ullmann az állam pénzügyeibe tudtak irányító hatással bekapcsolódni, akkor Lánczy és Weiss Fülöp munkaalkalmak és a munkalehetőségek szaporítása révén gondoskodtak arról, hogy az általános jólétet a városban mennél nagyobb mértékben emeljék és a szociális terhek egy részét a főváros válláról a magángazdaság erőtlől duzzadó vállára tegyék át, Ez a nagyszerű vetekedés a két nagybank között utóbb tradí-

cióvá vált, még pedig olyan tradícióvá, amiből a Kereskedelmi Bankon, meg a Hitelbankon kívül a magyar gazdasági életnek ugyancsak rengeteg haszna volt. *Stein* Emil tehát nem az ellenséges várból jött, hanem a gazdasági munka egy másik fókuszából, ahol ugyancsak a gazdasági fejlődés siettetésére irányuló törekvések izzottak, ahol kitűzött célnak szintén a magyar gazdasági kultúra kétségbe nem vonható dicsőségét tekintették. Mi sem természetesebb tehát, minthogy *Stein* Emil működése új helyén is szívesen fogadták, amint-hogy nem lehet és nem szabad csodálkozni azon sem, hogy azt, amit ő a Hitelbanknál nem dicstele-nül kezdett, a Kereskedelmi Banknál teljes dicső-séggel folytatta.

Igaz, *Stein* Emil nem került a Hitelbanktól azonnal a Kereskedelmi Bankhoz. A következő stá-ció a Hermes volt s jóllehet ebben az állásban is bőséges alkalmá nyílt kiváló képességeinek meg-csillogtatására — hiszen a Hermes felvirágoztatása körül talán senkinek sincsenek olyan nagy érdemei, mint *Stein* Emilnek, aki Ullmann titkárából lett a Hermes vezérigazgatója — nagyratörő és nagyra-hivatott ambícióját ez az állás nem elégítette ki. És méltán. Előtte és utána a példák egész sora bizonyította, hogy a Hermes voltaképpen lépcső az igazi magaslat, a Hitelbank igazgatói állása felé. Mivel azonban ezirányú ambíciójának kielégítését annak idején nem érdemtelennek, de idő előtt való-nak ítélték, *Stein* Emil erejének és képességeinek büszke tudatában másfelé orientálódott. Nem so-káig kellett várnia. Amikor Engel Pált, az Anglo Bank ügyvezető igazgatóját, Bécsbe hívták, szinte szükségszerűen fordult minden szem *Stein* Emil felé, akinek az intézet élére állítását valóban első-

rangú akvizíció gyanánt lehetett elkönyvelni. Az új igazgató azonban egy esztendeig sem működött az Anglo Banknál: körülményei arra kényszerítették, hogy az Anglo Banknak hátat fordítson. És ezt az alkalmat ragadta meg Weiss Fülöp, hogy *Stein* Emilhez a Kereskedelmi Bank ajánlatával forduljon és hogy számára minden előzőnél megfelelőbb, hatásában szerteágazóbb és jelentékenyebb pozíciót biztosítson. Dr. *Stein* Emil hirtelenül és váratlanul igazgatója lett a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknak.

S mintha a *Stein* Emil bankári kiválósága ettől a naptól kezdődően még nagyobb, valósággal minden akadályt elsöprő lendületre tett volna szert: az új igazgató hozzánőtt a legnagyobb koncepciókhoz, hozzáizmosodott a legsúlyosabb tennivalókhoz. Csakhamar ő lett a bank ügyvezetésének leghasznosabb, legalaposabb faktora, akinek érdemét és jelentőségét még megtetézte az a buzgóság, amivel intézetének a jobbnál-jobb üzleteket szállította. A sok pompás akvizíció között, amivel Weiss Fülöp az ő éráját a Kereskedelmi Bank, de az egész magyar gazdasági élet, sőt, az ország számára felejthetlenné, korszakos jelentőségűvé tette, alig van egy is arányos jelentőségében és hatásában a *Stein* Emil szenreplóésének érdemét még csak meg is közelítené. Az, hogy *Stein* lett a Kereskedelmi Bank vezérigazgatója, több mint a legfőbb vezető szerencsés megválasztása, ez a legfőbb vezetés problémájának egyetlen természetes, egyedül elképzelhető megoldása. Weiss Fülöp, az elnök, a mai Kereskedelmi Bank egyik megteremtője mellett a vezérigazgató nem lehetett, csakis *Stein* Emil. És hogy azzá lett, annak nemcsak objektív nézőpontból, nemcsak a bank és a gazda-

sági érdek nézőpontjából szabad és lehet örülni. Ez a karrier kell, hogy szubjektív örömet keltsen mindazokban, akik a gazdasági pozíciókban is szívesen látják a művészet és irodalom iránt ugyancsak fogékony lelkeket, a minden irányban érdeklődést tanúsító, a kultúra műhelyeiben finomra csiszolódott elméket, azokat a magasabbrendű embereket, akiknek a szelleme fényes, stílusa vonzó, akik idegőrlő munkájuk során is tudnak időt szentelni azoknak a szociális, gazdasági és kulturális problémáknak, amelyek megoldásra várnak, sőt amely problémák kikapcsolásával, tudatos mellőzésével nem is lehet a gazdasági fejlődés folytonosságát biztosítani. És *Stein* Emil is, amikor a maga kulturális szükségét kielégíti, amikor tollal és szóval boncolgatja az aktuális kérdéseket, nemcsak szellemi fegyvereinek fényességéről tesz tanúságot, de maga is siet megmunkálni azt a talajt, amiből a jövő nagy eredményeinek, a gazdasági kultúra új és büszke hajtásainak kell kisarjadzniok.

Vida Jenő

Z a név valósággal belenőtt a magyar gazdasági életbe. És pedig belenőtt ama gyökérszálak révén, amelyeket a valódi tehetség, az igazi elhivatottság ereszt az alkotások talajába, de belenőtt, ahhoz óriásodott ama hatalmas koncepciók révén is, amely koncepciók segítségével Magyarországon, sőt Csonkamagyarországon szintén lehet világrelációban is számottevő iparvállalatot teremteni, vagy ami talán még többet jelent: az ilyen vállalat dübörgő erejét, lenyűgöző nagyságát és szinte példátlan presztízsét a háború könnyén és vérén, nemkülönben a forradalom iszapján átmenteni. Kétség sem férhet ugyanis ahhoz, hogy a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. a magyar gazdasági kultúrának olyan előkelő és egyszersmind olyan hatalmas reprezentánsa, amelyre mindig büszkén lehet hivatkozni s amelyhez hasonlót semmiesetre sem képesek a világ elé állítani azok az államok, amelyeket a trianoni országrablás velünk szemben és a mi rovásunkra olyan kivételesen kedvező helyzetbe juttatott. És mivel akkor, amikor a MÁK-ról van szó, önkéntelenül is *Vida* Jenőre kell gondolni s mert a bányák mélyében csattogó kalapácsok éppen úgy ezt a nevet kalapálják ki, mint ahogyan ennek az embernek alkotásokban és sikerekben meg nem tört erejére veti fényét a bányászlámpák pislákoló

fénye, valamint a MÁK csillárainak ragyogása, föltétlenül meg lehet és meg is kell állapítani azt, hogy a legnagyobb magyar iparvállalat nagyságának díszje és e nagyság megőrzésének dicsősége a *Vida* Jenő nevéhez fűződik. Ahhoz a névhez, amelynek arany értékéhez nem nyújtottak fedezetet a születés körülményei.

Vida Jenő nem úgy született, mint az a mesebeli királylány, akinek számára már jóelőre megrendeltek azokat az ajándékokat, amelyek az élet gondtalanságát és az illető ambíciójának megfelelő törekvések sikerét száz százalékgig garantálják. Az ő bölcsője fölött nem ragyogott a nagy, legalább is a gazdasági világban számottevő név verőfénye, az ő játszószerrei között nem szerepeltek azok a családi összeköttetések, amelyek között babrálva nyugodtan el lehet aludni. Vagyont szintén elfelejtettek az ő számára gyűjteni, sőt még abba a bizonyos polgári jómódba sem csöppent bele. Mindezek pedig olyan körülmények, amelyek súlyos barikádokat létesíthetnek annak az útjába, aki gazdasági téren akar működni, aki ipari törekvések megvalósítására, kereskedelmi célok megközelítésére készül. Különösen pedig, ha az illető olyan időben fog hozzá a hivatás gyanánt érzett kötelesség teljesítéséhez, amikor már nemcsak megalakultak, de meg is erősödtek, szerteágazó hatalomra tettek szert azok a magyar gazdasági dinaszticiák, amelyek nemcsak az ambícióiknak megfelelő pozíciókról, nemcsak rangról és módról, de megfelelő utódokról is gondoskodtak. A viszonyok tehát, amelyek között *Vida* Jenő a gazdasági életben szerényen elhelyezkedett, éppenséggel nem kedveztek a napóleoni ambícióknak s még az is, aki azt a bizonyos marsallbotot csakugyan a tarso-lyában érezte, kénytelen volt a karrier ja érdekében

megtenni azokat a koncessziókat, amelyek az ambíciózus ifjakat legalább az első akadályokon átsegítették. Hogy pedig milyen koncessziókra gondolunk? Azokra az apróbb barátságokra, a vállvergető jóindulatnak azokra a különféle fajtáira, amelyekre a bankvezérek előszobáiban lehet szert tenni. A jómegjelenésű, mindig elegánsan öltözködő banktitkár, aki ügyesen tologatja a feleket s aki kitűnő szimattal kezeli a párnás kezeket, meg a párnás ajtókat, hamarosan helyrehozhatja azokat a mulasztásokat, amelyek az ősoket a rangok és pozíciók körül terhelik.

De *Vida* Jenő még ezt a „hézagpótló” munkát sem végezte el, sőt a maga gögös szerénységében: erejének, képességének és nagyráhivatottságának tudatában oda sem nyúlt azokhoz az eszközökhöz, amelyek a karrier útjának megalapozásához a legalkalmasabbnak látszottak, ő a kereskedelmi akadémia elvégzése után nem a bankpályára lendült, de a Grünwald és Társa szeszgyárhoz lépett be mint gyakornok s a rábízott munkát olyan pontosan, olyan lelkiismeretesen végezte, mintha a világ sorsa csakugyan azon fordulna meg, vájjon a Grünwald és Társa fiatal gyakornoka, szinte önkínzó buzgalommal igyekszik-e megfelelni annak a szabálynak, hogy amit ma elvégezhetsz, ne halaszd holnapra? Restanciája ilyenformán nem volt, nem is lehetett a szeszgyárnál dolgozó *Vidának*, annál inkább szaporodtak azonban a fiatal tisztviselő érdemei, amelyeket aztán a vezetőség honorált is a szokásos és megtisztelő módon, vagyis úgy, hogy napról-napra több és fontosabb munkát adott neki. S ahogy szaporodott a munkája, ahogy bővült a munkaköre, olyan arányban bontakoztak ki bámulatos képességei. Amikor a szeszgyárnak szük lett Macedónia,

amikor a magyar szeszgyártás számára a magyar gazdasági területen túl is kellett piacot hódítani, a Grünwald és Társa cég *Vida* Jenőt bízta meg a Kelet megszervezésével és a szeszgyár termékeinek megkedveltetésével. És *Vida* Jenő, aki e megbízás alapján többször is járt a Keleten, ennek a bizalomnak olyan mértékben megfelelt, hogy a sikernek erre a teljességére a megbízói bizonyára nem is gondoltak. *Vida* Jenő szervező talentumának kétségtelenül nagy része van abban, hogy a szeszgyár, amely most Leipziger Vilmos Szesz- és Cukorgyár Rt. céggel működik, az ország egyik legvirágzóbb iparvállalatává fejlődött, olyan vállalattá, amelynek a jelentékeny vagyontételekkel szemben most a háború és a forradalmak után sincsenek passzív tételei.

Vida Jenő igazi hivatása azonban mégis akkor kezdődött, amikor — a millennium után következett esztendőben — a Magyar Általános Kőszénbányához került. Intézőként lépett a MÁK szolgálatába s működése szorosan összekapcsolódik a MÁK gigantikus arányú fejlődésével. Ez az iparvállalat abban az időben még csak ötesztendős volt — *Vida* Jenő huszonöt — sa vállalat csak most gondolt az újonnan szerzett tatai bányák révén kínálatos korlátlan lehetőségek kiaknázására. Hogy isne! A szén három évtizeddel ezelőtt valóban fekete gyémánt volt, szinte megmérhetetlen értékű kincs, amelynek kimerülése olyan fantasztikumnak tetszett, hogy az még a legmerészebb költői fantáziát sem izgathatta. Micsoda gazdag terep tehát az olyan „munkálni, hatni vágyó” ambíció számára, mint amilyen a még ugyancsak fiatal *Vidát* fűtötte. Nem csoda, hogy szinte lelkesedéssel vetette magát a munka karjába s bámulatosan rövid idő alatt

éppen olyan otthonos lett a szén-bransban, mint amilyen otthonosságra, presztízsrre és kiválóságra tett szert a szeszgyártás területén. Most már nem tornyosult akadályként útjába az a körülmény, hogy sem utódja, sem boldog őse nem volt senkinek. A végzett munkája volt az ő sokágú koronája, ambíciója bizonyult a számára lendítő erőnek, buzgalma és alkotó tehetsége biztosította az előrehaladását. Csak az oroszslánkörmeit kellett megmutatnia s már cégvezető lett, néhány megbízást kellett a született tehetség biztosságával és határozottságával elvégeznie és már igazgatóvá avanszált, a világháború kitörésének évében pedig *Vida* Jenő vezérigazgatója lett a legnagyobb magyar iparvállalatnak.

Apropos legnagyobb iparvállalat! Ez nem azt jelenti, hogy a MÁK-nak vannak a legnagyobb, a legkimeríthetlenebb szénbányái, vagy hogy a magyar föld méhéből jobb és gazdagabb szénrétegeket fejtenek ki, mint amilyenekre a poroszországi szénbányákban lehet bukkanni. A „legnagyobb” szó ebben az esetben mindennél sokkal, de sokkal többet jelent. *Vida* Jenő nagykonceptiójú terveinek sikere és nagyszabású munkájának eredménye abban nyilvánul meg, hogy a Magyar Általános Kőszénbánya úgy a vagyonobjektumok gazdagsága, mint a pénzügyi fölkészültség tekintetében mammutvállalattá óriásodott. Ezt pedig csak úgy lehetett elérni, hogy minden kicsinyeskedő nézőpont, a pillanatnyi siker hajszolása, a hiúság legyezgetése deferálni volt kénytelen azzal a politikával szemben, amely elsősorban a vállalat tartalékait igyekezett erősíteni. És bár ez a politika a részvényes, főképpen a kisztrészvényes előtt, aki minden pillanatnak a virágát — osztalékvirágát ! — le akarja sza-

kítani, sohasem lehet kedves, *Vida* Jenő inkább lemondott a jóllakottság részéről megnyilvánuló népszerűségről, semhogy megtagadta volna azokat az elveket, amelyeknek az érvényesítése a MÁK-ot az ország legnagyobb betét-tulajdonosává tette. Ez a köszénbánya tehát ma már nemcsak szén után kutató és szén termelő vállalat, de olyan hatalmas ipari-, kereskedelmi-, sőt tőkecentrum, hogy ennek diadalmas sorsát a jövő minden eshetőségével szemben biztosítottak lehet tekinteni. A *Vida* legnagyobb dicsőségéül azt kell megjelölni, hogy ő a Magyar Általános Köszénbánya fejlődő lehetőségeit és osztalékfizető képességét szinte teljesen függetlenítette a széntől, amennyiben erre a vállalatra vonatkozóan bátran meg lehet közzé-
títani azt a fantasztikus jóslatot, hogy a Magyar Általános Köszénbánya valamennyi szénbányájának kimerülése után is képes lenne a tőkét kiválóan kamatoztatni és tudna a részvényeseinek megfelelő osztalékot fizetni.

Jó szerencsét! — hangzik a bányászok köszönetése Tatabányán és Tokodon, Dorogon és Felsőgallán, Nyergesújfalun és Tapolcán, Diósgyőrött és Bareikán. Vájjon gondolnak-e ezek a halkán és illedelmesen köszönő bányászok arra, hogy milyen szerencse rájuk is, a vállalatra is, de az egész magyar gazdasági kultúrára is az, hogy a MÁK élére olyan ember került, hogy a magyar szénbányászatnak olyan dicsőséges művelője akadt, mint amilyen a Magyar Általános Köszénbánya alelnök-vezérigazgatója, *Vida* Jenő?

Weiss Fülöp

pénz birodalmának országútjain, amelyeken ma már nemcsak kényelmes Pullmann-kocsik, de hatalmas automobilmek robognak, sőt repülőgépek és Zeppelinek is szállnak, szóval azokon a közlekedő alkalmatosságokon, amelyeken a világ bankárai szoktak egymásai találkozni, szöbakerülnek néha a budapesti bankok és a budapesti bankárok is. A bankárok ama megjegyzéseit, amelyek a bankokkal kapcsolatosan a magyar pénzügyi viszonyokra vonatkoznak, általában két körülmény jellemzi: a tájékozatlanság, amely meglehetősen természetes következése annak a furcsa viszonyoknak, ami Magyarország és Ausztria között kialakult, amíg a másik jellemző vonása a budapesti pénzügyi viszonyokra vonatkozó megjegyzéseknek az a fölényesség, ami azonban főképpen szintén ebből a tájékozatlanságból származik. Igaz, e gúnyos fölényesség előidézésében és érvényesülésében bizonyára jelentékeny része van a trianoni országcsönkítésnek, amely jóformán kivédhetetlenné tette azt az ellenséges propagandát, amelyet az úgynevezett utódállamok pénzelnek azzal a nyilvánvaló céllal, hogy a mi gazdasági kultúránk elhomályosítása révén az idegen tokét az ő primitív gazdasági viszonyaik szolgálatára bírják. Éppen nem épületes dolog tehát az, ha magyar ember az

ilyen beszélgetéseket néma tanú gyanánt végighallgatja. Mert ha tisztában is van azzal, hogy a Magyarország rovására fölényeskedő idegen bankárok nem az első garnitúrából kerültek is ki, joggal táplál aggodalmat az iránt, hogy a passzivitás, ami a magyar gazdasági világban állandóan tapasztalható, nem megfelelő és nem is helyes magatartás az ellenséges agresszivitással szemben.

Minden szorongó érzés megszűnik azonban abban a pillanatban, amelyben ezeknek a bankároknak beszélgetése *Weiss Fülöpre* téved. „Ja der Philipp Weiss, der ist ein Bankier!” — konstataálja a komoly és alapos berlini bankár s ezt a véleményt magáévá teszi a londoni, a párizsi és a newyorki bankár is. És ha nem „szakmabeli” az a magyar ember, akit a körülmények ilyen társágba sodornak, azonnal fölébred benne az érdeklődést jelző kérdés: ki hát az a *Weiss Fülöp*, akiről a pénz világvárosaiban ilyen hízelgő véleményekkel vannak, akinek presztízsét nem tudták meg- *tépázni amaz ellenséges propaganda révén sem, amelyhez Trianon nemcsak módot, de anyagi eszközöket is adott. A helyzet ugyanis az, hogy *Weiss Fülöpöt* idehaza nem ismerik annyira, mint a nála rangban és tehetségben sokkal kisebbeket is; *Weiss Fülöpről* korántsem írnak és beszélnek annyit, hogy a neve rögtön ismerősen, sőt megszokottan esengjen azok előtt, akik ezt a nevet oda-künn idegen nyelvek dialektusában, a magyar fül számára szokatlan hangsúlyozással hallják. *Weiss Fülöpről* ugyanis mindent el lehet mondani, csak azt nem, hogy neve a népszerűség verőfényét keresi. És mert a legnagyobb magyar bank vezetőjét mégsem kerülheti el a hír és a népszerűség, csak akkor, ha az illető nem reflektál a hírre és a

népszerűségre, nem lehet tagadni azt, hogy *Weiss Fülöp* „népszerűtlenségében” van valami gőgös szándékosság. A Kereskedelmi Bank vezetője nem akar a bank elé állni és nem törekszik arra, hogy a pénzügyet, amelynek vezetését jog és érdem alapján bízták rája, a maga egyéniségének árnyékába borítsa, ellenkezően ő a bankot tartja maga ele s amint a régi római hősök a pajzs mögött nem látszottak, ők maguk azonban a pajzs tükrében mindent láttak, úgy *Weiss Fülöp* is a Kereskedelmi Bankból figyeli a gazdasági élet hullámrezgéseit s a Kereskedelmi Bankban, meg a Kereskedelmi Bank útján szerzett tapasztalatok alapján tudja mindig pontosan megállapítani azt, mire van szüksége a gazdasági életnek és hogy mi kell az országnak?

Kereskedői gondossága és bankári monumentalitása hatalmas hídként íveli át a Keletet és a Nyugatot, Amikor a magyar gazdasági kultúra egymásután teremtette a kereskedelem és ipar felhőkarcolóit, *Weiss Fülöp* volt az, aki a Balkánon jelentkező gazdasági lehetőségeket a magyar gazdasági fejlődés javára kiaknázni sietett. Bécs végre is sok mindent elvehetett tőlünk, azt a geográfiai kedvezést azonban, hogy a Duna Budapest táján szélesedik a közlekedés igazi útjává, éppen úgy nem lehetett megszüntetni, mint ahogyan nem vehették semmiféle mesterkedéssel elejét annak, hogy nem Bécs, de Budapest került közelebb a Kelet kapujához. És *Weiss Fülöp* ezekből a geográfiai kedvezésekből szenzációs eredményeket tudott kibányászni, úgy hogy az ő keleti sikerei jelentékenyen hozzájárultak ahhoz, hogy a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, amelyet Lánchy Leó, a nagy bankzseni, ez az igazán nyugati bankár-

típus vezetett, az ország leghatalmasabb bankjává, európai értelemben is nagyszabású pénzintézeté fejlődött. Ezek a keleti sikerek természetesen *Weiss Fülöp* presztízsét is megalapozták s mivel idehaza is rideg pontossággal és lelkiismeretességgel végezte munkáját, sőt a buzgóságot és a tárgyismeretet a Kereskedelmi Bank valamennyi alárendelt tisztviselőjére vonatkozóan kötelezővé tette, a Kereskedelmi Bankban is nemsokára ő foglalta el az első helyet Lánczy Leó után. Ők ketten különben valósággal kiegészítették egymást: a szeretetreméltó, nyájas Lánczy volt az iniciatíva, *Weiss Fülöp* pedig a végrehajtó akarat, amely a bank érdekével szemben minden más nézőpontot deferrálásra kényszerített. Ilyen körülmények között nem lehet csodálkozni azon, hogy az a tisztviselői kar, amely a Kereskedelmi Bank számára nevelődött, díszére válnék bármely világbanknak s minden elképzelhető eshetőséggel szemben biztos garanciája a Kereskedelmi Bank nagyságának és fejlődőképességének.

Lánczy Leó halála után természetesen *Weiss Fülöp* lett elnöke a Kereskedelmi Banknak, amelynek azonban azóta is olyan pontos, buzgó és lelkiismeretes tisztviselője, mint volt volentőrkorában. Sőt ma talán még jobban élvezi a munkát, mint ahogyan ifjú éveiben élvezte. Nem lehet tehát csodálkozni azon, hogy öreg korában aratta legnagyobb bankári sikerét, amellyel dokumentálta azt, hogy amikor a magyar gazdasági életnek piacravann szüksége, akkor piacot, amikor pedig a magyar gazdasági kultúra fejlesztéséhez pénz kell, akkor pénzt tud szerezni. Ez a bankári siker a londoni Schröder-bankházzal kötött tranzakció volt. Abban az időben, amikor az ország a legsú-

lyosabb gazdasági viszonyok között vergődött, amikor a mobil tőkét falánk molochként falta föl a devalváció, anélkül azonban, hogy a tőkeképződés megkezdődését illetően még csak reményeket is lehetett volna táplálni, ebben a nyomasztó atmoszférában létesítette *Weiss Fülöp* Sehröderekkel azt az egységet, amelynek alapján a Schröder-cég, Anglia egyik legelőkelőbb bankháza öt évre vállalt zároló kötelezettséggel, százezer Kereskedelmi Bank részvényt vett át. Ez pedig nem jelentett kevesebbet, minthogy a 16—18%-os kamatlábak korában egy londoni bank 4—5%-ért adott pénzt a budapesti banknak. Micsoda csorbítatlan volt, kellett hogy legyen a *Weiss Fülöp* presztízse, ha ez a tranzakció megvalósulhatott! Ennek a presztízsnak kellett ugyanis garanciát nyújtania aziránt, hogy az angolok, akik végre is nem estek a fejük lágyára, a részvények árfolyamemelkedése révén lesznek képesek az ugyancsak alacsony kamatokkal szemben megfelelő rekompenzációra szert tenni, sőt ez a matematikai bizonyossággal elkövetkező kurzusemelkedés lesz az, ami az abban az időben kockázatosnak — már mint az angolokat illetően kockázatosnak — látszott tranzakciót végül is nyereséges üzletté komolyítja.

Nagyon stílszerűen azonban *Weiss Fülöpöt* ez a kolosszális siker, ez a gazdasági fejlődés új korszakát megindító eredmény nem tudta az ünneplés bengáli fényébe csalogatni. Ő megelégszik azzal a kis napfényvel, amely a Dunaparton tüzel rája, azokban a reggeli, sőt budapesti értelemben inkább hajnali órákban, amikor — hivatal előtt — szokásos sétáját végzi. Amint a háború előtt nem lett, noha százszor is lehetett volna udvari tanácsos, úgy a háború után nem reflektált a kormányfő-

tanácsosi méltóságra, amit pedig bizonyára ezüsttálcán vittek volna, sőt. talán vittek is eléje. Nem is az ilyen címosztogatás révén lett méltóságos úr, de méltóságos úr lett azért, mert mint a hatalmas Kereskedelmi Bank elnöke, nem térhetett ki az elől a megtiszteltetés elől, hogy őt is a felsőház tagjává ne válasszák. Ezzel a választással szemben nem lehetett deferálni. A *Weiss Fülöp* felsőházi tagságára szüksége volt a Kereskedelmi Banknak, amely végre is van olyan hatalmas gazdasági faktor, hogy a törvényhozás egyik házában legalább egy voksot adjanak neki, de szüksége volt és szüksége van *Weiss Fülöp* törvényhozói működésére a gazdasági életnek is, amelynek nincs, nem lehet annyi kiváló reprezentánsa, hogy a *Weiss Fülöpök* közreműködéséről könnyelműen lemondhatna. *Weiss Fülöpöt* tehát igazán az ország gazdasági érdeke kényszerítette arra, hogy a felsőházi tagsággal járó díszet elfogadja, aminthogy bizonyára a méltóság elfogadásában őt nem is irányította, csak az a megfontolás, hogy akkor, amikor újabb munkáról, a gazdasági fejlődés részéről megkövetelt kötelesség teljesítéséről van szó, *Weiss Fülöpnek* többé egy pillanatig sem szabad, nem is lehet haboznia. A magyar gazdasági kultúra parancsának feltétlenül engedelmesskedni kell !

Willheim Artur

PJA Fiúmében volt bankigazgató. A gyermekévei tehát ott teltek el a magyar tengerparton, abban a városban, ahonnan „kulcslyukon át, sóvár szemmel” néztük a tengert, a fantasztikus kék vizet, amelyen hatalmas rajban jártak a hajók, természetesen nagyobbára idegen lobogóval, idegen nemzetek, sőt ellenséges érdekek szolgálatában. És a kis *Wilhelm* Artúr bizonyára azon a gondolaton élesztgette s élésítette gazdasági fogékonyságát, a kereskedelemmel és iparral szemben korán megnyilvánult érdeklődését, vajon ezen a bajon miképpen lehetne segíteni, miképpen lehetne gondoskodni arról, hogy a nemzetek versengésében a magyar is számítsa, hogy abban a forgalomban, amelyet a szirénabúgás közben érkező és távozó hajók lebonyolítanak, a magyar ipar és kereskedelem szintén szóhoz jusson! Amikor tehát a tengerre leszállt az alkony s a fiúmei móló körül fantasztikus fények és árnyak táncoltak, a gyermek sóvárgó lelkében nappali világossággal gyúlt ki a jövő képe, úgy, ahogyan azt a vágy és a remény elképzelte: magyar színeket lobogtató magyar hajókkal, magyar iparral és kereskedelemmé, a magyar gazdasági kultúra teljességével. S ez a kép

nemhogy nem halványodott el lelkében az idők során, ellenkezően, színben, fényben, fantasztikus arányokban jóformán napról-rapra nőtt, gazdagodott. Amikor árvaságra jutott, amikor tehát annyi ideje sem jutott a merengésre, amennyi a fantázia táplálására és működtetésére kellett, nem engedte át magát az elhagyatottságból származó letargiának, hanem abból a körülményből, hogy az árvaság révén újabb benső kapocs keletkezett közte, meg az; ő árva nemzete között, erőt és impulzust merített ahhoz a komoly nagy munkához, amelynek intenzív ápolásával a magyar gazdasági törekvésekbe ugyancsak bekapcsolódott. Elbúcsúzott tehát Fiúmétől — még *egy* szomorú, *egy* utolsó estét töltött a magyar tengerparton, amelyet a szívéhez verődő ritmussal csapkodtak akkor is a szirokkókat és bórákat rejtegető kék hullámok — és felköltözött a fővárosba, a magyar gazdasági élet centrumába.

Negyven esztendővel ezelőtt érkezett Fiúméből Budapestre *Willheim* Artúr, akinek az elhelyezkedése alkalmával tagadhatatlanul kedvezett a szerencse, amennyiben mingyárt a Deutsch-céghez került praktikánsnak. Hogy ez miért volt szerencse? Mert az atmoszféra, amit itt tapasztalt, alkalmasnak bizonyult arra, hogy az ő sokirányú képességét kifejlessze, hogy a gazdasági életben való elhelyezkedése ne csak a kereskedőt és iparost juttassa benne érvényre, de hogy irodalmi és művészi érdeklődése is a magyar kutúra javára érvényesüljön. Hatvani Deutsch Sándor, a híres és hatalmas cég feje, ideálja volt az európai nívón működő iparosnak. Sőt bizonyos tekintetben több és mélyebb volt a külföldi portrékról ismert iparmágnás típusánál. Amíg ugyanis a külföldi iparos-

dinasztiák fejei a maguk dinasztiájának megerősítése mellett legföljebb alkalmazottaik szociális helyzetével törődtek s az irodalommal való kapcsolatuknak is az volt a célja, hogy hatalmukat politikai és társadalmi téren is kiépítsék, addig Deutsch Sándor valóságos mecénása volt az irodalomnak és művészetnek. Az ő mottója nem az volt: „fiaim, csak rólam énekeljete!”; de következetesen érvényesítette azt az elvet, amelynek értelmében a vagyonnal nemcsak kiváltságok, de kötelességek is járnak. A cukorral, amelynek gyártásával a magyar iparnak óriási auktoritást szerzett és a messzié tengeren túl, főképpen Angliában a kereskedelmi mérlegben is számottevő piacot biztosított, ezzel a cukorral a nemzet egyes tagjainak életét isi meg akarta édesíteni s mint reális igazságot lehet megkockáztatni azt az első pillanatban merészen, sőt fantasztikusan hangzó állítást, hogy Hatvani Deutsch jótékonyága nagyobb mértékben csökkentette a nyomorúságot, mint igen sok jótékony egyesület minden nemes buzgalma. Főképpen az irodalom és művészet köszönhet sokat annak a vagyonnak, amely a cukorgyártásból származott s igen sok irodalmi és művészi alkotás sohasem született volna meg, ha a Hatvani Deutsch-családban a művészet és irodalom pártolása kötelező tradícióvá nem válik.

Wilhelm Artúrt tehát az atmoszféra, a körötte érvényesült törekvések iránya is segítette azon az úton, amelyen nemcsak a kiváló iparos és jó kereskedő számára szükséges eszközöket szedte föl, de amelyen a szó legszebb, legnemesebb értelmében értett esztéta rekvizítumaival is gazdagodott. Az, hogy kiváló iparos, nagyszerű organizátor lett, azon nem lehet csodálkozni. Ezirányú képességének

már korán kétségbe nem vonható jelét adta s az az elhagyatottság, amely már a dolgok megkezdődésekor a maga erejére utalta, a normálisnál jobban megedzette a kellő energia kifejtésére, a gazdasági téren kínálkozó tennivalók elvégzésére. A Hatvani Deutschék üzleti etikája mindenképpen alkalmas volt arra, hogy az ambíciónak szárnyat növesszen, hogy a szerényen jelentkező buzgalmat csakhamar megsokszorozza és az alkotásra képes energiát, a dolgozó készséget a szokásos mértéket ugyancsak meghaladó erő kifejtésére serkentse, ösztönözze. Amíg ugyanis mások csak hirdették azt, hogy azokat az alkalmazottakat, akiktől az illető vállalat eredményes munkát akar kapni, a lehetőséghez képest mentesíteni kell az anyagi gondoktól, addig Hatvani Deutschék ezt az elvet a gyakorlatban is érvényesítették. Ez a vállalat csakugyan megbecsülte a munkát és ez nem jelent kevesebbet, minthogy igyekezett azt meg is fizetni. Itt mindenki szívesen dolgozott és mi sem természetesebb, minthogy ebből a kedvvel végzett munkából jelentékeny eredmények származtak. Az pedig már a vállalat, a Deutsch-cég szerencséje, hogy negyven esztendővel ezelőtt a vállalathoz tudták kapcsolni *Wilhelm Artúrt*, akinél lelkesebb kedvvel, több rátermettséggel és nagyobb eredménnyel kevesen dolgoztak egy magyar vállalat és a magyar ipar érdekében. Az ő ujjai alatt valósággal égett a munka, az ő iparosi és kereskedői fantáziájából seregestül törtek elő azok a tervek és ötletek, amelyeket biztos hatással, az eredmény garantálásával lehetett és kellett is illeszteni a vállalat erősítésére és fejlesztésére irányuló munka csavarmenetébe. Abban a nagyszabású kultúrmunkában, amellyel ezt a régi, hatalmas vállalatot, meg nem fogyatkozott nagyságában

és erejében sikerült Magyarország ugyanolyan mértékben gazdasági, mint amilyen mértékben kulturális értékei között megőrizni, abban a kolosszális sikerben, amellyel a fejlődés zavartalanságát a cukoripart illető kedvezőtlen változások ellenére is biztosítani tudták, a Deutsch-cég internacionális rangjának és pozíciójának elmélyítésében és emelésében *Willheim* Artúrnak eléggé nem méltatható része van.

Az az atmoszféra azonban, amelyről az imént szó volt, egyéb tekintetben is kedvezett *Wilhelm* Artúr egyénisége kialakulásának. A magyar ipari életnek ez a kiválósága az irodalom és művészet iránt is intenzíven érdeklődött. És ez az érdeklődés nem olyan tessék-lássék módon nyilvánult meg, hanem megnyilvánult a dolgok mélyébe való behatolás útján. *Willheim* Artúr úgy a klasszikus, mint a modern irodalomban tökéletes jártasságra tett szert s aki vele a legközönségesebb dologról is beszél, azonnal tisztában van azzal, hogy ez az ellenállhatatlan szeretetreméltóságú sarmör még felszínesnek látszó szellemességeket is egy kimeríthetetlen gazdagságú lélek mélységeiből bányász elő és a momentán hatásra szánt megjegyzései mögött is a sokirányú képzettség, a lebilincselő kultúra gazdagságát csillogtatja meg. Szellemi Herkules, aki mosolygó arccal végzi ekvilibrisztikai attrakcióit a nagy gondolatok sziklatömbjeivel, a halhatatlan igazságok gránitkockáival. S ami a legmeglepőbb: a negyven esztendőn át végzett munka nem ártott szellemi frisségének, az a törekvés, amelynek érvényesítésével mindig hűségesen tudta követni a kor szellemi áramlásait csakúgy, mint az ipari fejlődés törvény cinek és igazságainak kialakulását, ez a törekvés elevenebb és aperciáló képességében rugalmasabb,

mint valaha. A korán elfáradok és a hamar vénülök korában valóságos üdítő jelenség ez a férfi, aki negyven esztendő működés után is frissen és fiatalon vállalja azt a munkát, amit legtöbb hittel, leglelkesebb ambícióval és az eredmény legnagyobb garanciáinak biztosításával valóban ő tud elvégezni.

TARTALOM.

	Oldal
Bíró Pál	5
Chorin Ferenc.....	11
Domony Móric	17
Draeker Géza	23
Éber Antal	29
Egry Aurél	35
Erney Károly	41
Fleissig Sándor	47
Fischl Ignác	53
Gergely Tódor	59
Gonda Illés	65
Gschwindt Ernő	71
Hadik János gróf	77
Horváth Lipót	85
Jacobi Olivér	91
Korányi Frigyes báró	97
Kornfeld Móric báró	103
Kornfeld Pál báró	109
Láng József	115
Madarassy-Beck Marcel báró	121
Metzler Jenő	127
Popovics Sándor	133
Reiner Mihály	139
Reményi-Schneller Lajos	145
Sipka Ferenc	151
Scitovszky Tibor	157
Sipőcz Jenő	163
Sonnenfeld Lajos	169
Stein Emil	175
Vida Jenő	181
Weiss Fülöp	187
Willheim Artúr	193